

Teija Repo

POLIISIN REPRESENTAATIOIDEN RAKENTUMINEN
HELSINGIN SANOMIEN UUTISTEKSTEISSÄ

Pro gradu -tutkielma

Sosiologia

Kevät 2021

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Poliisin representaatioiden rakentuminen Helsingin Sanomien uutisteksteissä

Tekijä: Teija Repo

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiologia

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma x Lisensiaatintutkimus__

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 68 + 1 liite

Vuosi: 2021

Tiivistelmä:

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani poliisin representaatioiden diskursiivista rakentumista Helsingin Sanomien uutisteksteissä: millaisia representaatioita poliisista uutisteksteissä rakentuu ja kenellä on mahdollisuus osallistua niiden tuottamiseen. Kiinnostuksen kohteena tutkielmassani ovat erityisesti arkiset poliisia käsittelevät uutiset, joissa muodostuvat representaatiot osaltaan vaikuttavat poliisiin liitettäviin mielikuviin ja merkityksiin sekä lopulta siihen, millaiset toimintaedellytykset poliisilla on yhteiskunnassamme.

Tutkimus perustuu sosiaaliseen konstruktionismin näkemykseen siitä, että kieli paitsi heijastaa olemassa olevia merkityssystemejä, myös tuottaa uusia merkityksiä ja rakentaa sosiaalista todellisuutta. Tutkimuksen teoreettis-metodologisena viitekehyksenä käytän diskurssianalyysia, joka tarkastelee kieltä ja kielenkäyttöä sekä muuta merkitysvälitteistä toimintaa osana sosiaalista todellisuutta. Representaation käsitteen avulla tarkastelen, miten ja mistä näkökulmasta poliisia esitetään. Tutkimuksen aineistona on 49 Helsingin Sanomissa 7.9. - 13.9.2020 julkaistua, poliisia käsittelevää uutistekstiä.

Paikansin aineistosta viisi diskurssia, joissa poliisi oli toimijana tai puhunnan kohteena. Jaoin diskurssit kahteen luokkaan: Rikokset ja hätätilanteet ja Poliisi yhteiskunnassa. Rikokset ja hätätilanteet -luokan kahdessa diskurssissa poliisi representoitui hoitamiensa tehtävien kautta hätätilanteiden selvittäjänä ja rikosprosessissa esitutkinnan suorittajana. Poliisi yhteiskunnassa -luokan kolmessa diskurssissa poliisia puolestaan esitettiin järjestyksen ja turvallisuuden takaajana, vaarallisen työn hoitajana sekä arvioinnin ja kritiikin kohteena. Tutkimuksen perusteella poliisilla on erinomaiset mahdollisuudet itse osallistua toimintaansa koskevaan keskusteluun ja näin vaikuttaa omien representaatioidensa muodostumiseen. Poliisia koskevassa julkisessa keskustelussa olisikin tilaa moniäänisyydelle ja ulkopuoliselle asiantuntijuudelle erityisesti poliisin arkisen toiminnan tarkastelun osalta.

Avainsanat: poliisi, uutiset, representaatio, diskurssianalyysi

x Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	4
2	POLIISI YHTEISKUNNASSA	6
2.1	Poliisin yhteiskunnallinen tehtävä	6
2.2	Poliisi suomalaisessa yhteiskunnassa ja tutkimuksessa.....	8
3	POLIISI MEDIASSA	10
3.1	Poliisin ulkoinen viestintä.....	11
3.2	Poliisin ja toimittajien suhde	12
3.3	Rikos- ja poliisiuutiset	15
4	REPRESENTAATIOIDEN TUTKIMUS	18
4.1	Poliisin mediarepresentaatiot.....	18
4.2	Representaation prosessi.....	19
4.3	Diskurssit ja valta	20
4.4	Diskurssianalyysi.....	22
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
5.1	Aineisto.....	25
5.2	Aineiston erittely	26
5.3	Diskurssianalyysin toteutus	28
5.4	Tutkimusetiikka ja tutkijan asema	30
6	POLIISIN DISKURSIIVINEN RAKENTUMINEN	32
6.1	Rikokset ja hätätilanteet.....	34
6.1.1	Rikosprosessi	34
6.1.2	Hälytystehtävä	39
6.2	Poliisi yhteiskunnassa	44
6.2.1	Turvallisuus	44
6.2.2	Työn vaarat	47
6.2.3	Kritiikki	52
6.2.4	Virasto, politiikka ja resurssit.....	55

7	POLIISIN REPRESENTAATIOT	58
7.1	Poliisi representaatioiden tuottajana	58
7.2	Representaatiot ja sosiaalinen järjestys	60
8	LOPUKSI	63
	LÄHTEET	65
	LIITTEET	69

1 JOHDANTO

Jokaisella meistä on jonkinlainen mielikuva poliisista. Mieleen nousevat kenties tummansiniset haalarit, partioauton katolla vilkkuvat siniset vilkut, rikospaikkatutkintaa suorittavat tekniset tutkijat tai rikoksesta epäiltyä kuulevat rikostutkijat. Suomalaisilla mielikuviin yhdistyy todennäköisesti myös luottamus, sillä Suomessa poliisi on vuodesta toiseen ollut yksi maan luotetuimmista instituutioista. Kansalaisten arvioita poliisin toiminnasta mitataan joka toinen vuosi toteuttavassa Poliisibarometri -tutkimuksessa. Vuoden 2018 tutkimuksessa jopa 95% suomalaisista ilmoitti luottavansa poliisiin paljon tai melko paljon (Vuorensyrjä & Fagerlund 2018, 34). Vuoden 2020 Poliisibarometrissa koetun luottamuksen taso oli laskenut edellisen mittauksen ennätystuloksesta 91 %:n (Vuorensyrjä & Rauta 2020, 39), mutta kansainvälisesti vertailtuna tulos yhä poikkeuksellinen. Aiemmissa kansainvälisissä tutkimuksissa poliisia kohtaan tunnetun luottamuksen on myös todettu olevan Suomessa harvinaisen vakaata (ks. esim. Jackson ym., 2011, 6). Suomalaiset ovat kuitenkin vain harvoin henkilökohtaisesti tekemisissä poliisin kanssa. Vuoden 2020 Poliisibarometrin mukaan 57 % vastaajista ei ollut kuluneen vuoden aikana lainkaan tekemisissä poliisin kanssa ja tapahtuneissa asioinneissa yleisin poliisikontaktin syy oli lupa-asiat (Vuorensyrjä & Rauta 2020, 88.) Kansalaisten suorat kontaktit poliisiin ovat varsin vähäisiä, joten mihin mielikuvamme poliisista oikeastaan perustuvat?

Vaikka henkilökohtaiset kohtaamiset poliisin kanssa ovat vähäisiä, voi poliisiin kuitenkin törmätä päivittäin mediassa: partioimassa tosi-tv -ohjelmissa, viestimässä sosiaalisen median kanavissa sekä tietysti televisio-, radio- ja sanomalehti uutisissa. Kosketuksemme poliisiin syntyykin tänä päivänä pitkälti erilaisten medioiden välityksellä. Eräiden tutkimusten mukaan jopa yli 80 % poliisia koskevista mielikuvista pohjautuu joukkoviestimien välittämään tietoon ja jopa fiktiivisiin kuvauksiin poliisista (Jackson ym. 2013, 80; Greer & Reiner, 2012, 245; FitzGerald ym. 2012). Media ei kuitenkaan ole neutraali tarkkailija ja raportoiija, vaan se tuottaa ja välittää poliisiin liittyviä merkityksiä ja representaatioita. Esimerkiksi Norman Fairclough'n mukaan toimittajat eivät ”ainoastaan selosta tapahtumia uudelleen, vaan yrittävät saada ihmiset näkemään asiat tietyllä tavalla ja toimimaan sen mukaisesti.” (Fairclough 1997, 120). Erilaisten journalististen ja diskursiivisten käytänteiden seurauksena muodostuvat representaatiot vaikuttavatkin osaltaan poliisiin liitettäviin mielikuviin ja merkityksiin sekä lopulta siihen, millaiset toimintaedellytykset poliisilla on yhteiskunnassamme. Se, miten poliisi mediassa esiintyy ja esitetään ei siis ole yhdentekevää.

Kieli on yksi keskeisimmistä merkitysten välittäjistä sosiaalisessa todellisuudessamme. Se antaa lähes loputtomat mahdollisuudet kuvata maailmaa ja täten siihen liittyy väistämättä myös valintoja. Erityisen selkeästi tämä valintojen maailma avautuu uutisjutuissa: ketä haastatellaan, mistä näkökulmasta juttu on rakennettu ja mitä tai ketä käytetään lähteenä? Tutkielmassani tarkastelen poliisin representaatioita Helsingin Sanomien kotimaan uutisissa diskurssianalyysin teoreettis-metodologisen viitekehyksen kautta. Tutkimus perustuu sosiaaliseen konstruktionismiin näkemykseen siitä, että kieli paitsi heijastaa olemassa olevia merkityssysteemejä, myös tuottaa uusia merkityksiä ja rakentaa sosiaalista todellisuutta.

Tutkimusaiheen pariin olen päätenyt sekä opintojeni että omien arki- ja työkokemusteni myötä. Osana opintojani suoritin kriminologian ja sosiologian opintoja opiskelijavaihdossa Iso-Britanniassa yhden lukuvuoden ajan. Opintoihin kuului Crime and Media -niminen opintokokonaisuus, jossa tarkasteltiin muun muassa rikollisuuden sekä poliisin representaatioita mediassa. Opintojakson myötä katseeni kohdistui siihen, miten nämä teemat esiintyvät suomalaisessa mediassa. Huomasin nopeasti, että poliisia käsitellään suomalaisessa mediassa hyvin eri tavalla kuin Iso-Britanniassa johtuen osaltaan myös poliisin varsin erilaisesta kulttuurisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta näissä kahdessa maassa. Uutiset ja sanomalehti puolestaan valikoituivat tutkimuksen kohteeksi seurattuihin rikos- ja oikeustoimittajien ja poliisin välistä vuorovaikutusta tilaisuuksissa, joihin olen työtehtävieni puolesta päässyt osallistumaan. Nämä arkiset havainnot poliisin ja toimittajien välisten suhteiden erityisestä laadusta saivat sittemmin tukea myös tutkimuskirjallisuudesta, minkä vuoksi päätin valita poliisia koskevat sanomalehtiutiset pro gradu -tutkielmani aiheeksi.

2 POLIISI YHTEISKUNNASSA

Poliisin roolia yhteiskunnassa pidetään usein itsestään selvänä ja kyseenalaistamattomana niin kauan, kun sen toiminnasta ei nouse esiin epäedullisia piirteitä. Jos poliisi kuitenkin esimerkiksi syyllistyy työssään rikokseen, voi seurauksena olla mittavaa mediahuomiota ja jopa maailmanlaajuisia mielenosoituksia. Näissä tilanteissa poliisi-instituution legitimitetti kriisiytyy ja poliisin asema ja toimintatavat asettuvat suurennuslasin alle. Suomessa Helsingin huumepoliisin entiseen päällikköön Jari Aarnioon kohdistuneet, myös lainvoimaisiin tuomioihin johtaneet rikostutkinnat nostivat poliisin toimintatavat poikkeuksellisen laajan julkisen tarkastelun alaiseksi. Varsinaisten väärinkäytösepäilyjen lisäksi julkiseen keskusteluun ja sen myötä osaltaan myös oikeuskäsittelyyn nousivat muun muassa poliisin tiedonhankintaan ja sisäiseen valvontaan liittyvät kysymykset. Yhdysvalloissa puolestaan kesän 2020 aikana nousseiden poliisiväkivaltaa ja rakenteellista rasismia vastustavien mielenosoitusten yhteydessä käytiin varsin laajaa keskustelua poliisin asemasta ja oikeuksista yhteiskunnassa. Laajoissa mielenosoituksissa vaadittiin muun muassa laajaa poliisireformia sekä poliisiorganisaatioiden rahoituksen vähentämistä tai poistamista kokonaan. Mielenosoitukset johtivat myös tekoihin ja yksi kiinnostava seuraus oli Minneapolisin päätös lakkauttaa paikallinen poliisipiiri nyky muodossaan ja korvata se kokonaan uudella, yhteisövetoisella turvallisuusvirastolla (Yleisradio 13.6.2020). Yhdysvaltojen tapahtumat osoittavat sen, että vakiintunutkin instituutio voi varsin nopeasti murtua legitimitettinsä menetettyään.

2.1 Poliisin yhteiskunnallinen tehtävä

Sosiologisesta näkökulmasta tarkasteltuna poliisin tehtävä yhteiskunnassa liittyy erityisesti sosiaalisen järjestyksen teemaan sekä valtion ja kansalaisten väliseen suhteeseen. Robert Reinerin (2000, 1–2) mukaan englannin kielessä sana *policing* kuvaa sitä sosiaalista tehtävää, joita useimmissa länsimaisissa yhteiskunnissa hoitaa jonkinlainen muodollinen poliisiorganisaatio (*police*). Sosiaalisen järjestyksen ylläpito on organisoitu kaikissa yhteiskunnissa tavalla tai toisella, mutta moderni valtiollinen poliisi on kuitenkin vain yksi mahdollinen tapa tämän yhteiskunnallisen tehtävän järjestämiseksi (Reiner 2000, 1–2). Poliisi organisaationa ja toimijana on siis ennen kaikkea *instituutio*, joka on rakentunut erilaisen yhteiskunnallisten ja sosiaalisten prosessien tuloksena (vrt. Berger & Luckmann 1994). Sosiaaliseen järjestykseen liittyvän funktion toteuttamisesta poliisitoiminta (*policing*) kattaa

Reinerin mukaan kuitenkin vain tietyn osan: poliisitoimintaa tarvitaan niissä sosiaalisissa tilanteissa, joihin liittyy konfliktin, poikkeavan käytöksen tai häiriöiden mahdollisuus. Poliisitoiminta pitää sisällään erilaisten rikkomusten havaitsemiseksi toteutettavaa valvontaa ja siihen liittyy olennaisesti myös rangaistuksen uhka sosiaalisen järjestyksen turvaamiseksi. (Reiner 2000, 7.)

Sosiaaliseen järjestykseen ja kansalaisten ja valtion suhteeseen liittyviä teemoja ovat tarkastelleet myös sosiologian klassiset teoretikot Max Weber ja Emile Durkheim, joista molempien töitä on hyödynnetty myös poliisiaiheisessa tutkimuksessa. Weberin osalta poliisitutkimuksessa on Jan Terpstra (2011) mukaan tukeuduttu erityisesti tämän klassiseen valtion määritelmään, jonka mukaan valtio on yhteisö, jolla on legitiimi väkivallan monopoli tietyllä alueella (ks. Weber 1965). Valtion on siis mahdollista käyttää tarvittaessa voimakeinoja ulkoisten uhkien torjumiseksi valtion rajoilla sekä järjestyksen turvaamiseksi rajojen sisäpuolella. Terpstra (2011, 3) katsoo, että poliisitutkimuksessa on rakennettu Weberin valtiokäsityksen pohjalta tulkintoja, joissa poliisin toiminnan luonteen ja yhteiskunnallisen tehtävän perustaksi katsotaan juuri voiman ja pakkovallan käytön mahdollisuus. Terpstra (2011, 5) katsoo, että voimankäyttöön perustuva näkökulma poliisin toiminnan perustana pohjautuu ajattelutapaan, jossa valtio (poliisi) ja kansalaiset ovat toisilleen vastakkaisissa asemassa. Poliisi roolissaan siis hallitsee kansalaisia, joiden nähdään muodostavan uhkan valtiolle (Terpstra 2011, 9).

Durkheim puolestaan tarjoaa Terpstran (2011) mukaan näkökulman poliisin moraalis-symboliseen funktioon yhteiskunnassa. Terpstra katsoo Durkheimin valtiokäsityksen olleen Weberiä positiivisempi: Durkheim näki valtion edustavan yhteisön tärkeitä moraalisia arvoja ja olevan keskeinen yhteen sitova sosiaalinen tekijä moderneissa yhteiskunnissa. Valtioiden ja sen instituutioiden tehtävä olisi Durkheimin mukaan siis ylläpitää yhteisön moraalista yhtenäisyyttä ja määritellä rajat hyväksyttävälle ja kielletylle toiminnalle. (Terpstra 2011, 6.) Durkheim tarkasteli myös rikollisuuden funktiota yhteiskunnassa ja näki rikollisuuden kiinteänä osana mitä tahansa tervettä yhteiskuntaa. Hänen mukaansa rikollisuus tuo pahuuden ja poikkeavuuden näkyväksi, jolloin yhteisön jakamat käsitykset hyvästä ja pahasta säilyvät osana kollektiivista tajuntaa. (Durkheim 1964, 65–67.) Terpstra tulkitsee Durkheimin kuvaaman rikollisuuden sosiaalisen tehtävän liittyvän ennen kaikkea niihin tapoihin, joilla rikollisuuteen yhteiskunnassa reagoidaan ja näin tuotetaan uudelleen erontekoa hyvän ja

pahan välillä. Rikollisuutta hallitessaan poliisi siis tuottaa voimakkaan representaation yhteisöstä, järjestyksestä, turvallisuudesta ja hyvyyden ja pahuuden erottelusta ja hoitaa näin yhteisön ja valtion moraalisisymbolista tehtävää. (Terpstra 2011, 6–7.) Durkheimin näkökulma perustuu täten oletukseen valtion ja kansalaisten jakamista yhteisistä arvoista ja moraalista, joita poliisin toiminta ilmentää (mt., 9).

Weberin ja Durkheimin näkökulmien eroavaisuudet tarjoavat myös viitekehyksen poliisin legitimitietin tarkasteluun, joka on yksi keskeisimmistä ja tutkituimmista kysymyksistä poliisitutkimuksen kentällä. Terpstran (2011, 8) mukaan poliisin legitimitietin voi nähdä muodostuvan yhtäältä sosiaalisesta legitimitietistä ja toisaalta normatiivisesta legitimitietistä. Näistä ensimmäisen voidaan katsoa vastaavan Durkheimin näkemyksiä, kun taas jälkimmäinen sopii yhteen Weberin käsitysten kanssa. Sosiaalinen legitimitietti tarjoaa viitekehyksen, joka perustelee ja oikeuttaa poliisia kansalaisille. Sosiaalisen legitimitietin voi katsoa olevan vahva, jos kansalaiset ymmärtävät poliisin auktoriteettiaseman ja hyväksyvät, että poliisi voi määrittää heidän käyttäytymistään. Se myös muodostaa pohjan kansalaisten luottamukselle poliisin motiiveihin ja uskon siihen, että poliisi kykenee suojelemaan heitä. (Terpstra 2011, 8; Tyler 2004.) Sosiaalinen legitimitietti on Terpstran mukaan tilannesidonnainen ja sitä tuotetaan jatkuvasti poliisin ja kansalaisten välisessä kanssakäymisessä. Normatiivinen legitimitietti puolestaan perustuu niihin perustaviin ja muodollisiin normeihin ja arvoihin, jotka yhteiskunnassa on tunnustettu. Lainsäädännön lisäksi poliisin toiminnan osalta normatiivinen legitimitietti voi Terpstran mukaan liittyä myös esimerkiksi jaettuihin käsityksiin oikeudenmukaisuudesta, kansalaisten kohtelusta ja ihmisarvosta. Poliisin legitimitietti edellyttää Terpstran mukaan sekä sosiaalisen että normatiivisen legitimitietin toteutumista. (Terpstra 2011, 8.)

2.2 Poliisi suomalaisessa yhteiskunnassa ja tutkimuksessa

Suomessa poliisi on valtiollinen, Sisäministeriön alaisuudessa toimiva viranomaisena. Se vastaa poliisilain (872/2011) mukaisesti oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamisesta, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä sekä rikosten ennalta estämisestä paljastamisesta, selvittämisestä ja syyteharkintaan saattamisesta. Poliisin tehtäviin kuuluu kuitenkin myös lukuisia muita palveluita ja tehtäviä, kuten lupahallintoa, kansalaisneuvontaa ja kadonneiden henkilöiden etsintöjä. Poliisi siis tuottaa varsin laajan kirjon yhteiskunnan

toiminnan kannalta keskeisiä palveluita. Suomalaiset näkevät poliisin kuitenkin ennen kaikkea yleisen järjestyksen ylläpitäjänä. Poliisibarometrissa poliisin tärkeimpinä tehtävinä pidettiin kiireellisiin hälytyksiin vastaamista, väkivaltarikosten selvittämistä ja torjuntaa, kotiväkivaltaan puuttumista sekä terrorismin torjuntaa (Vuorensyrjä & Fagerlund 2018, 98–99).

Yli 200-vuotisesta historiastaan ja keskeisestä yhteiskunnallisesta tehtävästään huolimatta Suomen poliisiin liittyvää tutkimus- ja tietokirjallisuutta on saatavilla yllättävän vähän. Suomessa merkittävä osa poliisiaiheisesta tutkimuksesta tehdään Poliisiammattikorkeakoulussa, jossa toteutettavan tutkimus- ja kehitystoiminnan lakisääteisenä tarkoituksena on “harjoittaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä, joka palvelee poliisitoiminnan ja sisäisen turvallisuuden suunnittelua ja kehittämistä sekä Poliisiammattikorkeakoulun opetusta” (Laki poliisiammattikorkeakoulusta 1164/2013, 2§). Rikos- ja kontrolliaiheista tutkimusta tehdään myös Helsingin Yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa, joka vuoteen 2015 asti toimi oikeusministeriön alaisuudessa. Erityisesti kriittisesti suuntautunutta poliisiaiheista tutkimusta on kuitenkin Suomessa tehty vähän. Heini Kainulaisen (2015, 79) mukaan poliisikriittisen tutkimuksen toteuttaminen on vaikeaa muun muassa poliisin merkittävän ja arvovaltaisen yhteiskunnallisen roolin sekä kansalaisten poliisille suoman vankkumattoman luottamuksen vuoksi. Poliisiin kohdistuva kriittinen tutkimus olisi kuitenkin tärkeää juuri näistä syistä. Kainulaisen mukaan viranomaisen näkökulma painottuu yhteiskunnallisessa keskustelussa ja myös päätöksenteon pohjana käytettävä tieto on usein viranomaislähtöistä. Poliisi myös käyttää Kainulaisen mukaan aktiivisesti asiantuntijavaltaa poliisin toimialaan kuuluvissa kysymyksissä. (Mt., 79.) Suomessa poliisin toimintaan liittyvien epäkohtien tarkastelu ja niiden esiin tuominen onkin ollut pitkälti median, erityisesti rikos- ja oikeuskysymyksiin erikoistuneiden toimittajien varassa.

3 POLIISI MEDIASSA

Poliisi on vetovoimainen toimija mediassa, olipa kyseessä sitten fiktiivinen esitys, todellisuuteen pohjautuva viihdesarja tai sanomalehtiutinen. Media on poliisille paitsi viestintäkanava, myös monin tavoin tärkeä toimintakenttä. Reinerin (2012, 138) mukaan medialla on merkittävä rooli ennen kaikkea edellisessä luvussa kuvatun poliisin yhteiskunnallisen ja symbolisen aseman ylläpitämisessä ja vahvistamisessa. Joukkoviestimien ja sosiaalisen median kautta poliisi ulottaa toimintansa julkisten alueiden lisäksi myös kansalaisten koteihin ja älypuhelimien ruuduille.

Suomalaisessa viihteessä poliisi on ollut keskeinen ja pidetty hahmo jo vuosikymmenten ajan. Esimerkiksi Mika Waltarin luoma suosittu poliisihahmo Komisario Palmu esiintyi kirjallisuudessa jo 1930-luvulla siirtyen myöhemmin myös valkokankaille. 1980-luvun alussa puolestaan konstaapeli Reinikaisen edesottamuksia kotisohviltaan seurasi parhaimmillaan samanaikaisesti jopa yli kaksi miljoonaa katsojaa (Yleisradio 2018). 1990-luvulla kansainväliseen televisioformaattiin perustunut maailmiö, Poliisi-TV, puolestaan osallisti kansalaiset rikosten tutkintaan pyytämällä vihjeitä ajankohtaisiin rikostapauksiin. Poliisiaiheinen mediasisältö ei ole vuosien varrella menettänyt suosiotaan ja tänäkin päivänä televisioruuduilla pyörii lukusia fiktiivisiä koti- ja ulkomaisia fiktiivisiä poliisisarjoja. Tuorempiin ilmiöihin kuuluvat poliisin toimintaa kuvaavat tosi-tv-ohjelmat, jotka ovat jo vuosien ajan pysyneet esityskanaviensa katsojatilastojen kärkisijoilla. Esimerkiksi vuonna 2017 Poliisit oli Jim-kanavan toiseksi katsotuin ohjelma tavoittaen parhaimmillaan 249 000 katsojaa (Finnpanel 2017). Tosi-tv-ohjelmien kestoosuus on myös tuloksellista poliisin näkökulmasta: Poliisihallituksen viestintäpäällikkö Marko Luotosen (2018) mukaan tosi-tv-ohjelmat ovat tutkitusti vaikuttaneet myönteisesti poliisin maineeseen, ja ne ovat lisänneet myös kiinnostusta poliisikoulutusta kohtaan.

Perinteisten joukkoviestimien rinnalle kokonaan uudenlaisen julkisen toimintakentän poliisille on viime vuosina tuonut sosiaalinen media. Poliisin vuoden 2016 vuosikertomuksen mukaan poliisilla oli sosiaalisen median eri kanavissa yhteensä 850 000 seuraajaa ja suosituimmat päivitykset tavoittivat jopa 1,5 miljoonaa henkilöä (Poliisin vuosikertomus 2016, 38). Sosiaalisen median ja television kautta poliisi jalkautuu näkyvästi siihen ympäristöön, jossa suuri osa kansalaisista viettää aikaansa ja pystyy viestimään aiempaa helpommin

suoraan kansalaisille ja kansalaisten kanssa. Sosiaalisen median myötä poliisin viestintä ei enää ole täysin riippuvainen joukkoviestimistä, mutta myöskään uutisjournalismin rooli poliisin viestinnälle ja julkisuuskuvalle ei ole menettänyt merkitystään. Seppäsen ja Väliiverrosen (2012, 126) mukaan yhteiskunnan organisaatioita kiinnostaa oma julkinen kuva mediassa, sillä ”sen uskotaan vaikuttavan organisaation arvostukseen, toimintaedellytyksiin ja mahdollisuuksiin käyttää valtaa yhteiskunnassa”.

Rikos- ja poliisiaiheiset uutiset ovat suosittuja sisältöjä uutismedioissa ja niiden kautta toimittajat voivat tuoda esiin myös sellaisia rikosilmiöihin ja poliisin toimintaan liittyviä tarinoita, joista poliisi itse mieluiten vaikenisi. Poliisin ja toimittajien väliset suhteet ovatkin tästä syystä varsin erityislaatuisia ja jatkuvan neuvottelun alaisia. Suomessa poliisin mediajulkisuuteen, poliisiaiheiseen uutisointiin tai poliisin ja toimittajien välisiin suhteisiin liittyvää tutkimusta on kuitenkin tehty melko vähän. Sen sijaan maailmalla, erityisesti Iso-Britanniassa, poliisin ja rikollisuuden kuvastot eri viestintävälineissä ovat jo pitkään kiinnostaneet sosiologeja, kriminologeja ja muita yhteiskuntatieteilijöitä. Mediasisältöjen lisäksi tutkimusaiheena ovat olleet myös esimerkiksi poliisin viestintäorganisaatioiden toiminta sekä poliisin ja median väliset suhteet. Tarkastelen seuraavissa luvuissa poliisin viestintään, poliisin ja toimittajien suhteeseen sekä rikos- ja poliisiaiheiseen uutisointiin liittyvää aiempaa tutkimusta.

3.1 Poliisin ulkoinen viestintä

Mediaympäristön nopea muutos vaatii viranomaisilta entistä enemmän panostusta laadukkaaseen ja monipuoliseen viestintään. Seppäsen ja Väliiverrosen (2012, 30) mukaan yhteiskunnan medioitumisen myötä myös yhteiskunnalliset instituutiot ovat tulleet riippuvaiseksi mediasta ja sen muovaamasta julkisuudesta. Ne siis joutuvat mukauttamaan toimintaansa median toimintalogiikan mukaiseksi tai ainakin huomioimaan tämän toiminnassaan. Tämä on todettu myös valtionhallinnossa (Valtioneuvoston kanslia 2016, 12) ja viestintään kohdistuvat vaatimukset ovat pakottaneet myös poliisin pohtimaan omaan viestintäänsä liittyviä käytäntöjä. Suomessa poliisin viestintää ohjataan lukuisten säädösten lisäksi valtionhallinnon viestintäohjeistuksella sekä poliisin sisäisillä ohjeilla ja linjauksilla. Poliisihallituksen viestintämääräyksessä (2019, 1) viestinnän kuvataan olevan poliisin strategisen johtamisen väline ja luonnollinen osa johtamista. Viestinnän lähtökohdaksi nimetään vaikuttavuus:

”poliisin on pyrittävä vaikuttamaan ihmisten tietoihin, asenteisiin ja käyttäytymiseen”. (Poliisihallitus 2019, 1). Viestintään on panostettu myös resursseja ja poliisin ohjeistus muun muassa edellyttää viestintäpäällikön nimeämistä jokaiselle poliisilaitokselle (mt., 3). Julkisenä toimijana poliisilla on myös lakisääteinen velvollisuus tiedottaa toimialueelleen kuuluvista asioista.

Poliisin viestintää Iso-Britanniassa laajalti tutkinut Rob C. Mawby havaitsi vuonna 2010 julkaistussa tutkimuksessaan, että poliisiorganisaatiot olivat kohdistaneet viestintään aiempaa enemmän resursseja, viestintäorganisaatioiden koko oli kasvanut ja viestintää hoitivat yhä useammin journalismin, markkinoinnin tai muun viestinnän osa-alueen ammattilaiset. Mawbyn mukaan myös viestintää hoitavien organisaatioiden nimeämisessä oli siirrytty käyttämään suoraan yritysmaailmaan viittaavia nimikkeitä (*corporate communications*), kun vielä muutamia vuosia aiemmin poliisin viestintäosastot oli nimetty tiedotus- ja suhdetoimintaa kuvaavilla nimityksillä (*public relations*). (Mawby 2010, 128–129.) Mawby totesi myös viestintäyksiköiden tehtäväkentän laajentuneen ja niiden hoitavan operatiivisen tiedotustoiminnan ja lehdistösuhteiden lisäksi erilaisia ulkoiseen ja sisäiseen viestintään liittyviä strategisia tehtäviä. Mawbyn mukaan viestintäorganisaatioiden kohderyhmät olivat laajentuneet, eivätkä perinteiset lehdistösuhteet olleet enää viestintätoiminnan pääasiallisena painopisteenä. Poliisiorganisaatiot halusivat panostaa yhä enemmän suoraan kanssakäymiseen kansalaisten kanssa sekä arkipäiväisessä operatiivisessa toiminnassa että uusia viestintävälineitä hyödyntäen. Poliisin viestintävastaaville suunnatun kyselyn perusteella kävi ilmi, että viestintää koskevat vaatimukset olivat lisääntyneet sekä median, kansalaisten että poliisiorganisaation taholta, minkä osaltaan katsottiin selittävän viestintään tehtyjä panostuksia. (Mt. 130–131.) Myös perinteisten lehdistösuhteiden vaaliminen on edelleen tärkeää. Mawbyn mukaan uutismedian kautta poliisi kykenee osoittamaan läpinäkyvyyttä, rauhoittamaan kansalaisia, välittämään positiivisia kertomuksia ja myönteistä poliisikuvaa (Mawby 2010, 135–136).

3.2 Poliisin ja toimittajien suhde

Viime vuosina Suomessa poliisin julkisuuskuvaa ravistelleet, lehdistön julkisuuteen nostamat poliisiviranomaisten väärinkäytökset ovat olleet hyvin poikkeuksellisia ja sen vuoksi myös poikkeuksellisella tavalla uutisoituja. Aarnion tapaus ja sen käsittely mediassa on

saanut toimittajat pohtimaan myös omaa asemaansa poliisiaiheisessa uutisoinnissa. Suurimmissa suomalaisissa uutismedioissa rikos- ja oikeusaiheinen uutisointi on erikoistuneiden rikos- ja oikeustoimittajien käsissä. Aiheen parissa työskentelevät toimittajat ovat myös järjestäytyneet ja vuonna 1988 perustetussa Oikeustoimittajat ry:ssä on noin 80 jäsentä (Oikeustoimittajat ry 2020). Rikos- ja oikeustoimittajille poliisi on tärkeä sidosryhmä ja tietolähde. Vera Miettinen (2014) tarkasteli Journalisti -lehden artikkelissaan *Kahden leirin sota* rikos- ja oikeustoimittajien suhdetta poliisiin yleensä sekä Aarnion tapaukseen liittyen toimittajien asemaa suhteessa uutisoinnin kohteena olevaan poliisiin. Miettinen käsitteli artikkelissaan myös median ja jopa yksittäisten toimittajien vaikutusta yleisen mielipiteen muodostumiseen. Aiheeseen palasi Journalisti -lehdessä Paula Sallinen (2015) artikkelissa *Iso vatkaus*, jossa luotiin kuva Aarniosta taitavana, toimittajia pyöritelleenä mediapelaajana. Poliisin tiedottamiskäytännöt sekä median ja poliisin välinen yhteistyö ovat herättäneet keskustelua kuitenkin jo ennen Aarnion tapauksen julkituloa. Reetta Nousiainen arvioi vuoden 2012 Journalismikritiikin vuosikirjassa julkaistussa artikkelissa *Poliisi syöttää ja säännöstelee* poliisin niukan tiedotuspolitiikan vaikutusta poliisi- ja rikosuutisointiin. Nousiainen nostaa esiin myös poliisiorganisaatioiden viestinnässä tapahtuneet muutokset sekä uutisoinnin merkityksen poliisin strategisen imagonhallinnan kannalta. (Nousiainen 2012.) Toimittajien käymä ammatillinen keskustelu aihepiirin ympärillä osoittaa, että toimittajien erityinen rooli vallan vahtikoirana ja mielikuvien muovaajana poliisiin ja rikollisuuteen liittyvissä kysymyksissä tunnustetaan hyvin ammattikunnassa.

Toimittajat ja poliisi tekevät tiivistä yhteistyötä, josta molemmat osapuolet hyötyvät. Steve Chibnall tarkasteli rikosuutisointia ja poliisin ja toimittajien suhteen symbioottista dynamiikkaa Iso-Britanniassa jo vuonna 1977 julkaistussa *Law and Order News* -tutkimuksessaan. Vuonna 2010 Robert C. Mawby toi Chibnallin tutkimuksen 2000-luvulle ja totesi Chibnallin havaintojen poliisin ja median välisten suhteiden epäsymmetrisyydestä ja symbioottisuudesta pätevästi edelleen. Mawbyn mukaan poliisi kykenee tiedon portinvartijan roolissaan säännöstelemään lehdistölle annettavia tietoja ja voi viestiä kansalaisille tarvittaessa myös suoraan perinteisen median ohi. Mawbyn mukaan suhteen epäsymmetrisyyttä hillitsee se, ettei poliisi täysin pysty hallitsemaan median ja toimittajien toimintaa. (Mawby 2010, 136.) Samankaltaisia tuloksia saivat myös Chermak ja Weiss Yhdysvalloissa vuonna 2005 toteuttamassaan tutkimuksessa. He totesivat poliisin ja toimittajien välisten suhteiden olevan jatkuvasti vaakalaudalla ja ennalta arvaamattomat tapahtumat tai skandaalit voivat

herkästi muuttaa suhteen laatua (Chermak ja Weiss 2005, 510). Poliisin ja toimittajien yhteistyö siis perustuu jatkuvaan neuvotteluun kummankin osapuolen saavuttamista hyödyistä. (Mawby 2010, 136; Chermak & Weiss 2005, 510.)

Poliisille media tarjoaa alustan oman viestinsä välittämiseen. Chermakin ja Weissin (2005, 510–511) mukaan tehokas viestintä ja mediajulkisuus antaa poliisille mahdollisuuden hallita organisaatioon sen ulkopuolelta kohdistuvia uhkia ja mahdollisuuksia sekä vahvistaa poliisin legitimitettä. Heidän tutkimuksessaan 85 % toimittajista kertoi kirjoittavansa paikallispoliisitoimintaan liittyviä juttuja ja jopa 75 % kertoi tarjoavansa poliisiorganisaatioiden uutisoinnille palstatilaa poliisin sitä pyytäessä. Tutkimuksessa havaittiin, että poliisin viestintävastaavien arvio poliisin ja median välisen yhteistyön toimivuudesta oli vahvasti riippuvainen siitä, miten hyvin he kykenivät hyödyntämään mediaa ja sen kiinnostusta omien tavoitteidensa saavuttamiseksi. (Mt., 510–511.)

Toimittajille poliisi puolestaan on tärkeä tietolähde rikostapauksiin liittyvässä uutisoinnissa. Chermak ja Weiss (2005, 510) totesivat, että toimittajat saivat jopa 75 % rikostapauksiin liittyvästä tiedosta poliisilta. Poliisi siis tarjoaa toimittajille pääsyn tietoihin, joita he tarvitsevat työnsä suorittamiseksi. Toimittajat kokivat poliisiorganisaatiot yhdeksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneistaan, sillä rikosaiheisessa uutisoinnissa painottuvat rikosprosessin alkuvaiheeseen liittyvät uutisjutut, joista usein vain poliisilla on tietoa. Toimittajien kokeman tyytyväisyyden poliisin kanssa tehtävää yhteistyötä kohtaan todettiin olevan riippuvainen siitä, miten helpoksi päivittäinen yhteistyö ja poliisin tavoitettavuus koettiin. (Mt., 510–511.)

Rikosuutisointiin liittyvään tiedonhankintaan liittyy kuitenkin myös haasteita sekä toimittajien että poliisin näkökulmasta. Poliisin viestintävastaaville toimittajien aktiivinen tiedonhankinta luo paineita, sillä he kokevat haasteelliseksi hallita heille suunnattujen kyselyiden ja tietopyyntöjen määrää, laatua ja niiden lopputuloksia (Chermak & Weiss 2005, 510). Mawbyn (2010, 132–133) tutkimuksessa puolestaan havaittiin, että uutistoimitusten resurssit olivat vähentyneet, minkä johdosta rikosuutisointia hoitavat yhä useammin yleistoimittajat, eivätkä aiheeseen erikoistuneet rikos- ja oikeustoimittajat. Mawbyn mukaan aikapaineen alaisena työskentelevät toimittajat tukeutuvat yhä useammin poliisin heille toimittamiin valmiisiin tietopaketteihin ja kasvotusten tapahtuvat tapaamiset toimittajien ja poliisin välillä olivat vähentyneet. (Mawby 2010, 131–132.)

Mawbyn mukaan vaarana erikoistuneiden rikos- ja oikeustoimittajien määrän vähentymisessä ja valmiiden materiaalipakettien hyödyntämisessä on, että poliisi saa vallan uutisisältöjen määrittelyssä. Rikosuutisoinnissa esitettäisiin tällöin kyseenalaistamaton, poliisilähtöinen versio todellisuudesta. (Mawby 2010, 131–132.) Mawbyn mukaan myös rikostoimittajat tunnistivat toimitusten pienentyneiden resurssien vaikutuksen työhönsä, mutta kiistivät tällä olevan heidän osaltaan vaikutusta varsinaisiin uutisisältöihin. Toimittajat kokivat yhä hallitsevansa itse uutisten sisältöjä ja korostivat käyttävänsä tietolähteinä poliisiin virallisten viestintäorganisaatioiden lisäksi myös omia epävirallisia poliisilähteitään sekä muita, poliisiorganisaation ulkopuolisia lähteitä. Rikostoimittajat myös pitivät tärkeänä journalistisena tavoitteenaan riippumatonta ja täsmällistä uutisointia (Mawby 2010, 131–133.) Chermakin ja Weissin (2005, 510) mukaan toimittajat julkaisevat myös uutisia poliisin toimintaan liittyvistä väärinkäytöksistä ja korruptiosta, mutta heidän ensisijaisen kiinnostuksensa oli kuitenkin rikostapausten uutisoinnissa. Näihin liittyvän tiedonsaannin koettiin olevan helppoa silloin, kun suhteet poliisiin ovat kunnossa. (Mt., 510.)

3.3 Rikos- ja poliisiuutiset

Rikos- ja poliisiaiheiset uutiset ovat suosittuja sisältöjä uutiskanavissa. Rikosuutisia ja niiden erilaisia vaikutuksia on tutkittu paljon kansainvälisesti ja jonkin verran myös Suomessa. Esimerkiksi Kempin ja Kivivuoren (2004) tutkimuksessa rikollisuuteen ja sen kontrolliin liittyvän uutisoinnin havaittiin lisääntyneen merkittävästi Yleisradion pääuutislähetyksissä: vuosien 1985 ja 2003 välillä kasvua oli jopa 125 %. Kasvua tapahtui kokonaisvaltaisesti sekä rikosaiheisessa että rikoskontrollia koskevassa uutisoinnissa. (Kempin & Kivivuori 2004, 8.) Rikoskontrolliaiheisessa uutisoinnissa painottui erityisesti poliisikontrollin uutisointi, jota tutkimuksessa tarkasteltiin pääasiallisesti rikostutkinnan näkökulmasta – esimerkiksi onnettomuuksia tai poliisiorganisaatiota koskevat uutiset rajautuivat pääosin tarkastelun ulkopuolelle. Kuitenkin jo pelkästään näihin rajauksiin perustuen poliisiaiheisen uutisoinnin määrän voitiin todeta nousseen merkittävästi 1990-luvun puolivälissä. (Kempin & Kivivuori 2004, 15–17.) Uutisoinnin määrällisen tarkastelun lisäksi Suomessa on tutkittu myös esimerkiksi rikos- ja väkivaltauutisoinnin suhdetta koettuun pelkoon sekä uhrinäkökulmaa rikosaiheisissa mediaesityksissä (ks. esim. Kivivuori ym. 2002; Smolej 2011).

Vuoden 2018 poliisibarometrissa vastaajilta kysyttiin, mitä poliisia koskevia uutisia vastaaja muistaa viime aikoina kuulleensa. Neljäsosa (24,3 %) vastaajista mainitsi ensimmäisenä mieleen tulevana uutisena – muodossa tai toisessa – Aarnion tapauksen. (Vuorensyrjä ja Fagerlund 2018, 46) Kääriäinen, Isotalus ja Thomassen (2016) tarkastelivat Jari Aarnion tapaukseen liittyvän uutisoinnin vaikutusta poliisia kohtaan tunnettuun luottamukseen. He havaitsivat, että edes poikkeuksellisen laaja negatiivinen uutisointi ei heikentänyt luottamusta poliisiin - luottamuksen katsottiin sen sijaan jopa hieman kasvaneen aiheesta tapahtuneen uutisoinnin aikana (Kääriäinen ym. 2016). Sen sijaan Aarnion tapauksella ja sen laajamittaisella uutisoinnilla näyttää olleen vaikutusta kansalaisten näkemyksiin poliisin korruptoituneisuudesta. Aarnion tapauksen esiintulon yhteydessä arviot poliisin korruptioon liittyvissä kysymyksissä heikkenivät Poliisibarometrissä vuosien 2012–2014 välillä merkittävästi, eikä tulos ole parantunut viimeisimmissäkään kyselyissä. Aarnion tapauksen käsittely monine haaroineen on jatkunut oikeudessa tähän päivään asti ja se on muodostunut lähes vakioaiheeksi eri medioiden uutisoinnissa. Vuoden 2020 Poliisibarometrissä esitetäänkin arvio, etteivät tulokset korruption osalta tule palautumaan entiselleen vielä pitkään aikaan, jos lainkaan. (Vuorensyrjä ja Rauta 2020, 50)

Poliisinäkökulmaa uutisten sisällöissä on tutkittu varsin vähän rikos- ja poliisiaiheisten uutisten määrään nähden. Oman tutkimusaiheeni kannalta kiinnostava tutkimus aiheesta on toteutettu Ruotsissa Växjön yliopistossa, jossa Göran Palm ja Renée Skogersson (2008) tutkivat poliisin representaatioiden rakentumista uutisissa. Heidän tutkimuksensa mukaan lähes kaikki poliisiin liittyvä uutisointi oli luonteeltaan referoivaa ja tutkivia juttuja oli vain 5 % kaikista uutisista. (Palm & Skogersson 2008, 39–40.) Valtaosassa poliisiaiheisista uutisista käsiteltiin poliisin arkipäiväistä työtä: kiinniottoja tai muita poliisin interventioita, poliisin suorittamaa valvontaa ja ennalta ehkäisevää poliisityötä. Poliisiorganisaatiota käsittelevissä uutisissa aiheina olivat organisaatiomuutokset, työn edellytykset, väärinkäytökset ja lainsäädäntökysymykset. Poliisia käsiteltiin uutisissa useimmiten organisaationa tai instituutiona ja vain harvoin yksilöinä. Kun poliisia käsiteltiin uutisessa yksilönä, oli aiheena useimmiten poliisin väärinkäytös tai poliisin henkilökuva. (Palm & Skogersson 2008, 43.)

Palmin ja Skogerssonin (2008) tutkimuksessa poliisiorganisaation edustajat näyttäytyivät vallitsevina toimijoina poliisiuutisoinnissa. Poliisille annettiin myös merkittävä rooli tapahtumien määrittelijänä: jopa 65 %:ssa poliisia käsittelevistä uutisista esiintyi

poliisiorganisaation edustaja, jolla oli mahdollisuus kommentoida tapahtumia. Tutkijoiden mukaan poliisille myös annettiin uutisteksteissä runsaasti tilaa kuvata omaa todellisuuttaan: 51 %:ssa uutisjutuista poliisi sai määritellä, mitä uutisessa kuvatut tapahtumat ovat merkinneet poliisityölle ja mitä poliisina oleminen merkitsee. Poliisi ei myöskään ainoastaan kuvannut omaa todellisuuttaan, vaan tarjosi myös ratkaisuehdotuksia esimerkiksi uusiin työtapoihin, lisäresursseihin ja poliisitoiminnan uudelleenorganisointiin. Palm ja Skogersson totesivat, että näissä tilanteissa poliisi etsi ratkaisuja harvoin oman todellisuutensa ulkopuolelta. Tutkijoiden mukaan poliisin näinkin vallitseva rooli uutisoinnissa synnyttää keskustelematonta journalistiikkaa. He näkivät poliisin pystyvän ohjailemaan uutisen syntyä, sillä mikäli poliisi ei kommentoi, ei uutista todennäköisesti synny lainkaan. Tutkijat toteavatkin, että havaintojen perustella poliisi itse on poliisiin liittyvien uutistekstien päätoimija. Määrittelyvalta, eli valta ymmärtää ja tulkita tapahtumia, oli siis pääsääntöisesti poliisilla. (Palm & Skogersson 2008, 47–51.)

Palmin ja Skogerssonin (2008) tutkimuksessa poliisin toimijuus korostui poliisiuutisoinnissa, mutta noin kolmasosassa tarkastelluista uutisista esiintyi myös muita poliisin toimintaa kommentoineita tahoja. Suurimpina ryhminä olivat journalistit, poliitikot, kansalaiset, oikeuslaitoksen tai tullin edustajat ja kunnan edustajat. Kun poliisi oli puheenaiheena, puhuttiin siitä useimmiten kollektiivisena toimijana tai viranomaisena (79 %). Kun puhuttiin yksittäisistä poliiseista, kohteena oli usein partiopoliisi tai lähipoliisi, mutta uutisoinnissa aktiivisina toimijoina esiintyneet poliisipäälliköt ja johtajat olivat vain harvoin muiden toimijoiden puheenaiheena. Niissäkin uutisissa, joissa poliisi oli puheen kohteena, kuvattiin useimmiten arkipäiväistä poliisitoimintaa. Lisäksi kommentoitiin tapauksia, joissa yksittäinen poliisi oli tehnyt virheen tai syyllistynyt rikokseen. 10 %:ssa teksteistä muilla toimijoilla, usein tosin toimittajilla, oli mahdollisuus antaa näkökulmia poliisin toiminnan puutteisiin - poliisi itse kommentoi puutteitaan vain 2 %:ssa uutisista. Tilaisuus poliisitoiminnan julkiseen kritisointiin jäi kuitenkin muilta toimijoilta usein käyttämättä. Palm ja Skogersson toteavatkin, että poliisia koskevan uutisoinnin osalta kansalaiset ovat riippuvaisia muiden esittämistä arvioista ja tiedoista. Niillä toimijoilla, jotka ovat esillä uutistarinnassa, on mahdollisuus vaikuttaa siihen, miten ymmärrämme esitetyn asian – mikä on esimerkiksi tärkeää tietystä kysymyksessä. Koska tulosten perusteella poliisilla itsellään on ensisijaisesti tilaisuus tulla kuulluksi poliisia koskevissa asioissa, tulee poliisin määrittelemästä todellisuudesta myös lukijoiden todellisuutta. (Palm & Skogersson 2008, 52–55.)

4 REPRESENTAATIOIDEN TUTKIMUS

Kun poliisia esitetään mediassa, on kyseessä aina *representaatio* poliisista. Tutkielmani keskiössä ovat juuri poliisin representaatiot ja se, miten niitä tuotetaan sanomalehtiteksteissä. Tässä luvussa esittelen tutkielmani teoreettisia lähtökohtia. Lähden liikkeelle kuvaamalla representaation ja diskurssin käsitteitä ja luvun lopuksi tarkastelen sitä, miten poliisia koskevia representaatioita voi tutkia diskurssianalyysin keinoin.

4.1 Poliisin mediarepresentaatiot

Representaatiolla tarkoitetaan tietystä näkökulmasta ja monien tietoisten ja tiedostamattomien valintojen tuloksena syntynyttä esitystä todellisuudesta (Seppänen ja Väliaverron 2012, 68). Herkmanin (2007, 80) mukaan representaation käsitteellä voidaan tarkastella, miten ilmiötä, tapahtumaa, ihmistä tai vaikkapa ihmisryhmää esitetään julkisuudessa. Käsitteellä on haluttu tehdä näkyväksi asioiden esittämiseen vaikuttavat valinnat ja se, että jokainen representaatio tuottaa esittämänsä kohteen aina uudelleen tietynlaisena. Se on siis väistämättä tuottajansa oma, esittämästään kohteesta erillinen tuotos. Myöskään mediassa esiintyvää poliisia ei siis tulisi nähdä suorana toisintona kohteestaan, vaan kyseessä on nimenomaan *re*-presentaatio – poliisin esittäminen uudelleen tietystä näkökulmasta. Representaatiota voikin pitää ikään kuin ”kopiona” tai ”rikkinäisenä puhelimena”, josta esitettävä kohde on todennäköisesti tunnistettavissa, mutta se ei kuitenkaan ole kohde itsessään. Esittämisen ja uudelleen esittämisen lisäksi representaation käsite viittaaakin myös edustamiseen – representaatio korvaa jonkin tilanteessa poissa olevan. (Herkman 2007, 80–81.) Poliisi ei siis välttämättä ole fyysisesti läsnä arjessamme, mutta mediarepresentaatioiden kautta se asettuu osaksi jokapäiväistä todellisuuttamme.

Poliisista tuotettuihin representaatioihin liittyy valintoja ja toimijoita, joiden myötävaikutuksella poliisia esitetään mediassa tietynlaisena. Reinerin (2000, 139) mukaan poliisin mediarepresentaatiot eivät ole täysin irrallisia varsinaisesta poliisitoiminnasta, mutta eivät myöskään suoraan heijasta todellisuutta. Hän kuvaa poliisin representaatioiden rakentuvan mediateollisuuden lainalaisuuksien, median tuottajien ja yleisön ideologisten kehysten sekä poliisin toimintaan ja julkisuuskuvaan vaikuttavien poliittisten ja taloudellisten voimien yhteisvaikutuksella (Reiner 2000, 138–139). Kuten aiemmissa luvuissa olen esittänyt, vain osa

kansalaisista on suoraan tekemisissä poliisin kanssa ja tällöinkin merkittävä osa poliisikoh-
taamisista liittyy varsin arkisesti esimerkiksi lupa-asiointiin tai liikennevalvontaan (Reiner
2000, 138–139; Vuorensyrjä & Rauta 2020, 88). Reinerin mukaan yksilöiden omakohtaiset
kokemukset poliisista jakautuvat varsin epätasaisesti eri väestöryhmien kesken ja hän tote-
aakin poliisin mediarepresentaatioiden olevan erityisen merkityksellisessä asemassa sille vä-
estönosalle, joka ei ole poliisin kanssa muutoin tekemisissä. Tälle väestöryhmälle media on
Reinerin mukaan lähde poliisiin liittyviin mielikuvien ja mielipiteiden muodostamisessa.
Median representaatiot poliisista ovat näin ollen merkityksellisiä, sillä niihin pohjautuen ra-
kentuu keskeinen osa poliisitoiminnalle annetusta sosiaalisesta legitimitetistä, joka Reine-
rin mukaan puolestaan ylläpitää poliisin auktoriteettiasemaa yhteiskunnassa. (Reiner 2000,
138–139.)

4.2 Representaation prosessi

Representaation käsitettä kulttuurin- ja mediantutkimuksessa on kehittänyt erityisesti eng-
lantilainen kulttuuriteoreetikko Stuart Hall (1932–2014) pohjaten muun muassa Saussuren
semiotiikkaan ja Foucault'n ajatuksiin diskursiivisesta vallasta. Hallin (1997, 15) mukaan
representaatio on merkitysten tuottamista kielessä ja kielen välityksellä. Hän kuvaa repre-
sentaatiota prosessina, joka jakautuu kahteen representaation järjestelmään. Ensimmäinen
representaation järjestelmä liittyy mielensisäisiin käsitejärjestelmiin, joiden avulla jäsen-
nämme ja tulkitsemme ympäröivää todellisuuttamme. Asioille, ilmiöille ja tapahtumille an-
tamamme merkitykset järjestyvät ja jäsentyvät tämän käsitejärjestelmän kautta muodostaen
mentaalisia representaatioita mieleemme sisäisistä ja ulkoisista asioista. Nämä käsitejärjes-
telmät ja merkitykset ovat Hallin mukaan kulttuurisesti jaettuina, eli tulkitsemme ympäröivää
maailmaa suhteellisen samankaltaisesti ympärillämme olevien ihmisten kanssa. Jotta
voimme jakaa, esittää ja välittää näitä merkityksiä, tarvitsemme kuitenkin myös toisen rep-
resentaation järjestelmän – yhteisesti jaetun kielen. Käsitejärjestelmäämme muodostuneet
käsitteet kiinnittyvät tiettyihin ulkoisiin merkkeihin, kuten sanoihin, kuviin tai symboleihin,
jotka puolestaan järjestyvät kulttuurin yhteiseksi merkkijärjestelmäksi, eli kieleksi. Hallin
mukaan materiaalisen todellisuuden, mentaalisten representaatioiden ja niitä edustavien
merkkien, eli ulkoisten representaatioiden välinen suhde on merkitysten kielellisen tuotta-
misen keskiössä. Näitä elementtejä yhteen sitovaa prosessia Hall kutsuu representaatioksi.
(Hall 1997, 17–19.)

Merkitykset siis muodostuvat Hallin mukaan representaation prosesseissa, jotka kytkeytyvät tiiviisti yhteiseen kieleen ja jaettuun kulttuuriseen ymmärrykseen. Hallin (1997, 24) mukaan on kuitenkin olennaista huomata, että merkitykset eivät ”luonnostaan” kiinnity materiaalisen todellisuuden asioihin tai kielessä tiettyihin sanoihin, vaan ne tuotetaan merkityksellistämisen käytännöissä. Konstruktionistisen lähestymistavan mukaan asioiden ja kielen merkityksellistämisen tapahtuu sosiaalisesti representaation järjestelmissä. Asiat, ilmiöt ja tapahtumat siis ilmenevät tietynlaisina materiaalisessa todellisuudessa, mutta merkityksellistämisen prosessit – representaatio, kieli ja merkitykset – toimivat symbolisella tasolla ja toteutuvat sosiaalisessa toiminnassa. (Hall 1997, 24–25.)

Representaation käsitteen juuret ovat semiotiikassa, jossa tarkastelun keskiössä olivat kieli ja merkitysten kiinnittyminen tiettyihin merkkeihin ja merkkijärjestelmiin. Sittemmin representaation käsitteen avulla on tarkasteltu laajemmin yhteiskunnallista ja sosiaalista tiedon tuotantoa, ja merkkien sijaan tarkasteltaviksi kokonaisuuksiksi ovat asettuneet laajemmat kielelliset muodostelmat, kuten narratiivit ja diskurssit. Hallin mukaan tässä muutoksessa olennaisena vaikuttajana on ollut ranskalainen filosofi Michel Foucault (1926–1984), jonka tapa tarkastella diskursseja historiallisina tiettyjen valtasuhteiden ilmentymänä on Hallin mukaan merkittävästi vaikuttanut siihen, miten representaation kysymyksiä on viime vuosikymmeninä lähestytty. Foucault’n tuotannossa huomion keskiössä oli tiedon tuottaminen diskursseissa. Hän oli kiinnostunut siitä, miten tietoa yhteiskunnasta ja sosiaalisesta todellisuudesta tuotetaan jaetuksi ymmärrykseksi ja merkityksiksi eri aikoina historiassa. Kulttuurintutkimuksessa aiemmin painottuneiden kielellisten merkityssuhteiden sijasta Foucault’n kiinnostus kohdistui kuitenkin ennen kaikkea valtasuhteisiin. (Hall 1997, 42–43.)

4.3 Diskurssit ja valta

Diskurssin käsitettä sovelletaan erityisesti kielitieteissä ja yhteiskuntatieteissä, joissa sen katsotaan kietovan yhteen kielenkäytön ja sen sosiaalisen kontekstin tai tilanteen, jossa kieltä käytetään. Näkökulma ja tutkimuskohteet voivat eri tieteenaloilla poiketa toisistaan, mutta diskurssin käsitteellä viitataan Pietikäisen ja Mäntysen (2020, 30) mukaan yleensä ”vakiintuneeseen kielenkäyttöön tiettyssä tilanteessa tai tietyllä alalla”. Yhteiskuntatieteissä diskurssin käsitteen avulla voidaan heidän mukaansa tarkastella sitä, miten merkitykset rakentuvat diskursiivisen toiminnan tuloksena (mt., 31). Jokinen, Juhila ja Suoninen (2016, 34)

puolestaan määrittelevät diskurssien olevan ”verrattain eheitä säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemejä, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta”.

Foucault’lla on ollut merkittävä rooli diskurssintutkimuksessa erityisesti yhteiskuntatieteiden alalla ja tässä tutkielmassa hyödynnänkin erityisesti hänen diskurssikäsitystään. Foucault määritteli diskurssit puhe- ja ajattelutavoiksi, jotka muokkaavat puhunnan kohdetta. Hän näki diskurssit ennen kaikkea sitkeinä ja totena esitettyinä merkityksellistämisen tapoina, jotka kiinnittyvät tiettyyn historialliseen ajankohtaan ja kulttuuriin. Foucault’n mukaan diskurssi on siis tiedon tuottamista kielen välityksellä – diskurssi hallitsee, sääntelee ja rajaa tapaa, jolla tietystä asiasta voidaan puhua tai tuottaa tietoa. (Pietikäinen ja Mäntynen 2020, 33; Hall 1997, 44.) Vaikka diskurssintutkimuksen yhteydessä puhutaan usein kielenkäytön tutkimuksesta, voi diskurssin käsitteen avulla tarkastella myös muuta kuin puhuttua tai kirjoitettua tekstiä – diskurssi voi rakentua myös esimerkiksi kuvien, symboleiden tai minkä tahansa merkkien tai näiden erilaisten yhdistelmien kautta. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 29–31.) Foucault myös katsoi, ettei diskurssi synny yhdessä tekstissä, väittämässä tai teossa. Sama diskurssi, sen määrittävät tekijät ja tietämisen tavat, ilmenevät eri teksteissä ja institutionaalisissa käytännöissä yhteiskunnassa. Kun nämä diskursiiviset tapahtumat viittaavat samaan kohteeseen, jakavat saman tyylin ja tukevat yhteistä strategista, hallinnollista, poliittista ja institutionaalista esittämisen kaavaa, kuuluvat ne samaan diskursiiviseen muodostelmaan. (Hall 1997, 44.)

Foucault liitti diskurssin käsitteen erityisesti vallan teemaan: diskurssit rakentavat ymmärrystä todellisuudesta ja sitä koskevasta tiedosta, jolloin niitä tulisi tarkastella myös vallankäytön mekanismeina. Diskurssien valta liittyy niiden kykyyn määritellä ja esittää asia tai puhunnan kohde tietystä näkökulmasta. Toistuessaan ja jalansijaa saadessaan nämä näkökulmat ja merkitykset voivat vakiintua yhteiseksi jaetuiksi ja itsestään selvinä pidetyiksi totuuksiksi, jotka voivat myös vaientaa vaihtoehtoisia totuuksia. Näin ollen ne voivat vaikuttaa laajasti siihen, mitä meidän on mahdollista tietää. (Jokinen ym. 2016, 36; Pietikäinen & Mäntynen 2019, 71.) Kielen todellisuutta rakentava luonne tarkoittaakin myös kamppailua siitä, kenen ääni kuuluu ja mitkä diskurssit saavat tilaa esimerkiksi julkisessa keskustelussa. Diskurssien valta ei palaudu ainoastaan kieleen, vaan myös niihin sosiaalista toimintaa säänteleviin sääntöihin ja normeihin, jotka muokkaavat sitä, mitä on mahdollista sanoa ja kenen

on mahdollista käyttää ääntään. Diskurssien valtaa voidaankin kuvata merkityskamppailuna: diskursiivisessa maailmassa eri tahot pyrkivät saamaan omat määritelmänsä ja näkökulmansa läpi. Vallan näkökulmasta olennaista onkin juuri diskurssien kyky järjestellä merkityksiä tietyllä, vakiintuneella tavalla. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 73–74.)

4.4 Diskurssianalyysi

Kieltä sekä siinä muodostuvia merkityksiä, diskursseja ja representaatioita voidaan tutkia hyödyntäen diskurssianalyysin viitekehystä. Diskurssianalyysi tarkastelee kieltä ja kielenkäyttöä sekä muuta merkitysvälitteistä toimintaa osana sosiaalista todellisuutta. Kyseessä ei ole ainoastaan tutkimusmenetelmä, vaan diskurssianalyysia tulisi tarkastella kokonaisvaltaisemmin väljänä, tutkimusta ohjaavana teoreettisena viitekehysenä. (Jokinen ym. 2016, 25.) Representaation käsitettä on diskurssianalyysissä Pietikäisen ja Mäntynen (2019, 79–80) mukaan hyödynnetty silloin, kun on haluttu tarkastella, miten ja mistä näkökulmasta todellisuutta esitetään ja millaisin keinoin. Heidän mukaansa representaatio tuotetaan diskurssien tukemana ja se on diskursiivisen toiminnan tulos (mt. 79–80).

Diskurssianalyysin ja konstruktionistisen representaatioiden tutkimuksen lähtökohtana on sosiaalinen konstruktionismi, eli ajatus todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta (Jokinen ym. 2016, 17). Tunnetuimman esityksen tästä lähestymistavasta ovat antaneet Peter Berger ja Thomas Luckmann vuonna 1966 julkaistussa teoksessa *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*, joka luokitellaan ennen kaikkea tiedonsosiologiseksi teoriaksi. Bergerin ja Luckmannin (1994, 11–13) mukaan tiedonsosiologian tehtävänä on tutkia tiedon sosiaalisen rakentumisen prosesseja: minkälaista tietoa eri yhteiskunnissa pidetään itsestään selvänä ja miten tällaiset yhteisesti hyväksytyt todellisuuskäsitykset voivat vakiintua yhteisöissä. Diskurssianalyysi tarkastelee tätä tiedon, merkitysten ja sosiaalisen todellisuuden rakentumisen prosessia kielen ja kielenkäytön näkökulmasta.

Kielen kyky välittää merkityksiä on keskeinen lähtökohta diskurssianalyysille. Jokisen ym. (2016, 17) mukaan diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysi tarkasteleekin kielenkäyttöä ennen kaikkea sosiaalisena toimintana (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 6). Kielen ei katsota pelkästään kuvaavan

maailmaa, vaan kielenkäyttö nähdään käytäntönä, joka luo merkityksiä sekä järjestää, rakentaa ja uusintaa sosiaalista todellisuutta. Kielen avulla siis luodaan ja merkityksellistetään kohteet, joista puhutaan ja kirjoitetaan. (Jokinen ym. 2016, 26.) Merkityksistä käydään jatkuvaa neuvottelua ja ne syntyvät kussakin kielenkäyttötilanteessa uudelleen. Juuri näihin merkitysneuvotteluihin liittyvät jännitteet, valta-asetelmat, käytännöt ja seuraukset ovat diskurssianalyysin ydinaluetta. (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 5.)

Diskursiivisen vallan kysymyksiä tarkasteltaessa korostuu diskurssianalyysille muutoinkin keskeinen ajatus kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta. Diskursseja ja representatioita tutkittaessa huomio kiinnitetään siis siihen, mitä kielenkäyttäjät ilmaisullaan tekee ja tulee tuottaneeksi. Diskurssianalyysin avulla voidaan analysoida sekä kielenkäyttötilanteen tilannekohtaisia funktioita että laajempia ideologisia seurauksia. Tilannekohtaisia funktioita tarkastellaan silloin, kun halutaan tutkia mitä funktioita tekstissä tai puheessa ilmentyy tai tulee mahdolliseksi tietyssä ajassa ja paikassa tapahtuvassa kielenkäyttötilanteessa: millaista todellisuutta tekstissä rakennetaan ja miten tulkintamahdollisuuksia avataan tai rajoitetaan. Huomiota ei kohdisteta ainoastaan siihen, mitä kielenkäyttäjät on sanomallaan tarkoittanut, vaan analyysin kohteena ovat myös tahattomat funktiot ja seuraukset. (Jokinen ym. 2016, 48.) Tilannekohtaisten funktioiden lisäksi kielenkäytöllä voi olla laajoja, yksittäiset tilanteet ylittäviä ideologisia seurauksia, jotka liittyvät diskurssien ja vallan yhteenkietoutumiseen. Ideologisia seurauksia voi olla esimerkiksi tiettyjen valtasuhteiden ylläpitäminen ja legitimointi. (Potter & Wetherell 1987, 187). Ideologisten seurausten näkyväksi tekeminen lisää diskurssianalyysin yhteiskunnallista merkitystä ja sen myötä diskurssianalyysin avulla on mahdollista nostaa esiin myös vaihtoehtoisia tapoja jäsentää sosiaalista todellisuutta. (Jokinen ym. 2016, 49–50.)

Diskurssianalyysissa tarkastelun kohteena on se, miten tutkimuskohde tuotetaan diskursiivisessa maailmassa: miten ja milloin tutkimuskohde tuodaan mukaan keskusteluihin tai muulla tavoin herätetään henkiin. (Jokinen ym. 2016, 28–29.) Siihen, miten ”todenmukaisen” kuvan kieli luo kohteestaan, ei diskurssianalyysissa keskitytä. Diskurssien ja representaatioiden vallan tutkimukseen puolestaan liittyy olennaisesti kysymys siitä, kuka pääsee ääneen ja kenen näkökulmasta asioita kuvataan. Representaation ja vallan yhteyttä tarkastellessa lähtökohtana on tunnistaa eri ryhmien erilaiset mahdollisuudet tuottaa, julkistaa tai levittää representaatioita. (Sihvonen 2006, 130.) Tätä voidaan diskurssianalyysissä

tarkastella intertekstuaalisuuden ja moniäänisyyden käsitteillä. Tässä tutkielmassa aineistona ovat sanomalehtitekstit, joille Pietikäisen ja Mäntysen (2019, 188) mukaan intertekstuaalisuus ja moniäänisyys on luonteenomaista: uutisjutut perustuvat monipuolisesti eri lähteistä tuleviin tietoihin, kuten tiedotteisiin, raportteihin ja haastatteluihin. Moniäänisyyden tarkempi analyysi on tärkeää erityisesti tarkasteltaessa diskursiivisen vallan ja representaatioiden kysymyksiä. Sen avulla voidaan kiinnittää huomio siihen, kuka saa äänensä kuuluviin ja millaisia diskursseja nämä tahot tekstiin tuovat. Toisaalta moniäänisyyden analyysi mahdollistaa myös pohdinnan siitä, kenen ääntä teksteissä ei kuulla. (Mt., 188.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksessani tarkastelen poliisin representaatioiden diskursiivista rakentumista Helsingin Sanomien uutisteksteissä: millaisia representaatioita poliisista uutistekstien diskursseissa rakentuu ja kenellä on mahdollisuus osallistua niiden tuottamiseen. Kiinnostuksen kohteena tutkimuksessani ovat erityisesti arkiset ja jokapäiväiset poliisia käsittelevät uutistekstit, joissa muodostuvat representaatiot ikään kuin huomaamattamme tuottavat poliisia koskevaa tietoa, merkityksiä ja mielikuvia. Tutkimuksessani tarkastelun kohteena on kieli ja teksti, minkä vuoksi tutkimuksen teoreettis-metodologiseksi viitekehikseksi valikoitui diskurssi-analyysi. Tutkimuksessani tunnistan aineistosta diskursseja, joissa poliisin representaatioita muodostetaan. Toimijuuden näkökulmasta tarkastelen, millaisissa toimija-asemissa poliisia esitetään. Moniäänisyyden käsitettä hyödyntäen puolestaan selvitän, kenen ääni poliisiin liittyvissä diskursseissa kuuluu, eli ketkä osallistuvat poliisin representaatioiden tuottamiseen.

5.1 Aineisto

Tutkimuksen aineistona käytän Helsingin Sanomien poliisiaiheisia uutisia. Aineistoksi on poimittu Helsingin Sanomien poliisia käsittelevät uutiset viikon ajalta 7.9. - 13.9.2020. Ajan kohta on valittu satunnaisesti. Aineisto on haettu Helsingin Sanomien verkkosivuston hakukoneella hakusanalla 'poliisi'. Tarkastushaku tehtiin myös Sanoma-arkistoon samalla ajanjaksolla hakusanalla 'poliis*', jonka myötä aineisto täydentyi yhdellä artikkelilla. Lopullinen aineisto koostuu yhteensä 49 uutistekstistä. Aineistosta on rajattu ulos lukijoiden mielipidekirjoitukset sekä sellaiset uutisjutut, jotka eivät käsitelleet Suomen poliisia: esimerkiksi ulkomaan uutiset, kulttuuriarvot sekä fiktiivisiin poliisihahmoihin viittaavat tekstit on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Tutkimuksen aineistossa on mukana edellä kuvattu rajaus huomioiden kaikki tarkastelujakson uutiset, joissa sana 'poliisi' mainitaan edes kerran. Tarkastelua ei siis ole rajattu esimerkiksi ainoastaan rikos- ja onnettomuus uutisiin, sillä tarkoitus on tehdä näkyväksi se, miten erilaisissa yhteyksissä poliisia uutisissa ja arjessamme esitetään.

Tutkimuksen aineiston lähteeksi valikoitui Helsingin Sanomat, sillä se on levikiltään Suomen suurin päivälehti: vuonna 2019 Helsingin Sanomien painettu lehti tavoitti keskimäärin 674 000 lukijaa ja kokonaistavoittavuus yhdessä digitaalisen version kanssa oli 1 669 000

lukijaa (MediaAuditFinland 2020). Vaikka sanomalehtien lukeminen on vähentynyt, ovat suomalaiset edelleen sanomalehtikansaa: vuonna 2017 yli 10-vuotiaista 77 % seurasi säännöllisesti sanomalehtiä (Tilastokeskus 2017). Sekä sanomalehtien että internetin uutissivustojen seuraamisessa on kuitenkin esimerkiksi ikään ja sosioekonomiseen asemaan perustuvia eroja. Sanomalehtiä seuraamattomia on eniten nuorten, opiskelijoiden ja työttömien joukossa (Tilastokeskus 2017) ja internetin uutissivustoja eniten seuraavat puolestaan korkeastikoulutetut (Tilastokeskus 2019).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen ainoastaan uutistekstejä. En siis analysoi esimerkiksi uutisiin liittyviä kuvia tai liitännäisartikkeleita. Poliisiin liittyvien uutisten määrä on jopa yhden viikon ajallisella otannalla uutisissa varsin suuri, joten tarkastelun rajaaminen tekstiaineistoon mahdollistaa laajemman aineistomäärän tarkastelun. Tutkimuksessa tarkastelen siis representaatioiden diskursiivista muodostumista puhtaasti tekstiaineiston pohjalta.

5.2 Aineiston erittely

Helsingin Sanomissa uutiset ja artikkelit julkaistaan osastoissa, joka lehden verkkojulkaisussa nimetään artikkelin otsikon yläpuolella. Osaston nimeämisen yhteyteen on liitetty myös uutisen aihetta kuvaava aihetunniste. Osasto ja aihetunniste antavat karkean kuvan siitä, missä yhteyksissä poliisia uutisissa esitetään. Tähän nimeämisen käytäntöön liittyy myös toimituksen tekemiä luokitteluja ja valintoja: mihin kategoriaan uutisia asetetaan ja mikä on uutisen pääasiallinen aihe toimituksen näkökulmasta. Tässä alaluvussa erittelen aineiston uutistekstejä alkuperäisen osasto- ja aihetunnisteen perusteella. Aineistolistaus alkuperäisellä osasto- ja aihetunnisteluokalla on tutkielman liitteenä (liite 1).

Osasto	Lkm
Kotimaa	27
Kaupunki	7
Politiikka	4
Kulttuuri	2
Urheilu	2
Elämä, Helsinki, Hyvinvointi, Järvenpää, Pääkirjoitus, Sunnuntai, Vantaa	7 (1 / osasto)

TAULUKKO 1: Aineisto osastoittain Helsingin Sanomissa (N=49)

Uutisia, joissa poliisi esiintyi, oli aineistossa julkaistu kaikkiaan 12 eri osastossa (taulukko 1). Aineiston artikkeleista yli puolet (n=27) oli julkaistu Kotimaa -osastossa. Seuraavaksi eniten artikkeleita oli julkaistu Kaupunki -osastossa (n=7) sekä Poliitiikka -osastossa (n=4). Mikäli Kaupunki -osastoon yhdistetään Helsinki, Järvenpää ja Vantaa -osastoissa julkaistut uutiset, on kaupunkiosastoissa julkaistuja uutisia yhteensä kymmenen kappaletta. Lopuissa kuudessa osastossa julkaistuja artikkeleita oli 1–2 kappaletta osastoa kohden.

Kotimaa -osastossa julkaistut uutiset liittyivät oikeudenkäynteihin, rikoksiin, rikosepäilyihin, onnettomuuksiin sekä poliisin toimintaa koskeviin aiheisiin. Kaupunki -osastoissa (Kaupunki, Helsinki, Vantaa, Järvenpää) julkaistut uutiset puolestaan liittyivät alueen paikallisiin tapahtumiin. Kaupunki -osaston uutiset olivat Pride -kulkueesta kertovaa uutista lukuun ottamatta puhtaasti rikos- ja onnettomuus uutisia. Helsinki, Vantaa ja Järvenpää -osastojen uutisissa puolestaan taustoitettiin yksittäisiä, paikallisia ilmiöitä, jotka tavalla tai toisella sivusivat alueen turvallisuutta. Muiden osastojen kohdalla osastokohtaisesti julkaistujen uutisten määrä oli pieni, joten aiheiden tarkastelu osastoittain ei ole hedelmällistä.

Aihetunniste	Lkm
Oikeudenkäynnit	6
Poliisi	5
Rikokset	5
Rikosepäilyt	4
Onnettomuudet	3
Ei aihetunnistetta	2
Liikenneonnettomuudet	2
Sosiaalinen media	2
Esitutkinta; HS Helsinki; HS Järvenpää; HS Vantaa; HS-Haastattelu; Ihmiskauppa; Jalkapallo; Jääkiekko; Koronavirus; Kuvataide; Lakimuutokset; Merenkulku; Petoeläimet; Pääkirjoitus; Tasa-arvo; Tee se näin; Tulipalot; Turvapaikanhakijat; Vaaratilanteet, Vuosaaren palkkamurha	20 (1 / aihetunniste)

TAULUKKO 2: Artikkelit aihetunnisteittain Helsingin Sanomissa (N=49)

Uutiseen liitetty aihetunniste kertoo osastoa tarkemmin siitä, mihin teemaan uutinen toimituksen näkökulmasta liittyy ja missä yhteyksissä poliisi uutisissa esiintyy. Aineistossa esiintyi kaikkiaan 27 eri aihetunnistetta ja kahdessa artikkelissa aihetunnistetta ei ollut määritelty (taulukko 2). Tarkasteltaessa poliisin esiintymistä uutisjutuissa aihetunnisteen perusteella,

voidaan havaita oikeudenkäynti-, rikos- poliisi- ja onnettomuusaiheiden painottuvan aineistossa. Muilta osin aiheutunnisteiden hajonta on laajaa ja useimpiin aiheutunnisteisiin liittyen aineistossa on vain yksi uutinen tunnistetta kohden. Jo viikon ajallisella rajauksella voidaankin todeta poliisin esiintyvän uutisissa varsin monenlaisissa yhteyksissä: mukana oli juttuja aina kuvataiteesta ja hyvinvoinnista petoeläimiin ja jalkapalloon asti.

Valtaosassa (n=42) artikkeleista uutistekstin kirjoittaja on Helsingin Sanomien nimetty toimittaja tai toimittajia. Lopuissa artikkeleista (n=7) kirjoittajaksi on nimetty joko STT tai HS:n toimitus. Pääosin poliisia käsitellään siis toimituksen omien toimittajien kirjoittamissa artikkeleissa. STT:n ja HS:n toimituksen tuottamat uutisjutut ovat niin sanottuja rutiiniuutisia rikoksista ja onnettomuuksista.

Aineistossa oli mukana useampi rikostapaus tai tarina, joista oli kyseisen viikon aikana julkaistu useita uutisjuttuja. Esimerkiksi oikeudenkäyntien uutisoinnille – erityisesti vakavissa tai monimutkaisissa rikostapauksissa – on tyypillistä, että samaa tapausta käsitellään sanomalehdessä useana eri päivänä tai jopa useassa uutisessa saman päivän aikana. Tässä aineistossa tällaisia oikeudenkäynteihin liittyviä uutisaiheita olivat Kuopion kouluhyökkäys (3 juttua) Porvoon poliisiampuminen (2 juttua), Aarnion murhaoikeudenkäynti (2 juttua). Näiden lisäksi aineistossa useamman uutistekstin tapauksia olivat taiteilija Markus Copperin vaaralliseksi oletetun taideteoksen osien jäljitys (4 juttua), kaupunginvaltuutettu Fatim Diarran sähköpyörän tapaus (2 juttua) ja perussuomalaiseen kunnallispoliitikkoon kohdistunut epäilty murhan yritys (2 juttua). Analyysissä en kuitenkaan suoraan niputtanut samaan aiheeseen liittyviä juttuja, vaan tarkastelin näitä erillisinä uutisteksteinä.

Aineiston osasto- ja aiheutunnisteet antoivat suuntaa antavan käsityksen siitä, millaisissa yhteyksissä poliisia aineiston sanomalehtiuutisissa esitetään. Rikos- ja oikeusaiheiset uutiset olivat aiheutunnisteiden perusteella yleisin uutisoinnin aihe ja muilta osin aiheet olivat varsin monipuolisia ja sirpaleisia. Tämä heijastuu myös diskurssianalyysissä, jonka toteutustapaa kuvaan seuraavaksi.

5.3 Diskurssianalyysin toteutus

Diskurssianalyysi on luonteeltaan laadullista tutkimusta. Puusan ja Julkusen (2020, 182) mukaan laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on kuvata tutkittavaa kohdetta tai ilmiötä

niin monipuolisesti ja tarkasti kuin mahdollista. Pietikäinen ja Mäntynen (2019, 148) kuvaavat diskurssianalyysin tekemistä jatkuvaksi etsimiseksi ja kokeiluksi, jota tehdään tutkimusongelman ohjaamana. Analyysin tarkoituksena on selvittää, mitä ja miten aineistossa kerrotaan tutkittavasta ilmiöstä (mt., 148). Tämä voidaan saavuttaa tutkimalla ilmiötä valitusta näkökulmasta ja valitulla tavalla (mt., 163). Jokisen ym. (2016, 35) mukaan analyysissä on kyse perustellusta tulkinnasta, joka pohjautuu tutkijan ja aineiston väliseen vuoropuheluun.

Diskurssianalyysissä tarkastellaan tutkimuksen kohteena olevan ilmiön kielellistä ilmenemistä ja sen kytkeytymistä yhteiskunnalliseen kontekstiin hyödyntäen erilaisia diskurssianalyysin käsitteitä (Pietikäinen ja Mäntynen 2019, 10). Tässä tutkimuksessa hyödynnän erityisesti diskurssin, toimijuuden ja moniäänisyyden käsitteitä. Diskurssin käsitteen avulla pyrin paikantamaan aineistosta vakiintuneita puhunnan ja merkityksellistämisen tapoja poliisiin liittyvissä teksteissä. Tarkastelen myös, millaisissa toimija-asemissa poliisi uutisissa esiintyy ja esitetään. Moniäänisyyden käsitteen avulla tarkastelen, mitä lähteitä uutisteksteissä on käytetty ja kenen ääni poliisiin liittyvissä kysymyksissä kuuluu.

Aineiston erittely ja luettelointi hyödyntäen Helsingin Sanomien omia osasto- ja aiheutunnisteita antoi alustavan kuvan aineiston sisällöistä sekä toimituksen uutisille antamista luokituista ja merkityksistä. Tämän voi katsoa olleen osa analyysia, vaikka omia tulkintoja aineistosta en vielä tässä vaiheessa tehnyt. Jatkoanalyysiä aineiston läpilukemisella. Ensimmäisellä lukukierroksella kiinnitin huomiota poliisin toimijarooleihin, uutisjutuissa esiintyviin muihin toimijoihin sekä siihen, mikä oli jutun pääasiallinen lähde - perustuiko juttu esimerkiksi tiedotteeseen, toimittajien omaan havainnointiin tai haastatteluihin. Näitä tietoja luetteloimalla, yhdistelemällä ja vertailemalla aloin muodostaa alustavia käsityksiä aineistossa ilmenevistä diskursseista sekä siitä, mihin aineistossa kannattaisi kiinnittää huomiota analyysin edetessä. Myös analyysissä hyödynnettävät käsitteet täsmentyivät ensimmäisen lukukierroksen jälkeen.

Ensimmäisen lukukierroksen pohjalta tekemiäni havaintojen muodostin yhdeksän kysymyksen analyysikehyksen, jonka avulla kävin kaikki aineiston tekstit uudelleen läpi. Tein jokaisesta uutistekstistä muistiinpanot, johon kirjasin lyhyesti vastaukset yhdeksään seuraavaan taulukkoon kirjattuun kysymykseen.

UUTINEN	Mikä on uutisen pääasiallinen aihe? Mikä on poliisin rooli uutisessa? Mitä poliisista sanotaan uutisessa?
TOIMIJUUS	Mikä on poliisin toimija-asema? Esitetäänkö poliisia yksilönä vai instituutiona? Keitä ovat pääasialliset muut toimijat ja mikä on heidän suhteensa poliisiin nähden?
MONIÄÄNISYYS	Kenen ääni uutisessa (poliisia koskien) pääasiallisesti kuuluu? Kenen näkökulmasta tapahtumia / poliisia on kuvattu? Mitä lähteitä on käytetty?

TAULUKKO 3: Analyysikehys

Jokisen ym. (2016, 35) mukaan diskurssit ovat tutkijan tulkinnan tuloksia, jotka hahmottuvat aineiston analysoinnin myötä. Diskursseja paikannettaessa keskeistä on paikantaa aineistosta yhtäläisyyksiä ja toistuvia merkityksiä. Jokisen ym. mukaan merkityssystemit esiintyvät aineistossa palasina ja analyysissä edetään osista kokonaisuuksiin – merkityksistä merkityssystemeihin, eli diskursseihin. (Jokinen ym. 2016, 80.) Analyysikehysten kysymysten avulla pystyin paikantamaan näitä aineistossa toistuvia rakenteita, teemoja ja esittämisen tapoja. Toimijuuden osalta tarkastelin erityisesti poliisin toimija-asemaa sekä muita tekstissä esiintyviä toimijoita, jotka esitetään jossain suhteessa poliisiin. Moniäänisyyden analyysissä kiinnitin huomioni siihen, mihin muihin teksteihin uutisteksteissä viitataan ja kuka on tuottanut nämä tekstit. Tarkastelin myös tekstissä ilmeneviä suoria ja epäsuoria viittauksia puheeseen. Analyysin pohjalta tunnistin aineistosta viisi päädiskurssia, jotka esittelen luvussa 6. Lisäksi aineistossa oli havaittavissa merkkejä muista diskursseista, jotka eivät kuitenkaan tässä aineistossa jäivät sirpaleisiksi ja heikoiksi. Diskursseissa puolestaan muodostui poliisista erilaisia representaatioita, joita käsittelem erityisesti luvussa 7 peilaten niitä yhteen tässä tutkielmassa käyttämäni tutkimuskirjallisuuteen.

5.4 Tutkimusetiikka ja tutkijan asema

Tutkimuksessani hyödynnän julkisesti saatavilla olevaa media-aineistoa, jonka hankintaan tai käsittelyyn ei liity erityisiä tutkimuseettisiä ongelmia. Diskurssianalyysi menetelmänä

kuitenkin perustuu tutkijan omaan systemaattiseen tulkintaan, joten tutkimuseettisestä näkökulmasta tutkijan asema diskurssianalyysissä nousee keskeiseksi käsiteltäväksi kysymykseksi. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse on tutkimuksen teon väline ja aineiston tulkitsija. Puusan ja Julkusen (2020, 182) mukaan tutkijan oma persoona, tutkimusintressit, tieteenfilosofiset orientaatiot ja subjektiiviset kokemukset ovat jatkuvasti läsnä laadullisessa tutkimuksessa. Tämän vuoksi tutkijan tuleekin tuoda esiin oma suhteensa tutkittavaan aiheeseen ja pitää tutkimuksen eri vaiheissa tehdyt valinnat läpinäkyvinä (Puusa & Julkunen 2020, 182).

Olen kuvannut tutkimuksen lähtökohtia ja omaa suhdettani tutkimusaiheeseen tämän tekstin johdantokappaleessa. Tutkimuksellani haluan kohdistaa arvioivan katseen poliisiin keskeisenä yhteiskunnallisena instituutiona sekä tarkastella uutismedian roolia poliisin yhteiskunnallisen toimijuuden muotoutumisessa. Poliisin asema vallankäyttäjänä – sekä yhteiskunnallisena instituutiona että yksittäisen kansalaisen näkökulmasta – on merkittävä. Tämän vuoksi arvioivan katseen kohdistaminen poliisiin on tarpeellista. Kriittinen tarkastelu ei kuitenkaan tarkoita negatiivista suhtautumista poliisiin. Pikemminkin koen, että poliisista käytävään yhteiskunnalliseen ja tieteelliseen keskusteluun kaivataan avoimuutta ja monipuolisia näkökulmia.

Kuten Zygmunt Bauman (1997) toteaa, sosiologia ei tarjoa yksiselitteisiä vastauksia, vaan mahdollisia tulkintoja sosiaalisesta todellisuudesta. Hänen mukaansa ei ole olemassa yhtä totuutta, vaan sosiologian tarkoituksena on pikemminkin tarkastella tuttuja asioita odottamattomista näkökulmista. (Mt., 266–267.) Tässä tutkimuksessa kohdistan katseeni kahteen suomalaisessa yhteiskunnassa tuttuun ja vahvasti läsnä olevaan instituutioon: poliisiin ja uutismediaan. Tavoitteenani on tarkastella näiden valtaa käyttävien instituutioiden risteyskohdassa syntyvää tietoa ja merkityksiä, jotka määrittelevät sosiaalista todellisuuttamme. Tuloksena on teoriaan ja aiempaan tutkimukseen perustuva tulkinta ilmiöstä sellaisena, kuin se tällä tutkimusasetelmalla ja -aineistolla näyttäytyy.

6 POLIISIN DISKURSIIVINEN RAKENTUMINEN

Paikansin aineistosta luvussa 5.2. esittelemäni analyysikehyksen avulla viisi päädiskurssia, jotka esittelen tässä luvussa. Näiden viiden selkeästi paikannettavan diskurssin lisäksi aineistosta oli paikannettavissa myös viitteitä muutamista muista diskursseista, jotka kuitenkin tässä aineistossa jäivät vaimeiksi tai sirpaleisiksi. Esittelen myös nämä lyhyesti luvun lopussa.

Aineistosta tunnistamani viisi päädiskurssia ja niiden muodostamat primaarit representaatiot nimesin seuraavasti:

Luokka	RIKOKSET JA HÄTÄTILANTEET		POLIISI YHTEISKUNNASSA		
Diskurssi	Rikosprosessi	Hälytystehtävä	Turvallisuus	Työn vaarat	Kritiikki
Repre- sentaatio	Poliisi rikosten tutkijana ja selvittäjänä, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaajana	Poliisi akuuttien hätätilanteiden hoitajana, pakkovalan käyttäjänä	Poliisi järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä	Poliisi työntekijänä ja työn vaarojen uhrina	Poliisi arvioinnin, arvostelun ja kritiikin kohteena

TAULUKKO 4: Diskurssit ja representaatiot

Olen jakanut diskurssit kahteen luokkaan, joita käsittelen omissa alaluvuissaan. Ensimmäiseen Rikokset ja hätätilanteet -luokkaan kuuluvat diskurssit, joissa poliisi representoituu ensisijaisesti tehtäviensä kautta rikosten selvittäjänä ja hätätilanteiden hoitajana. Poliisi yhteiskunnassa -luokkaan puolestaan katson kuuluvaksi diskurssit, joissa poliisi esitetään osana yhteiskuntaa: suhteessa kansalaiseen, työn kontekstissa sekä yhteiskunnallisena toimijana ja arvioinnin kohteena. Myös paikantamani niin sanotut sirpaleiset ja vaimeat diskurssit, *virasto*, *politiikka* ja *resurssit*, kuuluvat tähän luokkaan.

Tunnistamani diskurssit eivät ole tarkkarajaisia ja useimmissa aineiston uutisteksteistä oli paikannettavissa useiden eri diskurssien piirteitä sekä viittauksia toisiin diskursseihin. Osa diskursseista nousi aineistosta esiin selkeinä kokonaisuuksina, mutta pääasiallisesti diskurssit esiintyivät varsin sirpaleisina aineistossa. Aineistosta paikantamani diskurssit muodostavatkin eräänlaisen diskursiivisen verkoston, jossa eri diskurssit asemoituvat erilaisiin

suhteisiin toistensa kanssa. Esimerkiksi Pietikäinen ja Mäntynen (2019, 51) esittävät, että tarkastelemalla diskursseja tutkittavasta ilmiöstä diskurssintutkija pääsee käsiksi diskurssien verkostoon ja hierarkiaan, jossa osalla diskursseista on enemmän voimaa ja valtaa kuin toisilla. Diskursseihin liittyvän vallan näkökulmasta myös näiden diskurssien keskinäisten suhteiden tarkastelu on merkityksellistä.

Poliisi oli uutisen pääasiallinen aihe vain yhdeksässä uutistekstissä. Näistä kuudessa tapauksessa uutisen aiheena oli poliisin toimintaan liittyvä tutkinta tai väärinkäytös ja lopuissa kolmessa uutisessa poliisiin kohdistuva väkivalta. Poliisi siis esiintyi pääasiallisesti uutisjutuissa, jotka käsittelevät jotain muuta aihetta kuin poliisia itseään. Myös diskursseissa poliisin asema oli kahtalainen. Osassa diskursseista poliisi liittyi diskurssiin yhtenä monista toimijoista ja oli jopa täysin sivuosassa, ohimennen esitettynä mainintana. Toisissa taas oli kyseessä selkeämmin poliisiaiheinen diskurssi, joissa poliisi oli puhunnan kohteena. Tämänkään jaottelun osalta rajanveto ei kuitenkaan ole tarkka, sillä poliisi kiinnittyi yksittäisiinkin diskursseihin monin eri tavoin ja eri toimija-aseamista käsin.

Tarkastelen seuraavissa luvuissa kutakin diskurssia omissa alaluvuissaan ja lisäksi viimeiseksi käsitelen lyhyesti aineiston sirpaleisia ja heikkoja diskursseja. Jokaisen diskurssin osalta tarkastelen ensin diskurssin piirteitä aineistoesimerkkien kautta ja sen jälkeen analysoin diskurssia moniäänisyyden näkökulmasta. Diskursseja analysoidessani olen pitänyt ensisijaisena representaation näkökulmaa, eli tarkastelussa painottuu se, miten ja millainen representaatio poliisista diskurssissa muodostuu. Representaation kokonaisuutta käsitelen kuitenkin tarkemmin luvussa 7, jossa pohdin tutkimuksen päätuloksia sekä tarkastelen tuloksia suhteessa aiempaan tutkimukseen ja teoriaan. Analyysin aikana olen tarkastellut koko aineistoa valitsemistani analyttisistä näkökulmista, mutta diskurssien esittelyä varten olen valinnut aineistosta sellaisia tekstikatkelmia, joihin näkemykseni mukaan kiteytyy kullekin diskurssille keskeisiä piirteitä. Aineistokatkelmiin olen viitannut uutisen julkaisupäivämäärällä sekä aineistolistauksen (liite 1) järjestysnumerolla.

6.1 Rikokset ja hätätilanteet

Poliisin representaatiot uutisissa ja mediassa kytkeytyvät vahvasti rikosten sekä erilaisten poliisin hoitamien hätätilanteiden kontekstiin. Tästä aineistosta paikansin kaksi diskurssia, joiden katsoin muodostavan Rikokset ja hätätilanteet -diskurssiluokan. Tarkastelen seuraavaksi *rikosprosessi-* ja *hätätilannediskurssien* pääpiirteitä.

6.1.1 Rikosprosessi

Kuten luvussa 5.2. esittämässäni aineiston erittelyssä käy ilmi, esiintyy poliisi tässä aineistossa varsin usein rikoksiin ja oikeudenkäynteihin liittyvissä yhteyksissä. Nämä uutiset liittyvät rikosprosessin eri vaiheisiin ja tähän teemaan kytkeytyvien uutistekstien pohjalta rakentuu aineistosta voimakkaana esiin nouseva *rikosprosessi* -diskurssi. Tässä diskurssissa poliisi esitetään rikosten tutkijana ja selvittäjänä ja tämän myötä oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaajana. Diskurssin piirteitä oli paikannettavissa kaikkiaan 24 uutistekstissä, joista 15:sta se oli tekstin pääasiallinen diskurssi.

Poliisi on rikosprosessissa yksi monista toimijoista. Helenius ja Linna (2021) kuvaavat rikosprosessin muodostuvan neljästä elementistä: esitutkinnasta, syyteharkinnasta, tuomioistuinkäsittelystä ja rangaistuksen täytäntöönpanosta. Heidän mukaansa rikosprosessi käynnistyy useimmiten sillä, että tapahtuma tulee poliisin käsiteltäväksi. Mikäli asiassa on syytä epäillä rikosta, toimittaa poliisi esitutinnan. Tämän jälkeen rikosasia siirtyy syyttäjän käsiteltäväksi, joka päättää nostetaanko syytettä. Jos syyte nostetaan, asia käsitellään yleensä ensimmäisenä käräjäoikeudessa, joka käsittelyn jälkeen julistaa asiassa tuomion. (Helenius ja Linna 2021, 300–301.) Nämä rikosprosessin kaikki vaiheet tulevat esiin aineiston uutisteksteissä ja poliisi näyttäytyy hieman eri näkökulmista prosessin eri vaiheita käsittelevissä uutisissa. Rikosprosessi -diskurssiin kuuluvat tekstit kuitenkin painottuvat tässä aineistossa erityisesti prosessin alku- ja loppuvaiheeseen, eli esitutkintaan ja oikeudenkäynteihin liittyviin uutisiin.

Rikosprosessiin liittyvässä uutisoinnissa on tiettyjä selvästi vakiintuneita esittämisen tapoja, joita voisi tarkastella myös genren käsitteen avulla. Rikos- ja oikeudenkäyntiuutisten voisi katsoa muodostavan omat genrensä, joissa sama diskurssi ilmenee hieman eri ajallisessa yhteydessä. Rikostapahtuman jälkeen käynnistyy poliisin esitutkinta, jolloin epäillyistä

rikostapauksista uutisoidaan tuoreeltaan. Oikeudenkäyntiuutisissa puolestaan käsitellään rikoksia, joiden osalta poliisin suorittama esitutkinta on jo valmistunut ja syyte nostettu. Tämä saattaa sijoittua ajallisesti pitkänkin ajan päähän varsinaisesta rikostapauksesta, jolloin myös uutisessa kuvataan esitutkintaa menneisyydessä tapahtuneena ja esitutkinnassa läpikäytyjä asioita kuvataan oikeudenkäyntien yhteydessä uudelleen. Tämän ajallisen näkökulmaeron vuoksi aloitan tämän diskurssin esittelyn käsittelemällä aluksi rikosprosessin alkuvaiheeseen liittyviä uutisia. Tämän jälkeen käsitelen oikeudenkäyntiuutisointia, jossa poliisin esitutkintaa tarkastellaan hieman eri näkökulmasta.

Rikosprosessissa esitutkinta käynnistyy rikoksen tultua ilmi joko rikosilmoituksen tai poliisin omien selvitysten tai toimenpiteiden perusteella (Helminen ym. 2014, 32). Poliisin rooli rikosprosessissa onkin merkittävä erityisesti juuri prosessin alkuvaiheessa. Kivivuori ja Kemppi (2004, 22) totesivat television rikos- ja kontrolliuutisointia käsitelleessä tutkimuksessaan kontrolliaiheisen uutisoinnin painottuvan vahvasti ja enenevässä määrin juuri esitutkintaa koskeviin uutisiin. Tämä havainto on linjassa myös tämän tutkielman aineiston kanssa, sillä kaikkiaan 17 uutistekstissä käsiteltiin rikosten esitutkintaa tai muuta poliisitutkintaa. Myös uutisteksteissä poliisi asettuu keskeiseksi toimijaksi juuri rikosprosessin alkuvaiheen kuvauksissa. Seuraava aineistokatkkelma on peräisin tapauksesta, jossa metsästäjä on ampunut koiransa kimppuun hyökänneen suden:

- (1) POLIISI on käynnistänyt asiassa esitutkinnan nimikkeellä törkeä metsästysrikos. Jos rauhoitettu susi tapetaan tai sitä haavoitetaan ja tilanteessa vedotaan pakkotilaan, poliisi voi ainoastaan tehdä asiasta rikosilmoituksen ja suorittaa esitutkinnan.

Poliisin selvittää muun muassa sitä, onko vaara ollut tilanteessa välitön ja pakottava. Poliisi tutkii myös, onko ampuminen ollut vaaran torjumiseksi tarpeellista. Esitutkinnan jälkeen tapaus etenee syyttäjälle syyteharkintaan.

Rikoslaissa lähtökohtana on se, että omaisuuttaan saa hyökkäystilanteessa puolustaa, jos pakkotilalain edellytykset täyttyvät. Poliisi ei kuitenkaan voi esitutkintaviranomaisena määritellä sitä, milloin kyseessä on ollut rikoslain tarkoittama pakkotila. (8.9.2020: 14)

Aineistokatkkelmassa kuvataan erityisen täsmällisellä tasolla poliisin esitutkinnan prosessia. Tekstistä ei käy ilmi, onko kuvaus lähtöisin poliisilta vai onko kyseessä toimittajan tekemä taustatyö. Tekstissä poliisin suorittamaa esitutkintaa kuvataan lainsäädännöstä peräisin olevaa sanastoa ja puhetapaa käyttäen (esim. pakkotila, välitön ja pakottava vaara). Tekstissä myös kuvataan yleisellä tasolla poliisin toimivaltuuksia kyseisen tapauksen tutkinnassa jopa

hieman valistavaan sävyyn. Poliisi representoituu tässä esimerkissä vahvasti lakisääteisten toimivaltuuksiensa kautta valtion järjestysvallan edustajana. Uutisessa varsinaista rikostapahtumaa, eli suden luvatonta ampumista kuvaava teksti jääkin lähes poliisin toimintaa kuvaavan puheen varjoon. Uutisessa painottuu poliisin toiminta epäillyn rikoksen selvittämiseksi.

Edeltävän aineistokatkelman tapa esittää poliisia tai rikosten esitutkintaa ei kuitenkaan ainaakaan tämän aineiston pohjalta ole kovin tyypillinen. Useammin poliisin suorittamaa esitutkintaa ja poliisin toimia rikosten selvittämiseksi kuvataan yksittäisessä uutistekstissä huomattavasti suppeammin. Uutisointia tehdään kuitenkin esitutkinnan eri vaiheista:

- (2) Rahaepäselvyydet ovat johtaneet siihen, että Maahanmuuttovirasto on tehnyt vanhasta korttitoimittajasta ja sen taustapankista tutkintapyynnön poliisille. (HS 10.9.2020: 29)
- (3) NUORI mies on tunnustanut kaksi Joensuussa kaksi vuotta sitten tehtyä kaupan ryöstöä, jotka olivat poliisilta jääneet selvittämättä, kertoo Itä-Suomen poliisilaitos tiistaina julkaisemassaan tiedotteessa. (HS 8.9.2020: 11)
- (4) KAKSI miestä on vangittu epäiltynä todennäköisin syin perussuomalaisten eduskunta-avustajan Pekka Katajan murhan yrityksestä, kertoo poliisi tiedotteessa. Vangitut ovat syntyneet vuosina 1976 ja 1981. (HS 11.9.2020: 38)

Edeltävistä aineistokatkelmista ensimmäisessä kerrotaan maahanmuuttoviraston tehneen tutkintapyynnön poliisille turvapaikanhakijoiden maksukorttitoimituksiin liittyvien epäselvyyksien vuoksi. Poliisin toiminta on tässä uutisessa sivuosassa, mutta uutisoinnin aiheen – tutkintapyynnön tekemisen – kannalta poliisi on kuitenkin varsin keskeinen toimija. Usein poliisiin viitataan uutisteksteissä vain lyhyesti juuri rikosilmoituksen tai tutkintapyynnön tekemisen kontekstissa. Toisessa katkelmassa poliisi puolestaan on tiedottanut aiemmin selvittämättä jääneen ryöstön selvinneen tekijän tunnustettua tapauksen itse. Tässä tietyllä tavalla esitetään poliisin oman tutkinnan epäonnistumista, mutta tiedottamalla tapauksesta poliisi voi luoda mielikuvaa siitä, että vanhojakin rikostapauksia saadaan ratkaistua – lopulta rikoksen selvittämisessä on siis onnistuttu. Kolmannessa katkelmassa kuvataan rikoksesta epäiltyjen vangitsemista mediahuomiota saaneessa tapauksessa, jossa politiikassa mukana oleva henkilö joutui murhayrityksen kohteeksi. Kaikissa kolmessa aineistokatkelmassa kuvataan poliisin toimintaa esitutkinnan aikana, mutta tutkinnan eri vaiheiden näkökulmasta. Poliisin toiminta rikosprosessissa tulee siis tämän aineiston teksteissä kuvattua monelta eri kantilta ja sitä kuvataan ajoittain jopa yllättävän tarkalla tasolla.

Esitutkinnan jälkeen rikostapaus etenee rikosprosessin mukaisesti syyteharkinnan jälkeen tuomioistuinkäsittelyyn, eli oikeudenkäyntiin. Oikeudenkäyntejä koskevia uutisia oli tässä aineistossa useita, ja ne olivat sisällöllisesti ja analyysin näkökulmasta koko aineiston teksteistä kenties moninaisimpia. Näistä teksteistä olikin paikannettavissa useiden eri diskursioiden piirteitä. Oikeudenkäyntiuutisissa poliisin toimija-asema muuttuu ja moninaistuu edellä esitettyyn rikosprosessin alkuvaihetta käsittelevään uutisointiin nähden. Poliisi esiintyy oikeudenkäyntiuutisissa ainakin rikostapahtuman selvittäjänä, esitutkinnan suorittajana, hälytystehtävän hoitajana ja oikeuskäsittelyn turvaajana. Mielenkiintoisen asetelman loi tässä aineistossa lisäksi se, että aineistoon kuului uutistekstejä sellaisista oikeudenkäynneistä, joissa poliisi oli käsittelyssä olleissa rikoksissa myös uhrin tai rikoksesta syytetyn asemassa. Esimerkiksi seuraavassa Porvoon poliisiampumisia käsittelevän uutisen otsikossa poliisi esitetään rikoksen uhrina (poliisiampumiset) sekä oikeudenkäynnin turvaajana (syytettyjen saattaja):

- (5) Porvoon poliisiampumisten oikeudenkäynnissä puheenjohtaja tyhjensi salin, toinen syytetyistä veljeksistä poistui salista poliisien saattelemana (7.9.2020: 5)

Otsikkoon liittyvästä uutisesta käy myös ilmi tapa esittää poliisia eri ajallisissa ja paikallisissa yhteyksissä: rikospaikalla rikostapahtuksen aikana, kuulustelijana esitutkinnan aikana sekä oikeussalissa läsnä olevana toimijana. Rikoksen ja oikeuskäsittelyn välillä voi olla pitkäkin aika, joskus jopa useita vuosia, joten ajanjakso, jolta poliisia näissä uutisissa esitetään, on pitkä.

Oikeusuutiset ovat monipuolisia myös niissä esitettyjen muiden toimijoiden näkökulmasta. Rikostapahtukseen liittyvien asianosaisten ja poliisin lisäksi keskeisiksi toimijoiksi oikeudenkäyntejä koskevissa uutisissa esille nousevat myös oikeusalan ammattilaiset: syyttäjät, oikeusavustajat, asianajajat ja tuomarit:

- (6) **POLIISIN** esitutkinta paljastaa, että Kuopion viime lokakuussa tapahtuneesta kouluhyökkäyksestä **syytetty mies** oli suunnitellut tekoa jo yli vuoden ennen sen toteuttamista. (8.9.2020: 10)
- (7) **KUULUSTELUPÖYTÄKIRJOJEN** mukaan **hyökkääjän** tarkoituksena oli, että **poliisi** tappaisi hänet teon yhteydessä. Kiinniottotilanteessa **syytetty** on **poliisien** kertomuksen mukaan hyökännyt heitä kohti, mistä johtuen **poliisi** ampui **syytettyä** kaksi kertaa jalkaan. (8.9.2020: 10)

- (8) **Syyttäjien** mukaan **Aarnion** olisi ennakkotietojensa perusteella pitänyt poliisina toimia ja estää murha. **Aarnion puolustuksen** käsityksen mukaan tällaista velvollisuutta ei olisi syntynyt edes tilanteessa, jossa tietoa olisi ollut. (9.9.2020:17)

Oikeusuutisointi siis vilisee toimijoita, jotka oikeudenkäynnin aikana ilmenevissä moninaisissa puhetapahtumissa esitetään suhteessa toisiinsa toimijoihin ja poliisiin. Erityisesti asianajajien äänet sekoittuvat yhteen rikostapausten osallisten äänten kanssa, sillä he paitsi kuvaavat tapahtumia, myös edustavat puheellaan syytettyjä ja rikosten uhreja.

Rikosprosessi -diskurssissa poliisi esitetään pääasiallisesti instituutiona erityisesti rikosprosessin alkupäähän liittyvässä uutisoinnissa. Oikeudenkäyntien uutisoinnissa myös yksittäisten poliisien toimintaa saatetaan kuvata, mutta tällöinkin pääsääntöisesti epäsuorasti oikeudessa käsiteltävän tutkintamateriaalin ja lausuntojen kautta.

Moniäänisyyden näkökulmasta rikosprosessidiskurssi on kiinnostava, sillä myös moniäänisyyden esiintyminen poikkeaa toisistaan rikosprosessin alkuvaihetta ja oikeudenkäyntejä koskevien uutisten osalta. Rikosprosessin alkuvaihetta kuvaavissa uutisissa tiedot ovat pääasiallisesti peräisin suoraan poliisilta tiedotteiden ja haastatteluiden muodossa. Poliisi siis kuvaa itse omaa toimintaansa rikosten ja muiden poliisin tutkittavaksi kuuluvien tapausten selvittäjänä. Myös näkökulma tapahtumiin on tällöin pääosin poliisilähtöinen. Rikosprosessin muiden osallisten äänet kuuluvat uutisteksteissä harvoin, ja tällöinkin usein epäsuorasti poliisin antamien lausuntojen tai tiedotteiden kautta. Muiden osallisten ääni siis ikään kuin suodattuu poliisin kautta, poliisin tuottamassa puheessa ja teksteissä. Oikeudenkäyntejä käsittelevät uutistekstit sen sijaan olivat aineiston kenties moniäänisimpiä tekstejä. Äänessä ovat oikeusprosessin eri osapuolet: syyttäjät, asianajajat, tuomarit, syytetyt, uhrin ja todistajat. Myös toimittajan oma ääni kuuluu usein näissä uutisteksteissä. Kun poliisiin liittyvässä uutisoinnissa muutoin korostuu poliisin omien tiedotteiden merkitys tiedonlähteenä, on oikeudenkäyntejä koskevissa uutisissa jo lähtökohtaisesti asetelma uutiselle ja käytettävissä oleville lähteille erilainen. Useimmissa oikeuskäsittelyitä koskevissa uutisissa kerrottiin toimittajan olevan seuraamassa käsittelyä paikan päällä tai videoyhteyden välityksellä. Toimittajat siis pystyvät raportoimaan oikeudenkäyntien tapahtumista suoraan omiin havaintoihinsa perustuen, ilman esimerkiksi poliisin tiedotuskäytäntöjen luomia rajoitteita. Ainakin tässä aineistossa esiintyvissä tapauksissa oikeudenkäyntien uutisointi oli myös pääasiallisesti erikoistuneiden rikos- ja oikeustoimittajien käsialaa (Helsingin Sanomissa esim. Susanna Reinboth tai Mikko Gustafsson). Oikeuskäsittelyssä toimittajien käytettävissä ovat

kuitenkin myös esitutkimateriaalit, joiden varaan uutisointia rakennetaan oikeudessa kuultujen lausuntojen lisäksi. Esitutkimateriaalit ovat poliisin tuottamia, joten tietyiltä osin myös oikeudenkäyntiuutisointiin käytettävissä oleva aineisto on osittain poliisin määrämötoisten prosessien läpi suodattunutta.

6.1.2 Hälytystehtävä

Merkittävässä osassa aineiston uutisteksteistä käsiteltiin poliisin hoitamia päivittäistehtäviä: akuutteja rikostapauksia, onnettomuuksia, kiinniottoja ja järjestyshäiriöitä. Kutsun tämän teeman ympärille muodostuvaa diskurssia *hälytystehtävädiskurssiksi*. Poliisi merkityksellistyy hälytystehtävädiskurssissa akuuttien rikostapausten ja hätätilanteiden hoitajana ja erityisesti niistä tiedottavana tahona. Tämä diskurssi ilmenee aineistossa rikosprosessi -diskurssin ohella toisena vallitsevana diskurssina: kokonaisuudessaan tämän diskurssin piirteitä on tunnistettavissa 22 uutistekstissä, joista 14:ssä se on voimakkaimpana diskurssina. Muista diskursseista hälytystehtävädiskurssi risteää selkeimmin juuri rikosprosessidiskurssin kanssa. Tämä johtuu pääasiallisesti siitä, että monissa vakavissa tai muuten mediaa kiinnostavissa rikostapauksissa jutun tutkintaa ja oikeuskäsittelyä saatetaan seurata rikosprosessin loppuun saakka. Kun rikostapausten tutkintaa ja oikeudenkäyntejä käsitellään uutisteksteissä, kuvataan uutisessa usein myös alkuperäistä, akuuttia rikostilannetta uudelleen.

Hälytystehtävädiskurssi nousee tyypillisesti esiin uutisteksteissä, jotka käsittelevät hyvin lähellä uutisen julkaisuajankohtaa tapahtuneita rikoksia, onnettomuuksia tai vaaratilanteita. Usein kyseessä on niin sanotusti ensiuutinen tapausta koskien, joka useimmissa tapauksissa jäänee myös ainoaksi kyseistä tapausta käsitteleväksi uutiseksi. Poliisi asemoituu diskurssissa keskeiseksi toimijaksi, mutta poliisi ei ole diskurssissa keskeisenä puhunnan kohteena. Sen sijaan voidaan todeta, että kyseessä on varsin poliisilähtöinen diskurssi, sillä poliisilla on merkittävä rooli tämän diskurssin tuottajana.

- (9) HELSINGISSÄ Pukinmäen asemalla juna odottanutta ihmistä puukotettiin keskiviikkona iltopäivällä, tiedottaa Helsingin poliisi.

Poliisin mukaan Pukinmäen juna-asemalla Helsingissä oli tämän viikon keskiviikkona iltopäivällä kolmen jälkeen tappelu, jossa käytettiin teräasetta.

Poliisi epäilee 1980-luvulla syntynyttä miestä tapon yrityksestä ja törkeän pahoinpitelyn yrityksestä.

Epäilty tuli asemalle junalla ja hyökkäsi laiturilla odottaneen miehen kimppuun teräsetta käyttäen. Myös uhrin seurassa ollut toinen mies sai teräseestä vammoja. Miehet tiesivät toisensa entuudestaan.

Uhrien saamat vammat eivät ole poliisin mukaan hengenvaaralliset. Epäilty otettiin kiinni tapahtumapaikalta ja hänet on pidätetty. (HS 7.9.2020: 33)

Edellä esitetty uutinen on tyypillinen esimerkki uutistekstistä, jossa hälytystehtävädiskurssi rakentuu. Uutinen on esitetty tässä aineistokatkelmassa otsikkoa lukuun ottamatta kokonaisuutena. Pääosin hälytystehtävädiskurssi esiintyy uutisteksteissä, joita voisi luonnehtia rutiinimaiseksi: uutiset ovat lyhyitä, sävyiltään toteavia ja näennäisen neutraaleja kuvauksia edeltävinä päivinä tapahtuneista rikos- ja onnettomuustapauksista. Poliisin laatimat tiedotteet ovat näiden uutistekstien keskeisin lähde ja usein myös itse uutinen noudattaa tiedotteen muotoa. Koska poliisin tiedotteet ovat usein näissä uutisteksteissä pääasiallinen tai jopa ainoa lähde, toistuvat uutisteksteissä viittaukset poliisin tiedonantoihin: *poliisi tiedottaa, poliisi kertoo, poliisin mukaan*. Tapahtumia siis kuvataan huomattavan paljon poliisin näkökulmasta ja pääsääntöisesti myös muiden toimijoiden kuvaukset tapahtumista välittyvät uutiseen poliisin kautta. Esimerkiksi edellisessä aineistokatkelmassa selostetaan asemalaiturin tapahtumia, jotka ovat sattuneet jo ennen poliisin saapumista paikalle. Poliisilla ei siis ole ensi käden tietoa tapahtumasta, vaan varsinainen tieto on peräisin joko rikoksen uhrilta, epäillyiltä tekijöiltä, todistajilta tai mahdollisesti valvontakamerasta. Alkuperäistä tiedonlähdettä ei kuitenkaan uutisessa – eikä todennäköisesti myöskään poliisin tiedotteessa – ilmaista.

Tiedottaja-aseman lisäksi poliisia esitetään hälytystehtävädiskurssissa myös toimijana uutisoinnin kohteena olevissa tilanteissa. Poliisin toimenpiteitä itse tapahtumapaikalla ja -tilanteessa kuitenkin kuvataan teksteissä todella vähän ja poliisin toimijuus representoituu ennen kaikkea onnettomuuksien tutkijana ja esitutkinnan käynnistäjänä. Näissäkin toimija-asetissa poliisia esitetään lähinnä toteavasti ja tilanteita kuvataan hyvin yleisellä tasolla alla esitettyjen aineistoesimerkkien kaltaisesti:

- (10) Poliisi ja tutkijalautakunta **selvittävät** onnettomuuden syyt. (HS 7.9.2020: 2)
- (11) Auton kuljettajaa **epäillään** törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja törkeästä kuolemantuottamuksesta. Iltapäivällä tarkentui, että häntä **epäillään** lisäksi rattijuopumuksesta, huumausaineen käyttörikoksesta ja kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta. (HS 9.9.2020: 19)

- (12) Länsi-Uudenmaan poliisi **pyytää** havaintoja liittyen tänään tiistaina tapahtuneeseen ryöstöön Espoon Viherlaakson Alepassa. (8.9.2020: 12)

Poliisi siis *selvittää* tapahtumia ja syytä niiden takana sekä *epäilee* osallisia rikoksista. Usein tämä ilmaistaan uutisjutun päätteeksi viimeisessä lauseessa tai kappaleessa. Rikosprosessi-diskurssia sivuten tässä esitetään prosessista vaihe, jossa rikosepäily tai muu tutkintaperuste on syntynyt ja jonka jälkeen esitutkinta tai poliisitutkinta käynnistyy. Kolmannessa aineistokatkelmassa poliisi puolestaan *pyytää* yleisön havaintoja liittyen samana päivänä tapahtuneeseen ryöstöön. Myös tämä uutinen perustuu poliisin tiedotteeseen. Muista teksteistä poiketen tässä poliisi myös suoraan puhuttelee lukijaa, eli kansalaisia, pyytämällä vihjeitä ja havaintoja tutkittavaan tapaukseen liittyen. Poliisi siis hyödyntää tiedotteita ja tämän myötä myös toimituksen julkaisemia uutisia oman operatiivisen toimintansa välineenä. Lukijaan vetoaminen myös sitoo lukijan tiiviimmin osaksi uutisoitavaa tapahtumaa ja rikostutkintaa – voisiko juuri minulla olla tapauksen ratkaisemiseksi tarvittavaa tietoa?

Myös hälytystehtävädiskurssissa poliisin tiedottaja-asema ja sen myötä vallitseva, poliisilähtöinen esitystapa rikkoutui oikeudenkäyntejä koskevissa uutisissa. Oikeudenkäyntiuutisissa akuuttia rikostilannetta ja myös poliisin toimintaa kuvataan huomattavasti tarkemmin kuin varsinaisessa rikosuutisoinnissa, sillä oikeuskäsittelyssä tapahtumia tarkastellaan monipuolisemmin useista eri näkökulmista. Rutiininomaisissa rikosuutisissa korostuvat poliisin tuottamat kuvaukset tapahtumista, mutta oikeusuutisoinnissa myös muut osalliset pääsevät ääneen. Oikeudenkäynneissä ja sen myötä myös niitä koskevassa uutisoinnissa kuullaan niin rikoksesta epäiltyjen, uhrien kuin todistajienkin lausuntoja tapahtumista ja myös poliisin toiminnasta. Seuraavissa katkelmissa poliisin ja rikoksesta syytetyn välistä tilannetta rikoksen tapahtumahetkellä kuvataan rikoksesta syytetyn näkökulmasta. Ensimmäisessä katkelmassa on kyseessä Kuopiossa 1.10.2019 tapahtunut koulusurma ja toisessa katkelmassa Porvoon poliisiampuminen.

- (13) Paikalle tuli poliiseja, jotka käskyttivät miestä pudottamaan aseensa. Hän lähestyi poliiseja miekka ojossa. Poliisit ampuivat häntä jalkaan, mutta edelleen hän koetti vahingoittaa poliiseja.

Hänen avustajansa kertoi, että miehen tarkoitus oli kuolla tilanteessa myös itse. Hänen ajatuksensa oli saada poliisit surmaamaan hänet. (HS 8.9.2020: 13)

- (14) Isoveljen, 31-vuotiaan Richard Granholmin, asianajaja Petteri Kouhia kertoi, että Porvoossa hänen päämiehensä tarkoitus ei ollut vahingoittaa poliiseja, vaan ainoastaan saada heidät aseella uhaten luopumaan omista virka-aseistaan.

”Tämä on mennyt pieleen ja tilanne on eskaloitunut, kun konstaapeli ei luopunut virka-aseestaan vaan pyrki määrätietoisesti hoitamaan omaa tehtäväänsä ja käskytti luopumaan aseesta”, Kouhia kuvaili. (HS 9.9.2020: 23)

Molemmissa tapauksissa syytettyjen antamat kuvaukset tapahtumista kuultiin avustajan välityksellä, eli rikoksista syytettyjen ääni kuuluu jälleen epäsuorasti. Näissä katkelmissa kuitenkin kuvataan poliisin toimintaa rikosten tapahtumapaikoilla jonkun muun kuin poliisin itsensä kuvaamana. Molemmat uutiset koskevat vakavia rikoksia, joten myös poliisin toiminnasta välittyi niin sanotuista rutiinitehtävistä poikkeava representaatio. Molemmissa tapauksissa mainitaan poliisin aseiden käsittely, eli voimankäyttö. Samoin molemmissa tapauksissa myös poliisiin on kohdistunut väkivallan uhka, jolloin poliisi itse toimii hätävarjelutilanteessa. Näissä uutisteksteissä rikoksista syytettyt kuvaavat toimintansa motiiveja ja antavat poliisille ikään kuin välineellisen arvon. Ensimmäisessä katkelmassa syytetyn tavoitteena on ollut saada poliisi surmaamaan hänet ja toisessa katkelmassa syytetty puolestaan ovat tavoitelleet poliisin virka-aseita itselleen. Poliisi merkityksellistyy näissä teksteissä ja tekijöiden teoilleen antamissa motiiveissa voimankäytön ja voimankäyttövälineiden kautta. Tämän voi nähdä kytkeytyvän Weberin valtiokäsitykseen, jonka mukaan valtiolla, tässä tapauksessa poliisilla, on legitiimi väkivallan monopoli. Syytettyt siis kuvaavat pyrkineensä hyödyntämään tätä poliisin asemoitumista omiin tarkoituksiinsa. Toisaalta aineistoimerkeissä kuvataan myös poliisin toiminnan onnistumista: kummassakin tapauksessa syytettyjen alkuperäinen suunnitelma on epäonnistunut juuri poliisin onnistuneen toiminnan vuoksi.

Poliisi esitetään hälytystehtävädiskurssissa lähes poikkeuksetta instituutiona. Poliisiin viitataan pääosin *poliisina* ja tiedoteviittausten yhteydessä poliisilaitosten nimillä. Niin sanottujen rutiiniuutisten osalta vain yksittäisissä uutisteksteissä poliisia esitettiin yksilönä tai nimettynä henkilönä. Tällöin uutisessa esiintyvä henkilö on ollut tutkinnanjohtaja tai muu päällystövirkaa hoitava poliisi. Partiopoliisin näkökulmaa jutuissa ei suoraan esitetä, mutta tapahtumien kuvaukset lienevät monissa tapauksissa tavalla tai toisella peräisin tapahtumapaikalla olleilta poliiseilta, vaikka tätä ei tuoda ilmi suoraan. Oikeusuutisissa puolestaan tapahtumapaikalla oleva poliisi näkyy ajoittain myös yksilönä ja itse rikospaikalla olevia poliiseja kuvataan enemmän, mutta tällöinkin heidät esitetään puhtaasti poliisi-instituution edustajina. Hälytystehtävädiskurssissa poliisin ohella muita keskeisiä toimijoita ovat

uutisoidun tapahtuman osalliset sekä toiset viranomaiset. Rikoksesta epäilty esitetään tässä diskurssissa poliisin toiminnan, usein epäilyn, kohteena.

Moniäänisyyden näkökulmasta tarkasteltaessa hälytystehtävädiskurssissa kuuluu vallitsevana poliisin ääni. Poliisin tiedotteiden rooli tiedonlähteenä nousi erityisen vahvasti esiin juuri hälytystehtävädiskurssissa, vaikka poliisin tiedotteisiin viitattiin toki myös muihin diskursseihin kytkeytyvissä uutisteksteissä. Monissa tapauksissa vaikutti jopa siltä, että poliisin laatimat tiedotteet oli julkaistu uutisena lähes sellaisenaan ja vain harvassa tapauksessa toimitus oli kysynyt tapaukseen liittyviä lisätietoja poliisilta tai muista lähteistä. Tapahtumia ja erityisesti poliisia on kuvattu lähes ainoastaan poliisin näkökulmasta ja poliisilta peräisin oleviin tietoihin viitaten. Tämän osalta poikkeuksena toimii oikeusuutisointi, jossa poliisin toimintaa rikospaikalla kuvataan myös muiden, kuten rikoksesta epäillyn, toimesta. Nämä tilanteet ovat kuitenkin uutisoinnin näkökulmasta poikkeuksellisia, sillä useimmiten vain poikkeuksellisen vakavien tai muuten mediaa kiinnostavien rikostapausten oikeudenkäynnit päätyvät uutisiin asti. Tällöin rutiininomaisempien rikosten osalta poliisin toiminnan kuvaaminen jää täysin poliisin itsensä varaan. Yksittäisissä uutisissa tilanteita ja poliisia on kuitenkin kuvattu myös esimerkiksi pelastuslaitoksen, eli toisen turvallisuusviranomaisen näkökulmasta. Rutiiniuutisoinnissa rikosten tai onnettomuuksiin osallisten ääni kuuluu epäsuorasti yksittäisissä uutisissa, mutta tällöinkin ainoastaan poliisin laatiman tiedotteen tai poliisin haastattelun kautta. Hälytystehtävät -diskurssissa muodostuu siis varsin poliisilähtöinen representaatio sekä poliisista että poliisin hoitamista kiireellisistä tehtävistä.

Poliisilähtöinen näkökulma päivittäisiin rikos- ja onnettomuustapauksiin sekä näiden uutisten pohjalta muodostuva representaatio poliisista voi muodostua ongelmalliseksi, mikäli toimitus käsittelee poliisin tiedotteita rutiininomaisesti. Ongelmallisuus nousee hyvin esiin alla esitetyn aineistoesimerkin kautta. Esimerkki on otsikkoa lukuun ottamatta kokonainen uutinen poliisiputkassa sattuneesta kuolemantapauksesta:

- (15) NOIN 30-vuotias mies löytyi viikonvaihteessa kuolleena Kotkan poliisiputkasta. Hänet oli viety putkan päihtyneiden tiloihin lauantaina iltapäivällä.

Poliisilla oli ollut Kotkassa iltapäivällä tehtävä, jonka yhteydessä mies oli käyttäytynyt uhkaavasti. Hänet otettiin poliisin tiedotteen mukaan kiinni ja vietiin putkaan, josta hän löytyi myöhemmin kuolleena.

Tapausta tutkitaan Itä-Suomen poliisilaitoksella. (HS 7.9.2020: 6)

Uutinen perustuu poliisin omaan tiedotteeseen ja on muodoltaan ja ilmaisultaan varsin rutiinomainen, mutta uutisen aihe poikkeaa muista poliisin päivittäisuutisista. Uutisen keskeisin aihe on nuoren mieshenkilön menehtyminen poliisiputkassa. Tekstissä on yleisellä tasolla kerrottu miehen kiinniottoon johtaneista syistä sekä siitä, että tapausta tutkitaan toisella poliisilaitoksella. Uutisesta ei käy ilmi, että toimitus olisi kysynyt poliisilta lisätietoja tapauksesta. Myös lukijalta uutisen varsinainen sisältö voi jäädä huomiotta sen tiedotemaisen muodon vuoksi. Kyseessä on kuitenkin nuoren henkilön kuolema poliisin hallussa ollessaan, minkä voisi kuvitella herättävän lisäkysymyksiä. Miten on mahdollista, että nuori henkilö kuolee poliisin putkassa valvonnan alaisena? Kuinka yleisiä putkakuolemat tai poliisin hallussa tapahtumat kuolemat ovat? Miten putkassa olevia valvotaan ja miten heidän terveydestään huolehditaan? Miten kiinniotto tapahtui ja käyttikö poliisi tässä yhteydessä voimakeinoja? Ennen kaikkea: onko poliisin putkassa – viranomaisen hallussa – tapahtuva kuolema Suomessa rutiiniuutinen?

6.2 Poliisi yhteiskunnassa

Edellisessä luvussa esitetyn Rikos ja hätätilanne -diskurssiluokan lisäksi poliisia esitetään uutisteksteissä myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Poliisi yhteiskunnassa -luokkaan katsoin kuuluvaksi diskurssit *turvallisuus*, *työn vaarat* ja *kritiikki*. Lisäksi tähän luokkaan kuuluivat vaimeampana aineistossa ilmenneet *virasto-*, *politiikka-* ja *resurssit* -diskurssit. Tähän luokkaan kuuluvissa diskursseissa poliisi on myös itse useammin puhunnan kohteena.

6.2.1 Turvallisuus

Poliisin keskeisimpiin tehtäviin kuuluu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistaminen sekä oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen (Poliisilaki 872/2011, 1§). Aineistossa tämä teema nousi esiin uutisjutuissa, joissa käsiteltiin asuinympäristöjen turvallisuutta, yleisötilaisuuksien ja kokoontumisten turvallisuutta sekä vaarojen estämistä. Näiden teemojen ympärille rakentui *turvallisuusdiskurssi*. Diskurssissa korostui poliisin asema erityisesti ihmisten toiminnassa syntyvien vaaratilanteiden ennalta ehkäisijänä, pitkäaikaisiin häiriötilanteisiin puuttujana sekä turvallisuutta varmistavana ja valvovana viranomaisena.

Asuinympäristössä ilmeneviä häiriötilanteita käsiteltiin aineistossa kahdessa uutistekstissä. Toisessa kyseessä oli Malminkartanossa sijaitsevan entisen ravintolatilán nykyisen käytön

aiheuttamat häiriöt ympäristön asukkaille ja toisessa Järvenpäässä sijaitsevan koulun piha-alueella nuorison kokoontumisten aiheuttamat häiriöt. Molemmissa tapauksissa tilanne on aiheuttanut huolta ja turvattomuutta lähialueen asukkaissa.

- (16) Epämääräinen ”baari” riistäytyi kontrollista Helsingin länsilaidalla – Viina ja ilo-kaasu virtaavat pitkin naapurustoa, eikä kukaan kannu vastuuta paikasta (HS 11.9.2020: 40)
- (17) Koululta tullut melu on häirinnyt lähiseudun asukkaita, ja he ovat tunteneet olonsa turvattomaksi. Viime viikonloppuna tilanne kärjistyi, kun koulun pihalla tapahtui puukotus perjantain ja lauantain välisenä yönä. (HS 9.9.2020: 22)

Uutistekstien mukaan asuinyhteisö on hakenut apua tilanteeseen eri tahoilta ja ratkaisua on haettu eri viranomaisten, asukkaiden ja kaupungin välisellä yhteistyöllä. Malminkartanon tapauksessa apua on hakenut asukasyhteisö, kun taas Järvenpäässä häiriöihin puuttuminen on ollut viranomaislähtöisempää:

- (18) Vajaa vuosi sitten asukasyhdistys järjesti turvallisuusillan yhteistyössä poliisin ja sosiaalitoimen kanssa. (HS 11.9.2020: 40)
- (19) Lausvaara sanoo nuorisotoimen toimivan yhteistyössä asukasliikkeen, koulun, poliisin ja sosiaalitoimen kanssa, jotta Kinnarin koulun ympäristö rauhoittuu viikonloppuöisin. (HS 9.9.2020: 22)
- (20) ”Puutumme nuorison alkoholin käyttöön ja tarvittaessa teemme lastensuojeluilmoituksen”, ylikomisario Jussi Huhtela Itä-Uudenmaan poliisista kertoo. (HS 9.9.2020: 22)

Poliisi esitetään tässä yhteydessä viranomaisena ja turvallisuuden edistäjänä, jolla on mahdollisuuksia ja työkaluja erilaisiin häiriöihin puuttumiseen ja tämän myötä turvallisuuden parantamiseen. Poliisia koskevan puheen keskeisimmäksi teemaksi nousee kuitenkin yhteistyö toisten viranomaisten, kaupungin ja alueen asukkaiden kanssa. Poliisin toimija-asema tässä onkin ennen kaikkea *yhteistyökumppani* turvallisuuden varmistamiseen liittyvissä kysymyksissä. Poliisi tai muut viranomaiset eivät kuitenkaan aina pysty ratkaisemaan käsillä olevaa ongelmaa, minkä puolestaan seuraavassa aineistoesimerkissä kuvataan aiheuttavan avuttomuuden tunnetta:

- (21) ORASEN mukaan päällimmäinen tunne tilanteessa on avuttomuus.

”Olemme pari vuotta yrittäneet viestiä tästä tilanteesta kaikkia mahdollisia reittejä pitkin. Kaupungin lisäksi listalla ovat olleet avi, poliisit ja kaikki. Kukaan ei ole oikein voinut auttaa”, Oranen kertoo. (11.9.2020: 40)

Toinen aineistosta esiin noussut esimerkki turvallisuusdiskurssista liittyy yleisötilaisuuksien ja yleisten kokoontumisten järjestämiseen. Näiden järjestämisestä säädetään kokoontumislaisissa (530/1999), jonka mukaan yleisellä paikalla järjestettävästä kokouksesta on ilmoitettava poliisille. Poliisin tehtävä mielenosoituksissa on edistää kokoontumisvapauden käyttämistä ja varmistaa, että tilaisuudet sujuvat turvallisesti. Aineistossa tähän teemaan liittyivät artikkelit Helsingissä järjestetystä jalkapallo-ottelusta sekä Pride-kulkueesta.

Myös yleisötilaisuuksien ja yleisten kokoontumisten viitekehyksessä poliisi esitetään yhteiskumppanina, mutta lisäksi korostuu poliisin toimija-asema tilaisuuksien ja kokoontumisten *turvallisuuden ja häiriöttömyyden varmistajana*. Seuraavissa aineistoesimerkeissä poliisi kommentoi tilaisuuksien kulkua:

- (22) Poliisi oli näkyvästi läsnä stadionin ulkopuolella ennen ottelua ja sen jälkeen, kun reilut parituhatta katsojaa purkautuivat stadionilta ulos.

”Tapahtumajärjestäjän [HIFK] vastuulla oli hoitaa turvallisuus stadionin sisäpuolella”, Roimu sanoo. (HS 11.9.2020: 36)

- (23) HELSINGIN poliisin johtokeskuksen viestinnästä kerrotaan, että Pridejuhlaan liittyneet pienet kokoontumiset ovat sujuneet pääosin hyvin rauhallisesti, pääosin ilman häiriöitä.

”Priden kaupallisuutta vastustavan ryhmän pientä oikuttelua oli Aleksanterinkadulla, jossa poliisi hoiti ja valvoi tilannetta. Ei kuitenkaan mitään dramaattista”, viestinnästä kerrotaan. (HS 12.9.2020: 45)

Molemmissa aineistoesimerkeissä kerrotaan poliisin olleen tapahtumapaikalla valvomassa tilannetta. Esimerkkien kautta poliisi merkityksellistyy tapahtumapaikalla läsnä olevana turvallisuuden varmistajana: pelkällä poliisin näkyvyydellä ja läsnäololla katsotaan olevan vaikutusta tilaisuuden turvallisuuteen ja häiriöttömään kulkuun. Ensimmäisen aineistoesimerkin tapahtumassa häiriöitä aiheutui uutisen mukaan jalkapallostadionin sisäpuolella, jonka turvallisuuden poliisi kertoo kuuluvan tapahtumajärjestäjän vastuulle. Poliisi ei siis ollut läsnäolollaan rauhoittamassa tilannetta stadionin sisäpuolella ja häiriöitä pääsi syntymään. Tämä esittämistapa vahvistaa diskurssin tapaa asemoida poliisin paikallaolo keskeiseksi tekijäksi häiriöiden ennalta ehkäisyn ja hallinnan kannalta.

Poliisi esitetään tässä diskurssissa sekä instituutiona että haastatteluiden kautta joko nimetyinä tai anonymina yksilönä. Nimettyjen poliisien kommentit liittyvät pääasiallisesti yhteyteen, joissa poliisia kuullaan asiantuntija-asemasta käsin. Poliisi-instituution puoleen siis

käännyttään avun, turvallisuuden ja yhteistyön tarpeessa, mutta asiantuntijuus henkilöityy yksilöön.

Moniäänisyyden näkökulmasta turvallisuusdiskurssi on aiempia monipuolisempi, mutta poliisia koskevassa puheessa korostuu edelleen poliisin ääni. Uutisten keskiössä olevia tapahtumia ja ilmiöitä kuvataan turvallisuusdiskurssissa moniäänisesti esimerkiksi kansalaisen, tapahtumajärjestäjien ja muiden viranomaisten näkökulmasta. Poliisin toimintaa kuvaa kuitenkin myös tässä diskurssissa pääsääntöisesti poliisi omasta näkökulmastaan. Poliisiin viitataan kyllä myös muiden puheessa, mutta tässä puheessa sen toimintaa ei juurikaan kuvailla. Turvallisuusdiskurssissa poliisin ääni kuuluu haastatteluiden ja juttuun pyydettyjen kommenttien kautta. Poliisin tiedotteiden tai muun poliisin tuottaman materiaalin rooli uutisten lähteenä ei ole tämän diskurssin muodostumisen kannalta keskeinen. Poliisilla ei siis ole myöskään yhtä vahvaa mahdollisuutta esittää poliisilähtöistä näkökulmaa kuin Rikokset ja hätätilanteet -diskursseissa, sillä haastattelutilanteessa toimittajalla on vähintäänkin mahdollisuus kysymysten kautta ohjata tilannetta.

6.2.2 Työn vaarat

Aineiston kenties kiinnostavin diskurssi poliisin representaatioiden näkökulmasta on poliisin työssään kohtaamien vaaratilanteiden ympärille syntyvä *Työn vaarat* -diskurssi. Diskurssi nousi esiin selvimmin uutisessa, joka käsitteli poliisin työssä kohdatusta väkivallasta tehtyä tutkimusta. Lisäksi diskurssi oli paikannettavissa uutisoinnissa, jossa poliisi oli joutunut työtehtäviä suorittaessaan väkivallan tai onnettomuuden uhriksi. Diskurssissa poliisia esitetäänkin ennen kaikkea uhrin positiossa, mutta tämän lisäksi työtään tekevä poliisi merkityksellistetään myös virka-asemansa kautta yhteiskunnan edustajana. Olipa kyse sitten onnettomuudesta tai väkivaltatilanteesta, välittyy diskurssista ajatus poliisin työhön liittyvistä vaaroista, joita poliisi ei pysty asemansa vuoksi välttämään.

(24) Takaa-ajon yhteydessä yksi mukana olleista poliisiautoista suistui tieltä. Autossa olleet poliisimiehet joutuivat sairaalahoitoon. ...

Toinen loukkaantuneista poliiseista oli maanantaina iltapäivällä päässyt pois sairaalasta. Toinen sai vielä sairaalassa jatkohoitoa, mutta hänen kerrottiin kuntoutuvan. Partioauto vaurioitui poliisin mukaan käyttökelvottomaksi. (HS 7.9.2020: 3)

Aineistoesimerkin uutinen kertoo tapauksesta, jossa poliisiauto on suistunut tieltä takaa-ajon yhteydessä. Uutisen pääaihe itse asiassa on se, että valtakunnansyyttäjä selvittää poliisiauton

kuljettajan osuutta tapahtumiin ja teksti kytkeytyykin tämän myötä myös seuraavassa alaluvussa esiteltävään kritiikkidiskurssiin. Työn vaarat -diskurssin näkökulmasta tekstissä kuitenkin kuvattiin poliisin työhön liittyvää tapaturmaa, jossa molemmat partioauton kyydissä olleet poliisit loukkaantuivat. Poliisit siis asettuvat tekstissä uhrin positioon ja myös heidän hoitoaan ja toipumistaan kuvataan tekstissä. Mielenkiintoisesti myös poliisin partioauton kuntoa kuvaillaan tässä samassa yhteydessä ja tekstissä se asettuikin toimijana käytännössä samanarvoiseksi onnettomuuteen joutuneiden poliisien kanssa: varsinaisessa tilanteessa kuvataan auton suistuneen tieltä ja poliisimiesten joutuneen sairaalahoitoon ja uutisoitaessa poliisimiesten toipumisesta kuvataan myös poliisiauton ”vammojen” tilanne. Uutinen on sävyltään toteava eikä onnettomuudesta suoraan keskustella poliisin työhön liittyvänä vaaratilanteena tai työturvallisuuskysymyksenä.

Poliisin työssään kohtaama väkivalta sen sijaan nousee tässä aineistossa selvästi esiin ja sitä käsitellään teksteissä eri näkökulmista: juridisena kysymyksenä, työturvallisuusongelmana sekä yhteiskunnallisena ilmiönä. Itse väkivaltatilanteita käsitellään teksteissä oikeudenkäyntiutisten yhteydessä, joissa rikostilanteita ylipäättään kuvaillaan kaikkein monipuolisimmin. Äärimmäisenä esimerkkinä poliisin työssään kohtaamista vaaroista onkin aineistossa Porvoon poliisiampumisten tapaus, jossa kaksi poliisia haavoittui heitä kohti ammutuista laukauksista ja tapausta käsiteltiin oikeudessa murhayrityksinä. Myös Kuopion koulusurman yhteydessä poliisiin kohdistui väkivallan uhka epäillyn tekijän lähestyessä paikalla olleita poliiseja miekka kädessään. Alla olevassa aineistokatkelmassa kuvataan sekä tekijöiden motiiveja että poliisin suojautumista väkivallalta:

- (25) Veljekset ovat myöntäneet ammuskelleensa, mutta hieman vähemmän kuin syyttäjää väittää. Heidän mukaansa tarkoitus ei ollut murhata poliiseja, vaan saada poliisiautot luopumaan takaa-ajosta.

Asianajaja Kouhia myös korosti, että poliisimiesten suojaliivit ja poliisiautojen suojaus on otettava huomioon. Kyse on siitä, ovatko veljekset voineet mieltää, että jonkun poliisin kuolema olisi varsin todennäköinen seuraus ampumisesta. (HS 9.9.2020: 23)

Tekstikatkelmassa kuvataan Porvoon poliisiampumistapauksen käynnistämää takaa-ajotilannetta, jossa epäillyt tekijät ampuivat kohti takaa-ajoon osallistuneita poliiseja ja poliisiautoja. Tekstissä puhuu epäiltyjä puolustava asianajaja, joka avaa heidän näkökulmaansa tapahtumiin. Asianajajan puheessa huomionarvoista on myös se, että hänen tavoitteenaan on asiakkaidensa puolustuksen näkökulmasta saada tilanne näyttämään vähemmän vakavalta.

Poliisiin ja poliisiautoihin kohdistunutta ammuskelua oikeutetaan puheessa sillä, että poliisien murhaaminen ei ollut epäiltyjen tavoitteena, vaan tavoitteena on ollut *poliisiautojen* luopuminen takaa-ajosta. Halutaan siis luoda käsitys, että laukaukset ovat kohdistuneet autoihin, eivätkä eläviin, poliiseina työskenteleviin ihmisiin. Puolustus myös kuvaa poliisien ja poliisiautojen suojarusteita, joiden kautta pyritään perustelemaan sitä, että poliisien henki ei tilanteessa olisi ollut vaarassa. Tekstissä mainitut suojarusteet kertovat myös siitä, että poliisien työhön liittyy väkivallan kohtaamisen mahdollisuus, johon on varauduttu jo ennalta erilaisin suojarustein.

Poliisina työskentelevien oma asennoituminen työssä kohdattuun väkivaltaan esitetään uutisteksteissä kahtalaisena seuraavissa aineistokatkelmissa:

- (26) Poliisit vähättelevät työssään kohtaamaansa väkivaltaa, Rikander sanoo. Ajatellaan, että jos siitä ei tullut vammaa, ei tarvitse myöskään tehdä rikosilmoitusta.

”Eihän meillä saa olla työtä, jossa väkivalta on palkan lisä.” (HS 11.9.2020: 34)

- (27) Oikeudessa kuultiin todisteena nauhoitus käteen loukkaantuneen poliisin keskustelusta viranomaisten Virve-verkossa.

”Pakko mennä takaisin”, järkyttyneen kuuloinen poliisi sanoo haavoittumisensa jälkeen. Hän kertoo, että poliisia on ammuttu ja toistelee, että ”paljon laukauksia, paljon laukauksia”. (HS 9.9.2020: 23)

Ensimmäisessä aineistokatkelmassa poliisin kohtaamaa väkivaltaa tarkastellut tutkija kertoo poliisin vähättelevän työssään kohtaamaa lievää väkivaltaa. Tutkijan kuvauksen perusteella poliisina työskentelevät asettavat väkivallan ”kynnykseksi” vamman ja sen myötä rikosilmoituksen tekemisen. Poliisina työskentelevät siis mahdollisesti mieltävät lievän väkivallan kuuluvan osaksi poliisin työtä. Tutkija Rikander kyseenalaistaa tämän ajatuksen lausumallaan: ”Eihän meillä saa olla työtä, jossa väkivalta on palkan lisä”. Näin toteamalla hän esittää poliisin työn olevan nimenomaan työtä siinä missä mikä tahansa muukin työ ja poliisit esitetään tämän työn tekijöinä. Poliisin kohtaama lievä väkivalta ei nouse esiin myöskään aineiston uutisteksteissä, vaan uutisoidut väkivaltatapaukset ovat varsin vakavia ja poikkeuksellisia. Toinen aineistokatkelma on peräisin Porvoon poliisiampumisten oikeuskäsittelyä koskevasta uutisesta, jossa kuullaan varsin poikkeuksellinen puhekatkelma äärimmäisen väkivaltatilanteen keskellä olleelta poliisilta. Kuvaus on kuultu oikeuskäsittelyssä nauhoitteena ja uutistekstissä poliisin puhe on esitetty osin epäsuorasti toimittajan tulkinnan kautta. Suorana lainauksena tilanteesta esitetään paikalla olleen poliisin lausuma ”Pakko

mennä takaisin”, josta kuvastuu myös poliisin oma sisäinen ristiriita tilanteessa, jossa työtoveri on vaarassa. Poliisina ja työtoverina on pakko toimia vaarallisessakin tilanteessa. Näinkin inhimillisen poliisityöhön liittyvän kokemuksen välittyminen uutistekstistä on poikkeuksellista ja sen vuoksi herättelevää.

Poliisin erityinen asema yhteiskunnallisena toimijana nousee tässä aineistossa selvimmin esiin juuri poliisiin kohdistuvan väkivallan teeman yhteydessä. Porvoon tapauksen oikeuskäsittelyn uutisessa on nostettu esiin poliisipartiota edustaneen asianajajan kommentti, jossa pyritään painottamaan rikoksen vakavuutta nimenomaan poliisin virka-aseman kautta:

(28) PORVOOSSA loukkaantunutta poliisipartiota edustava asianajaja Jarkko Jaatela taas huomautti, että ampumisten kohteina olivat virantoimituksessa olevat poliisit. Hänen mukaansa näyttää siltä, että veljekset olivat aseita ryöstääkseen valmiita tappamaan poliisin.

”Tavallinen kansalainen voi mahdollisuuksien mukaan väistää tilannetta, mutta poliisi joutuu menemään tilannetta kohti turvatakseen meitä muita kansalaisia”, Jaatela sanoi. (HS 9.9.2020: 23)

Asianajajan kommentissa poliisi esitetään suhteessa kansalaisiin kahdella tavalla. Ensimmäkin korostetaan erontekoa poliisin ja kansalaisten välillä: ”tavallinen kansalainen voi ... väistää tilannetta”. Toisaalta poliisin esitetään asettavan itsensä vaaraan nimenomaan kansalaisia suojatakseen: ”poliisi joutuu menemään tilannetta kohti turvatakseen meitä muita kansalaisia”. Vielä hieman pidemmälle poliisin yhteiskunnallisessa esittämisessä mennään väkivallan kohtaamista tarkastellutta tutkimusta käsittelevässä uutistekstissä:

(29) Rikander näkee, että poliisiin kohdistuvaa väkivaltaa tutkimalla voidaan luoda yksi yhteiskunnan sisäisen turvallisuuden mittari.

”Poliisin kohtaama väkivalta on väkivaltaa myös yhteiskuntaa vastaan, eikä se kohdistu vain poliisiin yksittäisenä henkilönä.” (HS 11.9.2020: 34)

Aineistokatkelmassa puhuva tutkija katsoo ensinnäkin, että poliisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksella voisi muodostaa sisäisen turvallisuuden mittarin, joka kertoisi jotain yhteiskunnan sisäisen turvallisuuden tilanteesta. Poliisiin kohdistuva väkivalta esitetään siis yhteiskunnan turvallisuuden ja vakauden kannalta merkityksellisenä – ehkä merkityksellisempänä kuin tavallisiin kansalaisiin kohdistuva väkivalta. Tutkija esittää myös, että ”poliisin kohtaama väkivalta on väkivaltaa myös yhteiskuntaa vastaan”. Tämän ajatuksen mukaan yksittäinenkin virkaa hoitava poliisi olisi siis itsessään yhteiskunnan

representaatio tai symboli, johon kohdistettu väkivalta on suunnattu myös yhteiskuntaa vastaan, yhteiskuntajärjestystä rikkoen. Kääntämällä tämän ajatuksen toisin päin välittyikin Webermäinen näkemys poliisin yhteiskunnallisesta asemoitumisesta: jos poliisi edustaa yhteiskuntaa, olisi myös poliisin voimankäyttö yhteiskunnan (legitiimisti) käyttämää väkivaltaa kansalaisiaan kohtaan. Samasta uutistekstistä poimittu toinen katkelma tuo kuitenkin esiin usein tehdyn eronteon poliisin kohtaaman ja poliisin käyttämän väkivallan välillä. Silloin, kun poliisi kohtaa väkivaltaa, on kyseessä väkivalta. Kun poliisi käyttää väkivaltaa, on kyseessä *voimankäyttö*:

(30) Havainto yllätti Rikanderin, joka on useiden vuosien ajan tutkinut poliisin kohtaamaa **wäkivaltaa** ja poliisin **voimankäyttöä**. (HS 11.9.2020: 34)

Työn vaarat -diskurssissa poliisia kuvattiin sekä instituutiona että yksilöinä. Instituutiona poliisia kuvattiin niissä yhteyksissä, joissa haluttiin korostaa poliisin yhteiskunnallista roolia. Työssä kohdattuja väkivaltatilanteita ja muita vaaroja kuvattaessa puolestaan viitattiin useammin yksilöihin, mutta aina nimettömänä. Muista toimijoista poliisia esitettiin tässä diskurssissa suhteessa erityisesti väkivallan tekijään, eli työn vaarallisuuden aiheuttajaan nähden.

Työn vaarojen diskurssi on muihin diskurssihin verrattuna varsin moniääninen ja myös esittämisen näkökulmat olivat monipuolisia. Poliisin oma ääni kuului tässä diskurssissa, mutta pääosin muiden toimijoiden välityksellä: oikeudessa asianajajat edustivat vaaroja kohdanneita poliiseja ja tutkimuksessa poliisien äänet suodattuivat tutkijan tulkinnan kautta. Teksteissä myös toimittajien ääni ja näkökulma tulivat esiin ja poliisin puhetta esitettiin myös toimittajan välityksellä. Toisaalta tähän diskurssiin vahvasti kytkeytyneessä, Porvoon poliisiampumisia käsitelleessä lehtijutussa, kuului poliisin ääni myös poikkeuksellisen suoraan ja autenttisesti tapahtumapaikalta soitetun puhelun kautta. Uutisissa poliisin ääntä kuullaan harvoin siten, että kyseessä ei olisi haastattelua varten annettu lausunto tai poliisilta itseltään lähtöisin oleva valmis teksti. Juttujen lähteenä käytetyt aineistot olivat myös moninaisia. Teksteissä lähteenä oli käytetty muun muassa esitutkintamateriaaleja, kuulustelupöytäkirjoja, oikeudessa esitettyjä puheenvuoroja, toimittajan omia havaintoja ja haastatteluita sekä tutkimustietoa. Kokonaisuudessaan poliisin esittämisen tavat moninaistuivat tässä diskurssissa, minkä vuoksi myös diskurssissa syntyneisiin representaatioihin kehittyi syvempiä ja moninaisempia ulottuvuuksia.

6.2.3 Kritiikki

Aineistossa esiintyi myös uutistekstejä, joissa poliisiin, sen toimintaan ja toimintatapoihin kohdistui arviointia ja kritiikkiä. Näissä uutisissa poliisi on useimmiten puhunnan ensisijaisena kohteena, mikä poikkeaa edellä esitetyistä diskursseista. Tämä on myös ainoa diskurssi, jossa poliisia ja sen toimintaa esitetään myös negatiivisessa sävyssä, minkä vuoksi *kritiikki-diskurssin* voi katsoa olevan vastadiskurssi aineiston muille diskursseille.

Poliisin toimintaa Suomessa valvoo muun muassa eduskunnan oikeusasiamies, joka valvoo viranomaisten toiminnan laillisuutta pääasiallisesti tutkimalla hänelle tulleita kanteluita. Oikeusasiamies voi kuitenkin ottaa asioita tutkittavakseen myös omasta aloitteestaan. (Eduskunnan oikeusasiamies 2021.) Oikeuskansleri puolestaan valvoo, että viranomaiset ja virkamiehet noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa (Oikeuskanslerinvirasto 2021). Seuraavaksi tarkastelen aineistokatkelmia, jotka liittyvät näiden poliisin toimintaa valvovien tahojen ratkaisuihin ja lausuntoihin.

- (31) Oikeusasiamiehen tiedotteen mukaan sekä kanteluiden että tarkastusten seurauksena on tullut ilmi useita tapauksia, joissa lapsiin kohdistuneiden rikosten esitutkinta on venynyt kohtuuttoman pitkäksi.

Esimerkiksi heinäkuussa oikeusasiamies antoi moitteet rikosylikonstaapelille useista laiminlyönneistä. Tutkinta koski epäilyä vakavasta lapseen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta. Tutkinnassa ei ollut tehty lapsen kuulustelun jälkeen mitään lähes kahteen vuoteen. (HS 10.9.2020: 30)

Aineistokatkelma liittyy oikeusasiamiehen tekemään selvitykseen lapsiin kohdistuneiden rikosten esitutkintojen venymisestä pitkiksi. Tämä teema risteää poliisin esitutkintoihin liittyvän rikosprosessidiskurssin kanssa ja on oikeastaan myös osa tuota diskurssia. Näkökulma ja esittämisen tapa kuitenkin ovat erilaiset ja kokonaisuudessaan tekstissä on enemmän yhtäläisyyksiä kritiikidiskurssin kanssa. Tämä teksti on aineiston teksteistä ainoa, jossa esitetään kritiikkiä suoraan poliisin arkipäiväistä toimintaa, rikosten selvittämistä kohtaan. Rikosprosessidiskurssiin nähden näkökulmaero on merkittävä: poliisi ei aina hoidakaan tehtäviään moitteettomasti. Erityisesti katkelmassa esitetty lause ”Tutkinnassa ei ollut tehty lapsen kuulustelun jälkeen mitään lähes kahteen vuoteen” antaa poliisin toiminnasta varsin negatiivisen kuvan ja se myös merkittäväällä tavalla poikkeaa vallitsevasta tavasta esittää poliisia uutisteksteissä. Merkillepantavaa on myös se, että poliisin oma ääni ei kuulu tässä tekstissä lainkaan, vaan uutinen nojaa oikeusasiamiehen tiedotteeseen sekä asiantuntijoiden

lausuntoihin aiheesta. Poliisia ei ole haastateltu tai heiltä ei ole pyydetty lausuntoja, joten poliisin toimintaa tarkastellaan uutisessa poikkeuksellisesti täysin ulkopuolisesta näkökulmasta käsin, mikä vaikuttanee myös tämän uutisen pohjalta poliisista muodostuvaan representaatioon.

Seuraavat aineistokatkelmat puolestaan liittyvät oikeuskanslerin ratkaisuun poliisiylijohtaja Seppo Kolehmaisesta tehtyyn kanteluun liittyen:

- (32) POLIISIYLIJOHTAJA Seppo Kolehmainen ei saa moitteita eduskunnan oikeuskanslerilta Syyrian al-Holin leirin suomalaisiin liittyvässä tapauksessa, kertoo Uutissuomalainen. (HS 10.9.2020: 31)
- (33) OIKEUSKANSLERI antoi Kolehmaista koskevan päätöksensä jo 14. helmikuuta tänä vuonna, mutta siitä ei ole aiemmin kerrottu julkisuuteen. Uutissuomalainen sai päätöksen Oikeuskanslerinvirastosta torstaina. (HS 10.9.2020: 31)

Ratkaisu on poliisiylijohtajan kannalta suotuisa, eli oikeuskansleri ei ole nähnyt käsiteltävän asian osalta moitittavaa tämän toiminnassa. Diskurssiin liittyvä arvioinnin ja kritiikin teema onkin tässä tapauksessa peräisin kantelun tehneeltä yksityishenkilöltä, joka on vienyt asian oikeuskanslerin tarkasteltavaksi. Kritisoivaa sävyä uutisesta löytyy kuitenkin myös liittyen tapaan, jolla ratkaisusta on tiedotettu. Toisen aineistokatkelman mukaan ratkaisusta on kerrottu aiemmin julkisuuteen, vaan sen esilletulo on ollut kiinni toisen lehden toimituksen aktiivisuudesta. Poliisiylijohtaja on Suomessa merkittävä vallankäyttävä, joten tiedottamiseen kohdistuva kritiikki lienee perusteltua. Oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin antamiin lausuntoihin ja ratkaisuihin liittyvien uutisten myötä nousee esiin myös tärkeä kansalaisten ja poliisin suhteeseen liittyvä huomio: kenellä tahansa on mahdollisuus kannella poliisin toiminnasta valvoville tahoille.

Hieman eri tavoin kriittinen sävy poliisin toimintaa kohtaan on puolestaan paikannettavissa aineiston tekstissä, joka käsittelee poliisin ihmiskaupparyhmän perustamista ja budjetointia. Uutisessa kerrotaan, että ryhmän suunniteltu koko on budjettia haettaessa kutistunut puoleen alkuperäisestä suunnitelmasta ja asiantuntijat pelkäävät ryhmän toiminnan jäävän tyngäksi:

- (34) ERÄS HS:n haastattelema virkamies sanoo, että kymmenen hengen ihmiskaupparyhmä olisi aivan liian pieni. Hän ei asemansa takia voi kommentoida poliisihallituksen linjauksia nimellään. (HS 13.9.2020: 47)

(35) Virkamies sanoo, että kymmenen hengen ryhmä menisi täysin tukkoon tutkittavista jutuista.

”Ei noin pienellä ryhmällä olisi mahdollisuutta tutkia poliisille ilmoitettuja rikoksia. Kun edes niitä ei ehdittäisi tutkia, mikä mahdollisuus ryhmällä olisi sen lisäksi vielä paljastaa ihmiskaupparikollisuutta?” (HS 13.9.2020: 47)

Ensimmäisessä katkelmassa käy ilmi, että uutisjuttua varten on haastateltu käsiteltävään aiheeseen mitä ilmeisimmin oman asiantuntemuksensa perusteella kytkeytyvää virkamiestä, joka kuitenkin ei voi esiintyä asiassa omalla nimellään. Syntyy mielikuva, että poliisin toimintaan kohdistuva julkinen kritiikki voisi aiheuttaa erittelemättömiä seuraamuksia haastatellulle henkilölle, joskaan tätä ei uutisessa tarkemmin avata. Arvailujen varaan jää, onko kyseessä poliisiorganisaation sisältä annettu lausunto tai muulla tavalla poliisin kanssa tavalla tai toisella läheisessä yhteisyydessä toimiva taho. Itse uutisteksti liittyy poliisin toiminnan resursoinnin arviointiin kriittisestä näkökulmasta. Jutussa on haastateltu useita ihmiskauppaan liittyviä asiantuntijatahoja etsien heidän näkökulmiaan siihen, millaisin resurssein poliisin ihmiskaupparikollisuuteen erikoistuneella olisi toimintamahdollisuuksia. Myös poliisin näkökulma asiaan on otettu mukaan juttuun. Tässä uutisessa poliisiin kohdistuva kritiikki on syntynyt toimittajan tekemän monipuolisen journalistisen työn tuloksena, eikä ainoastaan ulkoiseen tapahtumaan tai tiedonantoon perustuen. Aineistossa tämä jääkin ainoaksi uutistekstiksi, jossa toimitus oma-aloitteisesti käsittelee poliisin toimintaa kriittiseen sävyyn.

Äärimmäinen esimerkki poliisiin kohdistuvasta arvioinnista ja kritiikistä on kuitenkin poliisin väärinkäyttöä koskevan oikeuskäsittelyn uutisointi, jossa Helsingin huumeepoliisin entinen päällikkö Jari Aarnio on syytettynä murhasta liittyen toimintaansa poliisina. Aarnioon liittyvä rikoskokonaisuus on todennäköisesti Suomessa laajin sellainen uutiskokonaisuus, jossa poliisi on uutisoinnin keskiössä.

(36) Nyt alamaailman palkkamurhasta käydään jo toista oikeudenkäyntiä, jossa entinen jengipomo Keijo Vilhunen on syytteessä siitä, että hän olisi osallistunut murhan järjestelyihin. Aarnio on puolestaan syytteessä siitä, että hän olisi poliisina tiennyt salajuonesta ja jättänyt murhan estämättä. (HS

Jari Aarnion oikeudenkäyntiin liittyvässä uutisoinnissa poliisi, eli Aarnio, esitetään rikollisena ja häntä esitetään käytännössä samanarvoisesti ammattirikollisena tunnetun toisen syytetyksen kanssa. Aarnion tapausta on käsitelty mediassa vuodesta 2012 lähtien ja hänet on jo tuomittu useista vakavista rikoksista, joten jutussa ei ole tarpeen erityisesti hämmästellä

hänen kaksoisrooliaan rikollisena ja poliisina. Tässä uutistekstissä kuitenkin korostuu Aarnion poliisin rooli, sillä häntä epäillään rikoksesta, joka kytkeytyy nimenomaisesti hänen asemaansa ja tekemisiinsä poliisina.

Poliisiin kriittisesti tai arvioivasti asemoituvissa uutisteksteissä poliisin oma ääni kuuluu hie- man vähemmän tai ainakin epäsuoremmin kuin muissa aineistosta paikannetuissa diskursseissa. Käsiteltävät aiheet, eli usein poliisi itse, on kritiikkidiskurssissa pääasiallisesti esitetty muiden toimijoiden näkökulmasta. Diskurssiin kytkeytyvissä uutisteksteissä myös lähteiden käyttö on monipuolisempaa ja tekstien lähteenä on käytetty eri tahojen laatimia tiedotteita, aiempia uutisia sekä eri toimijoiden haastatteluja ja lausuntoja. Poliisin tiedotteisiin tai poliisin tuottamiin materiaaleihin ei näissä teksteissä tukeuduta. Moniäänisyyden näkökulmasta kritiikkidiskurssi on siis verrattain monipuolinen ja tuo uusia ääniä ja sävyjä poliisista käytävään keskusteluun.

Tämä diskurssi osoittaa myös toimituksen työn ja erikoisosaamisen merkityksen poliisin representaatioiden muodostumiselle. Ihmiskaupparyhmän perustamiseen liittyvän uutisen on kirjoittanut Helsingin Sanomien toimittaja Paavo Teittinen, joka on viime vuosina julkaissut useita tutkivia artikkeleita ihmisoikeuksiin, erityisesti ihmiskauppaan, liittyvistä teemoista. Aarnion oikeudenkäynnistä puolestaan raportoi rikos- ja oikeusteemoihin erikoistunut toimittaja Mikko Gustafsson. Aarnion tapauksen taustalta löytyy myös pitkä historia poliisin ja Aarnion toimintaa tarkastellutta tutkivaa journalismia, joissa poliisin toimintaa on arvioitu kriittisesti monilla eri tasoilla. Voi siis olla niin, että poliisin toimintaa kriittisesti tarkastelevia tekstejä pystyvät kirjoittamaan erityisesti aihepiiriin lähemmin erikoistuneet toimittajat. Kriittisten näkökulmien löytäminen voikin edellyttää laajempaa perehtymistä niin rikos-, oikeus- ja poliisiteemoihin kuin yhteiskunnallisiin kysymyksiinkin. Luonnollisesti myös toimituksen resurssit vaikuttavat siihen, miten paljon tutkivaa journalismia on mahdollista tehdä, joten myös poliisiin kohdistuva julkinen kriittinen katse voi olla riippuvainen näistä resursseista.

6.2.4 Virasto, politiikka ja resurssit

Aineisto oli diskurssien näkökulmasta varsin runsas ja moni vaimeampi diskurssi antoi ole- massaolostaan vihjeitä, mutta ei tullut tässä aineistossa kunnolla esiin. Tällaisia olivat

esimerkiksi *virastodiskurssi*, *politiikkadiskurssi* sekä *resurssidiskurssi*. Käsittelen näitä lyhyesti seuraavaksi.

Virastodiskurssi esiintyy aineistossa vaimeana ja sirpaleisena, mutta poliisin yhteiskunnallista asemaa kuvaavana diskurssina. Tässä diskurssissa poliisi on asemoitu julkisen vallan käyttäjäksi sekä rikollisuutta käsittelevän rekisteri- ja tilastotiedon lähteeksi. Poliisiin viitataan virastodiskurssissa ainoastaan lyhyiden, ohimennen tehtyjen viittausten kautta:

- (37) Huhujen mukaan kaivoskuopasta olisi löytynyt 1970-luvulla tunnistamattomaksi käsitelty ruumiskin, mutta tätä ei kukaan osannut enää vahvistaa. Poliisi säilyttää selvitettyjen tapausten asiakirjoja vain 25 vuotta. (HS 9.9.2020: 25)
- (38) Sääntelyä ei sovellettaisi yksityiseen ja perhe-elämään eikä uskonnollisten yhdyksuntien uskonnonharjoitukseen, ei myöskään julkisen vallan käyttönä pidettävään toimintaan.

Julkista valtaa käyttää esimerkiksi poliisi, Ruuhonen sanoo. (HS 11.9.2020:37)

Poliisia ei esitetä tässä diskurssissa niinkään aktiivisena toimijana, vaan vakiintuneena yhteiskunnallisena instituutiona ja virastona – virastodiskurssissa poliisi esitetään lähes pelkästään instituutiona. Moniäänisyyden näkökulmasta tarkasteltuna virastodiskurssissa kuuluu pääasiallisesti muiden kuin poliisin ääni ja poliisista puhutaan hyvin vaihtelevista asemista käsin.

Politiikkadiskurssi puolestaan näkyi tässä aineistossa poliisin toimintaa ohjaavan sisäministeri Maria Ohisaloon haastattelussa:

- (39) Ohisalo katsoo itse saaneensa myös sisäministeriössä eteenpäin vihreitä teemoja, esimerkiksi hiilijalanjäljen laskentaa isoissa hankkeissa tai yhdenvertaisuuskysymysten nostamista esiin poliisin työssä.

”Koen, että kädenjälki näkyy.” (HS 12.9.2020: 42)

Politiikkadiskurssissa poliisi näyttäytyy poliittisen ohjauksen kohteena. Toisaalta katkelmassa esiintyvä viittaus yhdenvertaisuuskysymysten esiin nostamisesta voisi katsoa kuuluvan myös osaksi kritiikkidiskurssia. Kun yhdenvertaisuuskysymykset esitetään ”vihreiden teemojen eteenpäinvientinä” tai se katsotaan ”esiin nostettavaksi kysymykseksi”, voi tehdä tulkinnan siitä, että näissä kysymyksissä poliisilla nähdään olevan parantamisen varaa toiminnassaan. Uskon kuitenkin, että toisenlaisessa aineistossa poliittisen ohjauksen tema olisi noussut esiin voimakkaampana diskurssina.

Eräs diskurssi, jonka odotin nousevan selkeämmin esiin aineistossa, oli *resurssidiskurssi*. Tämä sivuaa läheisesti politiikkadiskurssia, sillä poliisin resurssit ovat vahvasti poliittinen ja poliittiseen ohjaukseen kytköksissä oleva kysymys. Resurssidiskurssi esiintyi ihmiskaupparikosten tutkintaa käsittelevässä uutisessa, jossa tätä teemaa käsiteltiinkin suoraan:

(40) ”Nyt, kun ollaan siinä vaiheessa, että puhutaan rahasta, se on eri asia. Voisimme esittää korkeampaakin määrää ministeriölle, mutta onko se realistista, ottaen huomioon mihin kaikkiin muihin toimintoihin tarvitsemme rahaa.” (HS 13.9.2020: 47)

Yllä esitetyssä katkelmassa poliisin resursoinnista puhuu poliisihallituksen tarkastaja Mats Enqvist, joka kommentoi poliisiin perustettavan ihmiskaupan torjuntaan erikoistuneen ryhmän rahoitusta. Kommentista välittyy ajatus siitä, että rahoitus on epävarmaa, joten odotukset pidetään jo lähtökohtaisesti matalina. Tässä tapauksessa ajatus on kiinnostava, sillä poliittinen tuki erikoistuneelle ryhmälle oli jo uutisen mukaan annettu. Tästä huolimatta resurssien lisäämiseen riittävälle tasolle ei poliisin taholta löytynyt luottamusta.

Tässä aineistossa vaimeiksi jääneiden politiikka- ja resurssidiskurssien lähempi tarkastelu olisi kiinnostavaa, sillä niiden kautta voisi hahmottaa paremmin sekä poliisin että poliittisten päättäjien intressit ja odotukset poliisitoiminnalle. Arkikokemuksen mukaan poliisi itse on varsin aktiivinen resurssikeskusteluissa, mutta tämän aineiston perusteella ei tästä aiheesta voi tehdä päätelmiä.

7 POLIISIN REPRESENTAATIOT

Tutkimukseni tavoitteena oli tarkastella poliisin representaatioiden diskursiivista rakentamista Helsingin Sanomien uutisteksteissä. Halusin kohdistaa katseeni siihen, miten ja mistä näkökulmasta poliisia sanomalehtiteksteissä esitetään ja millaisten valintojen seurauksena poliisin representaatiot muodostuvat. Erityisenä kiinnostuksen kohteenani oli se, kenen ääni pääsee esiin poliisia koskevissa kysymyksissä. Tarkastelen seuraavaksi diskurssianalyysin keskeisimpiä tuloksia, jonka jälkeen käsittelen niitä suhteessa tämän tutkielman alkuosassa esitettyyn teoreettiseen ja tutkimukselliseen viitekehykseen.

7.1 Poliisi representaatioiden tuottajana

Tutkimukseni perusteella poliisin oma ääni ja näkökulma pääsevät korostuneesti esiin poliisia käsittelevissä uutisissa. Havaitsin, että erityisesti Rikokset ja hätätilanteet -luokan diskursseissa poliisia ja sen toimintaa ja tehtäviä kuvattiin poliisilähtöisesti ja usein lähes suoraan poliisin omiin tiedotteisiin perustuen. Poliisin tuottamien tiedotteiden merkitys onkin nähdäkseni erityisen merkittävässä asemassa tarkasteltaessa sitä, miten poliisia ja sen toimintaa esitetään ja millainen representaatio poliisista muodostuu. Tiedote antaa raamit asian käsittelylle mediassa ja sen muotoilulla voidaan vaikuttaa siihen, minkä näkökulman lehdistö juttuun ottaa. Esimerkiksi kuvaamalla nuoren henkilön menehtymistä poliisin putkassa rutiininomaisen tiedotteen muodossa, voi laajempi mielenkiinto tapaukseen jäädä kenties heräämättä. Hyvä kysymys onkin, kuinka tietoisesti poliisi tekee tiedottamiseen liittyviä valintoja? Kuka päättää, mistä tiedotetaan ja millä tavalla? Käytetäänkö rutiininomaisten tiedotteiden läpimenoa mediassa tietoisesti hyväksi vai onko tiedottaminen muodostunut rutiininomaiseksi myös poliisin toiminnassa? Erittäin merkittävä kysymys on myös se, mistä poliisi tiedottaa ja millaisista tapauksista se *ei* tiedota. Näihin kysymyksiin tämä tutkimus ei valitettavasti anna suoria vastauksia.

Poikkeuksen poliisilähtöiseen esitystapaan rikosprosessin eri vaiheisiin liittyvässä uutisoinnissa muodostivat oikeudenkäyntejä käsittelevät uutistekstit. Oikeuskäsittelyitä koskevassa uutisoinnissa kuultiin muuta aineistoa monipuolisempia kuvauksia rikostapauksista ja poliisin toiminnasta rikospaikoilla. Uutisissa esiintyi myös monipuolisesti eri toimijoita, kuten rikostapauksen osapuolia sekä oikeusprosessin eri vaiheiden ammattilaisia. Vaikka

muidenkin toimijoiden kuvauksia poliisista kuultiin näissä uutisteksteissä, kiinnittyi huomioni esitutkimamateriaalien hyödyntämiseen uutisten lähteenä. Nämä materiaalit ovat poliisin määrämuotoisessa prosessissaan tuottamia, joten eri osapuolten kuvaukset tapahtumista välittyvät poliisin kirjaaman tekstin välityksellä. Oikeuskäsittelyiden uutisoinnissa toki hyödynnetään myös muita lähteitä sekä toimittajan omia havaintoja, mutta esitutkimamateriaalin alkuperä ja poliisin osuus sen tuottamisessa olisi syytä tiedostaa.

Poliisi esitettiin tämän tutkimusaineiston muodostaneissa uutisteksteissä pääasiallisesti instituutiona: useimmiten poliisina tai poliisilaitoksena. Teksteissä esiintyi jonkin verran viittauksia myös yksittäisten poliisien toimintaan, mutta tällöinkin poliisi pysyi institutionaalisessa roolissaan. Poliiseja ei esimerkiksi mainittu nimeltä kuin harvoissa tapauksissa. Kun nimi mainittiin, oli kyseessä useimmiten asiantuntijaroolista käsin tapahtuva puhe tai poliisipäällystön antama kommentti uutisoitavaan aiheeseen.

Poliisi esiintyi pääasiallisesti sellaisissa uutisissa, joissa se itse ei ollut uutisen pääasiallinen kohde tai aihe. Useimmiten uutisen pääaihe oli se tehtävä, jota poliisi tavalla tai toisella oli hoitamassa: rikosten ja onnettomuuksien selvittäminen, järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito tai häiriöihin puuttuminen. Ne uutiset, joissa poliisi oli puhunnan kohteena, liittyivät pääasiallisesti poliisiin yhteiskunnallisena toimijana ja poliisin työn erityispiirteisiin: poliisin työn vaaroihin, poliisia kohtaan esitettyyn kritiikkiin tai poliisin toiminnan ja toimintatapojen arviointiin. Myös poliisin toiminnan poliittisuus nousi esiin, joskin tässä tutkimuksessa vain pienenä pohjavireenä.

Niissä uutisteksteissä, jotka liittyivät poliisin hoitamiin tehtäviin, oli poliisi usein sivuroolissa ja sen toimintaa kuvattiin neutraalissa tai positiivisessa valossa. Määrällisesti nämä uutistekstit muodostivat valtaosan aineistosta, joten tästä näkökulmasta tarkasteltuna vallitsevan esittämistavan voi todeta olleen vähintään neutraali, ellei positiivinen. Kun poliisi itse oli uutisoinnin kohteena, oli puheen sävy kriittisempi. Poliisiin kohdistui arviointia niin valvovien tahojen kuin toimittajien ja sidosryhmienkin taholta. Vallitsevasta poliisilähtöisestä diskurssista poikkeaminen on siis mahdollista, mutta pääasiallisesti tämä tapahtui käsiteltäessä poliisia ja erilaisia rikosilmiöitä hieman ylemmällä tasolla. Arkisten päivittäistehtävien hoitamiseen tai yksittäisiin rikos- ja onnettomuustapauksiin liittyen poliisia

kohtaan ei juurikaan esitetty kritiikkiä eikä poliisin omia kuvauksia tilanteista myöskään kyseenalaistettu.

7.2 Representaatiot ja sosiaalinen järjestys

Poliisi esiintyi uutisteksteissä pääasiallisesti arkisissa ja tiedotteenomaisissa rutiinuuutisissa, joiden ensisijainen aihe tai uutisoinnin kohde ei ollut poliisi itse. Uutiset liittyivät useimmiten poliisin hoitamiin tehtäviin: rikosprosessin eri vaiheisiin, hätätilanteiden selvittämiseen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Reiner (2000, 1–2) kuvasi tätä, Suomessa poliisille kuuluvaa, sosiaalisen järjestyksen ylläpitämiseksi tehtävää toimintaa sanalla *policing* ja poliisiorganisaatiota hän puolestaan kuvasi sanalla *police*. Reiner (mt., 7) esitti, että poliisitoimintaa tarvitaan niissä sosiaalisissa tilanteissa, joihin liittyy konfliktin, poikkeavan käytöksen tai häiriöiden mahdollisuus. Hän kuvasi poliisitoiminnan pitävän sisällään erilaisten rikkomusten havaitsemiseksi toteutettavaa valvontaa, johon liittyy olennaisesti rangaistuksen uhka sosiaalisen järjestyksen turvaamiseksi. (Mt., 7.) Tarkasteltaessa tämän tutkimuksen tuloksia Reinerin esittämän jaottelun valossa, voi poliisin representaatioiden nähdä muodostuvan uutisteksteissä pääasiallisesti *policing* -näkökulmasta. Aineiston teksteissä kuvattiin kaikkia Reinerin nimeämiä poliisitoiminnan ulottuvuuksia, kun taas varsinaisen poliisiorganisaation kuvausta puolestaan oli huomattavasti vähemmän. Kun poliisin representaatiot muodostuvat ensisijaisesti poliisitoiminnan ympärille, tuo uutisointi poliisin sosiaalisen järjestyksen ylläpidon tehtävän näkyville kansalaisten jokapäiväiseen arkeen. Näin tapahtuu myös niiden lukijoiden kohdalla, jotka eivät muutoin ole tekemisissä poliisin kanssa. Voikin ajatella, että erityisesti tälle ryhmälle julkinen keskustelu ja mediassa muodostuvat representaatiot ovat merkittävässä roolissa poliisia ja sen toimintaa koskevien käsitusten muodostumisessa.

Kuvasin tutkielmani alussa poliisitutkimuksessakin hyödynnettyjä Weberin ja Durkheimin näkemyksiä valtion ja sen instituutioiden sosiaalisista tehtävistä. Näiden kahden teoreetikon näkökulmien ero löytyi erityisesti tavasta, jolla he tarkastelivat valtion ja kansalaisten välisen suhteen perustaa. Weber määritteli valtiota erityisesti pakkovallan ja voimakeinojen käytön kautta, kun Durkheim puolestaan näki valtion edustavan yhteisön moraalisia arvoja ja toimivan yhteiskunnan yhteen sitovana sosiaalisena tekijänä. Durkheimin mukaan valtioiden ja sen instituutioiden tehtävä olisi ylläpitää yhteisön moraalista yhtenäisyyttä ja määritellä

rajat hyväksyttävälle ja kielletylle toiminnalle. (Terpstra 2011, 6–9.) Tässä tutkimuksessa poliisin representaatiot asettuvat Durkheimin näkemyksen mukaisesti tukemaan poliisin roolia kansalaisten puolella olevana toimijana – järjestyksen ja turvallisuuden tuottajana. Poliisin kuvattiin pääasiallisesti onnistuneen tehtävissään, jolloin representaatio tukee moraalisen yhtenäisyyden luomista ja rikollisten tekojen seurausten näkyväksi tekemistä. Poliisi esitettiin myös yhteistyökumppanina niin kansalaisten kuin muiden yhteiskunnan toimijoiden suuntaan. Weberin valtiokäsityksen mukaista voimankäyttöön ja pakkovaltaan perustuvaa poliisitoimintaa toki kuvattiin aineistossa, mutta se esitettiin yhteyksissä, joissa sen esitettiin ennen kaikkea suojaavan kansalaisten turvallisuutta. Poliisia ei juurikaan esitetty kansalaisiin nähden vastakkaisessa asemassa muutoin kuin niissä tilanteissa, joissa poliisiin itseensä kohdistui väkivallan uhka kansalaisten taholta. Myös nämä kuvaukset poliisin toiminnasta asettuvat vallitsevassa diskurssissa tukemaan poliisin representaatiota järjestyksen, turvallisuuden ja yhteisön moraalisen yhtenäisyyden varjelijana. Tämä esitystapa vahvistaa poliisin sosiaalista legitimitettä, joka puolestaan edistää poliisin toimintamahdollisuuksia yhteiskunnassa.

Tutkielmani teoriaosuudessa tarkastelin toimittajien ja poliisin välisestä suhteesta tehtyjä tutkimuksia. Tämä teema ei noussut suoraan esiin aineiston kautta, mutta taustoittavana viitekehyksenä median ja poliisin suhteen kuvaaminen auttaa hahmottamaan poliisia koskevien uutisten syntyä ja sen myötä representaatioiden tuottamisen prosessia. Se myös tarjoaa mahdollisia selityskehyksiä sille, miksi poliisia esitetään tietyllä tavalla ja mikä voi esimerkiksi selittää poliisin tiedotteiden laajaa käyttöä uutisten lähteenä. Joitain havaintoja poliisin ja erikoistuneiden rikos- ja oikeustoimittajien välisen suhteen erityislaatuisuudesta oli kuitenkin tehtävissä myös tämän tutkielman perusteella. Niin sanottujen rutiinuuutisten ja huolellisesti toimitettujen ja taustoitettujen uutisten tavoissa esittää poliisia oli todettavissa eroavaisuuksia. Taustoitetuissa ja tutkivissa, erikoistuneiden toimittajien kirjoittamissa uutisteksteissä poliisia kuvattiin laajemmin useista eri näkökulmista ja ääni annettiin myös tapahtumien muille osapuolille ja asiantuntijoille. Vaikuttaakin siltä, että rikos- ja oikeuskysymyksiin sekä poliisin toimintaan liittyviin teemoihin erikoistuneet toimittajat pystyvät tarkastelemaan poliisia kriittisemmästä näkökulmasta myös oma-aloitteisesti. Poliisin toimintaan liittyvän kriittisen tarkastelun mediassa ei siis tarvitse rajoittua ainoastaan poliisia valvovien tahojen kannanottoihin. Sen sijaan täysin poliisista riippumaton asiantuntijanäkökulma poliisin toimintaan jäi ainakin tässä aineistossa hyvin vähäiseksi. Hyvä

kysymys onkin, onko Suomessa – rikos- ja oikeustoimittajien lisäksi – olemassa tämänkaltaista riippumatonta poliisiin ja sen toimintaan liittyvää asiantuntijuutta. Jos asiantuntijoita ei ole, poliisiin helposti tukeudutaan oman toimintansa asiantuntijana, jolloin se myös käyttää merkittävää diskursiivista valtaa itseään koskevissa kysymyksissä.

Yksi keskeinen kysymys tutkimukseni taustalla oli: mitä meidän on mahdollista tietää poliisista? Aiemmin tässä tutkielmassa kuvasin diskurssien vallan liittyvän niiden kykyyn määritellä ja esittää asia tai puhunnan kohde tietystä näkökulmasta. Toistuessaan ja jalansijaa saadessaan nämä näkökulmat ja merkitykset voivat vakiintua yhteiseksi jaetuiksi ja itsestään selvinä pidetyiksi totuuksiksi, jotka voivat myös vaientaa vaihtoehtoisia totuuksia. Näin olen ne voivat vaikuttaa laajasti siihen, mitä meidän on mahdollista tietää. (Jokinen ym. 2016, 36; Pietikäinen & Mäntynen 2019, 71.) Tämän tutkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että meidän on mahdollista tietää poliisista pääasiallisesti sellaisia asioita, joita poliisi itse tuo esiin. Kriittisten näkökulmien esittäminen on kuitenkin mahdollista, mikä antaa mahdollisuuden myös poliisia koskevan diskurssin monipuolistumiselle ja muuttumiselle.

8 LOPUKSI

Tässä tutkielmassa tarkastelin, miten poliisia esitetään sanomalehti uutisissa ja miten poliisin representaatiot rakentuvat erilaisten diskursiivisten käytäntöjen myötä uutisteksteissä. Poliisin representaatioiden tutkiminen sanomalehtikirjoitusten kautta on ollut mielenkiintoinen hanke. Aiheen moniulotteisuus ja poliisiin ja mediaan sekä näiden kahden instituution väliseen suhteeseen liittyvät monimutkaiset valtakysymykset ovat olleet kiinnostavia perehtymisen kohteita. Aiemman tutkimuksen vähäisyys on kuitenkin tehnyt aiheen tutkimisesta ajoittain myös haastavaa. Koen kuitenkin itse, että pro gradu -tutkielmani tärkein anti on ollut tunnistaa poliisin merkittävä rooli itseään koskevan tiedon välittäjänä ja oman toimintansa määrittelijänä myös suomalaisessa julkisessa keskustelussa. Tämän myötä voidaan todeta, että poliisilla on merkittävä asema omien representaatioidensa tuottajana.

Diskurssinäkökulma tähän tutkimusaiheeseen oli mielestäni perusteltu ja antoisa, mutta aineiston sirpaleisuus teki diskurssien paikantamisesta vaikeaa. Voikin todeta, että poliisiin liittyvät diskurssit ovat sirpaleina uutisteksteissä. Mikäli olisi haluttu tutkia nimenomaisesti poliisidiskursseja, olisi aineistoon pitänyt poimia uutiset, joissa poliisi on uutisen ja puhunnan pääasiallinen tai vähintään keskeinen kohde. Tässä tutkielmassa kuitenkin halusin tarkastella representaatioita laajemmin, jolloin avoimempi rajaus on perusteltu: poliisin representaatioita muodostuu myös niissä uutisteksteissä, joissa poliisi ei ole uutisoinnin pääasiallinen kohde. Aineiston analyysiä tehdessäni pohdin myös sitä, kuinka haastavaa oli irtautua riittävän kauas ”yhteisesti jaetuista totuuksista” diskursseja paikantaakseen. Poliisin esitystavat mediassa voivat siis olla niin vallitsevia ja itsestään selviksi muodostuneita, että niistä on vaikeaa pyristellä irti, vaikka tietoisesti pyrkiä ottamaan etäisyyttä ja tarkastelemaan tekstiä analyttisesti ja kriittisesti.

Poliisiaiheisten uutisten sisältöä yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta tarkastelevaa tutkimusta on Suomessa tehty vähän. Tutkielmani myötä voi todeta, että jo pelkästään aineiston valtava määrä mahdollistaisi useita eri lähestymistapoja poliisiaiheisten uutisten ja muiden mediasisältöjen tutkimiseen. Uutisaineistosta olisi mahdollista poimia analysoitavaksi esimerkiksi tietyn genren uutisia, tiettyyn tapahtumaan liittyviä uutisia tai lähestyä aineistoa eri tutkimusmenetelmillä ja teoreettisilla näkökulmilla. Laajemman aineiston kvantitatiivinen sisällönanalyysi voisi ohjata täsmällisempien tutkimuskysymysten asettamista

jatkotutkimuksessa. Myös vertaileva tutkimus uutisisällöistä eri aikoina tai vaikkapa suomalaisten poliisiuutisten vertaaminen toisessa maassa julkaistuihin uutisiin tuottaisi varmasti hedelmällisiä tuloksia poliisin yhteiskunnallisesta roolista.

Tämän hetken julkista keskustelua ja poliisiaiheista uutisointia seurattaessa on nähtävissä joitain merkkejä siitä, että poliisia koskeva uutisointi on saamassa monipuolisempia ja myös kriittisempiä sävyjä. Erityisesti poliisin tiedotuslinjaa ja julkisuuslain tulkintoja on viime aikoina arvosteltu uutismedioissa rikos- ja oikeustoimittajien toimesta. Odotettavissa onkin, että poliisista käytävä julkinen keskustelu tulee monipuolistumaan ja syvenemään. Se, miten tämä tulee vaikuttamaan poliisin toimintatapoihin ja poliisia kohtaan tunnettuun luottamukseen jääköön seuraavien tutkimusten tarkasteltavaksi.

LÄHTEET

Bauman, Zygmunt (1997) Sosiologinen ajattelu. Vastapaino, Tampere.

Berger, Peter L, ja Thomas Luckmann (1994) Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Gaudeamus, Helsinki.

Chermak, Steven & Weiss, Alexander (2005) Maintaining legitimacy using external communication strategies: An analysis of police-media relations. Journal of Criminal Justice 33(2005), 501–512.

Chibnall, Steve (1977) Law and Order News. Tavistock Press, London.

Durkheim, Emile (1893/1964) The Division of Labour in Society. Free Press, New York.

Eduskunnan oikeusasiamies (2021) Oikeusasiamiehen toiminta. [WWW-dokumentti] <https://www.oikeusasiamies.fi/fi_FI/web/guest/oikeusasiamiehen-toiminta> (Luettu 26.4.2021).

Fairclough, Norman (1997) Miten media puhuu. Vastapaino, Tampere.

Finnpanel (2017) Katsotuimpien ohjelmien TOP-listat. Finnpanel Oy. TV-mittaritutkimus. [WWW-dokumentti] <<https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/topv/2017/jim.html>> (Luettu 7.6.2018).

FitzGerald, Marian, Hough, Mike, Joseph, Ian & Qureshi, Tareq (2002), Policing for London. Willan Publishing, Cullompton.

Greer, Chris & Reiner, Robert (2012) Mediated Mayhem: Media, Crime and Criminal Justice. Teoksessa Maguire, Mike, Morgan, Rod & Reiner, Robert (toim.) Oxford Handbook of Criminology, fifth edition. Oxford University Press, Oxford, 245–278.

Hall, Stuart (1997) Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. Sage, Lontoo.

Helenius, Dan & Linna, Tuula (2021) Siviili- ja rikosprosessioikeus. Alma Talent, Helsinki.

Helminen, Klaus, Fredman, Markku, Kanerva, Janne, Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko (2014) Esitutkinta ja pakkokeinot. Alma Talent, Helsinki.

Herkman, Juha (2019) Poliitiikka ja mediajulkisuus. Vastapaino, Tampere.

Jackson, Jonathan, Pooler, Tia, Hohl, Katrin & Kuha, Jouni (2011) Trust in Justice: Top-line Results from Round 5 of the European Social Survey. European Social Survey. [WWW-dokumentti] <http://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/ESS5_top_lines_issue_1_trust_in_justice.pdf> (Luettu 7.6.2018).

Jackson, Jonathan, Bradford, Ben, Stanko, Betsy, & Hohl, Katrin (2013). Just authority? Trust in the police in England and Wales. Routledge, Lontoo.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen (2016) Diskurssianalyysi: teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino, Tampere.

Kainulainen, Heini (2015) Poliisit ja rosvot - Salaisen tiedon jäljillä. Teoksessa Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (toim.) Salattu, hävetty, vaiettu. Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä. Vastapaino, Tampere, 51–80.

Kemppi, Sari & Kivivuori, Janne (2004) Rikosuutisoinnin määrä Yleisradion television pääuutislähetyksessä 1985–2003. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 63. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.

Kivivuori, Janne, Kemppi, Sari & Smolej, Mirka (2002) Etusivujen väkivalta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 196. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.

Kääriäinen, Juha, Isotalus, Pekka, & Thomassen, Gunnar (2016) Does public criticism Erode trust in the police? The case of Jari Aarnio in the Finnish news media and its effects on the public's attitudes towards the police. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 17:1, 70–85.

Laki poliisiammattikorkeakoulusta 1164/2013. [WWW-dokumentti] <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131164>> (Luettu 23.9.2019).

Luotonen, Marko (2018) Miksi poliisi tekee tosiveeetä? [WWW-dokumentti] <<https://blogi.poliisi.fi/miksi-poliisi-tekee-tositeveeta/>> (Luettu 30.5.2020).

Mawby, Rob C. (2010) Police corporate communications, crime reporting and the shaping of policing news. *Policing & Society*. Vol. 20, no1., 124–139.

Media Audit Finland (2020) KMT 2019 Lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet. [WWW-dokumentti] <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/03/Lukijamaarat2019.pdf>> (Luettu 6.6.2020).

Miettinen, Vera (2014) Kahden leirin sota. *Journalisti*. [WWW-dokumentti/6.11.2014] <<https://www.journalisti.fi/artikkelit/2014/13/kahden-leirin-sota/>> (Luettu 10.7.2020).

Nousiainen, Reetta (2012) Poliisi syöttää ja säännöstelee. Teoksessa Vehkoo, Johanna (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja. *Media & Viestintä* 1/2012, 78–84.

Oikeuskanslerinvirasto (2021) [WWW-dokumentti] <<https://www.okv.fi/fi/>> (Luettu 10.5.2021).

Oikeustoimittajat ry (2020) Yhdistyksen historia. [WWW-dokumentti] <<https://www.oikeustoimittajat.fi/tietoa-yhdistyksesta/yhdistyksen-historia/>> (Luettu 10.7.2020).

Palm, Göran & Skogersson, Renée (2008) Hjältar, blåljus och säkerhet: konstruktionen av polisen i nyhetsmedierna. *Växjö university studies in policing* 001:2008. Växjö universitet, Växjö.

Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen (2019) Uusi kurssi kohti diskurssia. Vastapaino, Tampere

Poliisilaki 872/2011. [WWW-dokumentti] <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110872>> (Luettu 21.9.2020).

Poliisihallitus (2019) Poliisin viestintä. Poliisihallituksen määräys POL-2019-71117.

Poliisin vuosikertomus 2016 [WWW-dokumentti] <<https://docplayer.fi/48212936-Poliisin-vuosikertomus-2016.html>> (Luettu 22.9.2020).

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987) *Discourse and Social Psychology: Beyond attitudes and behaviour*. Sage, Lontoo.

Puusa, Anu & Julkunen, Saara (2020) Uskottavuuden arviointi laadullisessa tutkimuksessa. Teoksessa Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus, Helsinki.

Reiner, Robert (2000) *The Politics of the Police*. 3rd ed. Oxford University Press, Oxford.

Sallinen, Paula (2015) Iso vatkaus. *Journalisti*. [WWW-dokumentti/11.6.2015] <<https://www.journalisti.fi/artikkelit/2015/8/iso-vatkaus/>> (Luettu 10.7.2020).

Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2012) *Mediayhteiskunta*. Vastapaino, Tampere.

Sihvonen, Tanja (2006) Representaatio/simulaatio. Esityksestä toimintaan ja takaisin. Teoksessa: *Mediaa käsittämässä*. Toim. Ridell, Seija, Väliäho, Pasi & Sihvonen Tanja. Vastapaino, Tampere, 129–152.

Smolej, Mirka (2011) *News Media, Crime and Fear of Violence*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki

Tilastokeskus (2017) *Vapaa-ajan osallistuminen*.

Lukemisen Muutokset 2017, 2. Sanomalehtien lukeminen vähentynyt. [WWW-dokumentti] <http://www.stat.fi/til/vpa/2017/03/vpa_2017_03_2019-04-25_kat_002_fi.html> Helsinki: Tilastokeskus (Luettu 14.10.2020).

Tilastokeskus (2019) Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2019, Liitetaulukko 18. Internetin käyttö verkkolehtien ja televisioyhtiöiden uutissivujen lukemiseen ja blogien lukemiseen 2019, %-osuus väestöstä [WWW-dokumentti]

<http://www.stat.fi/til/sutivi/2019/sutivi_2019_2019-11-07_tau_018_fi.html> (Luettu 14.10.2020).

Syyttäjälaitos (2021) Poliisirikosasiat [WWW-dokumentti] <<https://syyttajalaitos.fi/poliisirikosasiat>> (Luettu 26.4.2021).

Terpstra, Jan (2011) Two theories on the police. The relevance of Max Weber and Emile Durkheim to the study of the police. *International Journal of Law, Crime and Justice* 39 (2011) 1–11.

Tyler, Tom R. (2004) Enhancing police legitimacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 598 (1), 84–99.

Valtioneuvoston kanslia (2016) Avoimesti, rohkeasti ja yhdessä. Valtioneuvoston viestintäsuositus 2016. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 14/2016. [WWW-dokumentti] <<https://vnk.fi/viestintasuositus>> (Luettu 2.5.2018).

Vuorensyrjä, Matti, ja Monica Fagerlund (2018) Poliisibarometri 2018 Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 2018(130). Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere.

Vuorensyrjä, Matti, ja Janita Rauta (2020) Poliisibarometri 2020 Kansalaisten arviot poliisin toiminnasta ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäministeriön julkaisuja 2020(12). Sisäministeriö, Helsinki.

Weber, Max (1965) Politics as a vocation. Fortress Press, Philadelphia.

Yleisradio (2018) Kaikki Reinikaiset. [WWW-dokumentti] <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/05/23/kaikki-reinikaiset>> (Luettu 10.9.2018).

Yleisradio (2020) Yhdysvaltain Minneapolisissa päätettiin poliisin lakkauttamisesta. [WWW-dokumentti] <<https://yle.fi/uutiset/3-11400730>> (Luettu 13.6.2020).

LIITTEET

Liite 1: Aineistoluettelo

Nro	Julkaistu	Otsikko (linkki)
1	7.9.2020	Jari Aarnion murhajutun pääkäsittely alkoi – Mitä huume poliisin päällikkö tiesi alamaailman murhasuunnitelmasta vuonna 2003?
2	7.9.2020	Rekan kuljettaja kuoli ulosajossa Leppävirralla
3	7.9.2020	230 kilometrin tuntivauhtia poliiseja Vantaalla paennut mies ajoi etsintäkuulutetun autolla – valtakunnansyyttäjä alkaa tutkia poliisiauton suistumista tieltä
4	7.9.2020	Teini tönäisi tuntemansa lapsen alas jyrkänteeltä – oikeus tuomitsi puoli vuotta ehdollista vankeutta
5	7.9.2020	Porvoon poliisiampumisten oikeudenkäynnissä puheenjohtaja tyhjensi salin, toinen syytetyistä veljeksistä poistui salista poliisien saattelemana
6	7.9.2020	Noin 30-vuotias kuoli Kotkan poliisin putkassa viikonloppuna
7	7.9.2020	Ravintola Birgitan hiiligrilli sytytti keittiön hirsiseinän tuleen Hernesaaressa
8	8.9.2020	17-vuotias kuoli ajettuaan autolla leikkuupuimuria päin Mallusjoella
9	8.9.2020	Helsingin poliisi etsii taideteoksen osia, joissa voi olla räjähdysainetta – ”Kolme kadoksissa olevaa osaa täytyy löytää ja tehdä vaarattomiksi”
10	8.9.2020	”Älä hyvä mies lyö” – Opettaja pyrki estämään kouluhyökkääjää, joka yritti tappaa mahdollisimman monia
11	8.9.2020	Nuori mies tunnusti kaksi vuotta sitten Joensuussa tekemiään ryöstöjä ”saatuun elämän hallintaan”
12	8.9.2020	Espoon Viherlaakson Alepa ryöstettiin varhain aamulla, poliisi julkaisi valokuvan epäilystä ja pyytää vihjeitä
13	8.9.2020	Kuopion kouluhyökkääjä myöntää murhan – Opiskelija kertoi kauhun hetkistä, kun mies alkoi lyödä miekalla
14	8.9.2020	Sudet raatelivat metsästäjän ajokoiraa Nurmeksessa – Metsästäjä ampui yhden suden, poliisi tutkii tapausta törkeänä metsästysrikoksena
15	8.9.2020	MTV: Pasi Nurmista epäillään pahoinpitelystä ja rattijuopumuksesta – Pelicans vahvistaa rikosepäilyt, Nurminen on jäänyt toistaiseksi pois seurannasta
16	9.9.2020	Mies pujahti yöllä Jätkäsaaren 78-metrinen Clarion-hotellin katolla väärälle puolelle
17	9.9.2020	Asianajaja: Jari Aarniolla ei ollut tietoa Vuosaaren palkkamurhasta
18	9.9.2020	Poliisi ei aloita esitutkintaa vihreiden Fatim Diarran sähköpyöräyhteistyöstä
19	9.9.2020	Pyöräilijä kuoli törmäyksessä auton kanssa Valkeakoskella, auton kuljettaja pakeni paikalta
20	9.9.2020	Kuvanveistäjä Markus Copper teki eläessään teoksia, jotka olivat oikeasti vaarallisia niin yleisölle kuin tekijälleenkin: Nyt poliisi kiinnostui 25 vuotta vanhasta teoksesta, joka voi räjähtää
21	9.9.2020	”Muistan, että joku heitti häntä tuolilla” – Kuopiossa kuultiin kouluhyökkäyksessä loukkaantuneita uhreja
22	9.9.2020	Puukotus pihalla oli viimeinen niitti: Poliisi ja nuorisotoimi alkavat valvoa, mitä tapahtuu öisin järvenpääläisellä koululla
23	9.9.2020	Poliisien murhayrityksistä syytetyt veljekset: Tapahtumat Porvoossa etenivät toisin kuin oli suunniteltu
24	9.9.2020	Keskisuomalainen: Taapero loukkaantui muovikuula-aseen laukaisusta leikki-puistossa Pihtiputaalla

25	9.9.2020	Lentoaseman takana on piilossa kirkkaita mutta vaarallisia lampia, joissa uidaan ja sukellaan salaa – ”Sitä, joka levitti tietoa paikasta, ei katsottu suopeasti”
26	10.9.2020	Merimies-Unioni: Rauman satamassa Panaman lipun alla olevalla laivalla ilmennyt suuria puutteita miehistön työoloissa
27	10.9.2020	Minäkö muka väkivaltainen?
28	10.9.2020	Poliisi sai haltuunsa kadonneet taideteoksen osat, jotka sisälsivät ruutia
29	10.9.2020	Korttisotku jumiutti turvapaikanhakijoiden palkkoja suljetulle tilille, Maahanmuuttovirasto teki poliisille tutkintapyynnön
30	10.9.2020	Oikeusasiamies: Lapsiin kohdistuneiden rikosten käsittelyä tulee nopeuttaa
31	10.9.2020	Uutissuomalainen: Poliisiylijohtaja Kolehmaiselle ei moitteita oikeuskanslerilta al-Holin tapauksessa
32	10.9.2020	Nordean työntekijän epäillään vieneen yli puoli miljoonaa asiakkaalta ja yrittäneen siirtää miljoonia useiden ihmisten tileiltä
33	11.9.2020	Junaa odottaneita miehiä puukotettiin Pukinmäen asemalla
34	11.9.2020	Tutkimus: Poliisien työssään kohtaama väkivalta on yleistynyt – naisten väkivallassa käytettiin useampia tekotapoja
35	11.9.2020	Nuori nainen kuoli, kun linja-auto peruutti skootterin päälle Vantaalla
36	11.9.2020	Kentälle ryntäyksestä koituu seurauksia HIFK:lle ja kannattajille – ”harmittaa eniten, että pelaaja myötävaikutti siihen”
37	11.9.2020	Tartuntatautilain muutokset lausunnoille: Hygieniamääräyksiä tiukennetaan, jottei poikkeusoloihin tarvitsisi turvautua
38	11.9.2020	Kaksi vangittiin perussuomalaisten eduskunta-avustajan murhan yrityksestä – toinen on erotettu puolueesta ja kuuluu Jyväskylän kaupunginhallitukseen, toinen on Soldiers of Odin -aktiivi
39	11.9.2020	Perussuomalaisten eduskunta-avustajan murhan yrityksestä epäilty on aiemmin erotettu puolueesta – ”Tilanne herättää hämmästyksiä”, sanoo ryhmänjohtaja Tavio
40	11.9.2020	Epämääräinen ”baari” riistäytyi kontrollista Helsingin länsilaidalla – Viina ja ilokaasu virtaavat pitkin naapurustoa, eikä kukaan kannu vastuuta paikasta
41	11.9.2020	Valehtelijan voi tunnistaa useista merkeistä, sanoo psykoterapeutti – Osa ihmisistä valehtelee herkemmin kuin muut
42	12.9.2020	Vihreillä on budjettiriihessä näytön paikka ilmastotoimien suhteen: Maria Ohsalon mukaan hallitus ei voi välttää päätöksiä turpeesta
43	12.9.2020	Lounais-Suomessa kaksi vakavaa liikenneonnettomuutta, molemmissa kuljettajana poikkeusluvalla ajokortin saanut alaikäinen
44	12.9.2020	Mies kertoi joutuneensa ryöstetyksi hyväntekeväisyyden varjolla Maskussa
45	12.9.2020	Helsinki Priden juhlijat uhmasivat sateista syyssäättä: ”Tänään korostuvat yhteisöllisyys ja yhdessäolo”
46	12.9.2020	Taide tarjoaa uhkaa ja lohtua
47	13.9.2020	Poliisin ihmiskaupparyhmän pelätään jäävän tyngäksi – ”Poliisin maineen valkopesua”
48	13.9.2020	Pitäisikö tyttöjen sukuelinten silpominen kieltää erikseen?
49	7.9.2020	Fatim Diarran pyörästä nousi kohu, mutta HS:n selvityksessä löytyi yli 20 muutakin poliitikkojen kaupallista yhteistyötä – Niiden kieltäminen olisi ”iso moka”, sanoo Joel Harkimo